032:3N016-11 H9 NEENDA NIZHAL MEENAKSHI AMMA

MUL
227403

Soudda
Souda mini

സൌദാമിനി

322

UNIVERSITY LIBRARY
27 AUG 1964
MADRAS

ഗ്രന്ഥകർത്താ :

എം. ആർ. നാരായണപ്പിള്ള.

M R. Narayana Pillai

പ്രസാധകന്മാർ :
പി. കെ. ബ്രദേർസ്,
കോഴിക്കോട്.
വില : ഒരുറുപ്പിക.

Re. 1/-

NATIONAL BOOK STALL SPCS LTD. KOTTAYAM

Inv. Grants Commission

രണ്ടാം പതിപ്പ് 1957
ആയിരം കോപ്പി
പകർപ്പവകാശം
പ്രസാധകനാക്ക്

227403
032:3M961:16
J7

അച്ചടി:
പ്രകാശകൌമുദി അച്ചുക്കൂടം, കോഴിക്കോട്

UNIVERSITY LIBRARY
27 AUG 1984
MADRAS

സൌദാമിനി

I

എനിക്കു അച്ഛൻ നല്കിയ പേരു സൌദാമിനി * എന്നായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്നു എന്നെ എടുത്തു ലാളിക്കുവാനും തന്മൂലമുള്ള ആനന്ദം അനുഭവിക്കുവാനും ഒരു വഷ്ം മാത്രമെ സാധിച്ചുള്ളൂ. ഈ മുരുങ്ങിയ ഒരു വഷ്ത്തിന്നുള്ളിൽ അദ്ദേഹം എന്റെ അകവും പുറവും വേണ്ടതു പരിശോധിച്ചറിഞ്ഞു. എനിക്കു ഈ അനുപത്ഥമായ പേർ എങ്ങിനെ നല്കി എന്നാണു് അതിശയം. ഞാൻ നിത്യവും ഇതേക്കുറിച്ചു് അത്ഭുതപ്പെടാറുണ്ടായിരുന്നു. എന്റെ ജീവിതത്തിൽ സംഭവിക്കുവാൻ പോകുന്ന വസ്തുതകളെ ഈ ഒരൊറ്റ പദത്തിൽ ഒതുക്കി അദ്ദേഹം എന്നെന്നേക്കുമായി വേർപെട്ടു.

ഞാൻ വളരെ സൌന്ദര്യമുള്ളവളാണു്. എന്നാൽ എന്റെ സൌന്ദര്യത്തിൽ എനിക്കു തെല്ലും അഹംഭാ

*മിന്നൽ (ഇളകുന്ന സ്വഭാവമുള്ളതു.)

വമില്ല. ഹൃദയം തുറന്നുകാണിക്കാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ അതു ഞാൻ നിങ്ങൾക്കു കാണിച്ചുതരുമായിരുന്നു. എനിക്കു വയസ്സു് പത്തൊൻപതോടടുത്തിരുന്നു. ഏറ്റവും നല്ല പ്രായം; നല്ല താരുണ്യം. പക്ഷെ, അതൊക്കെ പുറമെ നോക്കുന്നവർക്കു് മാത്രം. അകത്തു കടന്നുനോക്കിയെങ്കിൽ മാത്രമെ എന്റെ ഹൃദയം എത്രകണ്ടു വാർദ്ധക്യദശയെ പ്രാപിച്ചിരുന്നു എന്നു പരമാർത്ഥം ഗ്രഹിക്കുവാൻ കഴിയുകയുള്ളൂ. ആ ഭയങ്കരകാഴ്ച കാണ്മാൻ കഴിയുമെങ്കിൽ നിങ്ങൾ നിശ്ചയമായും പേടിച്ചു വിറച്ചുപോകും.

ഞാൻ ഇപ്പോൾ മുറിക്കുള്ളിൽ ഏകാകിയായിരിക്കുമ്പോൾ എന്റെ ആ പഴയ സ്മരണകൾ പൊന്തിവരുന്നു. എന്റെ അഭിമാനം ഛിന്നഭിന്നമായി തെറിച്ചു പോകുന്നതുപോലെ തോന്നുന്നു. തന്നിമിത്തം ജീവനെത്തന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചു കളഞ്ഞാലെന്താണെന്നുപോലും തോന്നിപ്പോകുന്നു. എന്റെ കളങ്കത്തെ ഞാൻ കടലാസ്സിൽ രേഖപ്പെടുത്തേണ്ട ആവശ്യമെന്തു്? അപമാനം എന്റെ ശിരസ്സിനെ ഉയർത്തിപ്പിടിക്കുവാൻ അനുവദിച്ചില്ലെങ്കിൽ ക്രൂടിയും എനിക്കു എന്റെ കഥകൾ പറഞ്ഞുകേൾപ്പിക്കുകതന്നെ വേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അല്ലാത്തപക്ഷം എനിക്കു മോചനം എവിടെ?

മറ്റു സ്ത്രീകളെപോലെതന്നെ ഞാനും എന്റെ പ്രിയതമനെ കല്യാണമണ്ഡപത്തിൽവെച്ചു് അഗ്നിസാക്ഷിയായി വരിച്ചു. എന്നാൽ, എന്റെ ഹൃദയം മാത്രം ആ ബന്ധത്തിനു കീഴ്പ്പെട്ടില്ല. തന്നിമിത്തം ഞാൻ പില്ക്കാലം അനുഭവിക്കേണ്ടിവന്ന നരകവേദന

എന്റെ ശത്രുക്കൾക്കുകൂടിയും അനുഭവപ്പെടാതിരിക്കട്ടെ. ആ കഠനഭാരം തികച്ചും ഞാൻ അനുഭവിക്കതന്നെ ചെയ്തു. പാപപുണ്യങ്ങളും, സുഖദുഃഖങ്ങളും, ന്യായാന്യായങ്ങളും എന്നിവയെല്ലാം കാരണഭൂതനായ ദൈവം എന്നെ വിട്ടില്ല. മുതലും പലിശയുമായി എന്നിൽനിന്നും വസൂൽചെയ്തു എനിക്കു പെരുവഴി കാട്ടിത്തന്നു. മാനാഭിമാനത്താൽ എന്റെ ഹൃദയം എത്രകണ്ടു വേദനപ്പെട്ടുവെന്നും ശരീരം ശുഷ്കിച്ചുവെന്നും ഞാൻ എങ്ങനെയാണ് പറയുക?

'എടീ ദുഷ്ടേ. കുടുംബദ്രോഹി! നീ എന്തു ദുഷ്കൃത്യമാണ് ചെയ്തതു്? ഭർത്താവല്ലേ നിന്റെ ജീവൻ? അവനെ തിരസ്കരിച്ചിട്ടു നീ സ്വാതന്ത്ര്യം കാട്ടുവാൻ ശ്രമിച്ചുവല്ലോ. എവിടേക്കാണ് നിന്റെ യാത്ര; പോകുക, കാണട്ടെ. ഇന്നല്ലെങ്കിൽ എന്നെങ്കിലും ഒരു ദിവസം നിന്റെ ബുദ്ധിശൂന്യമായ ഹൃദയം അദ്ദേഹത്തെ സ്മരിച്ചു വേദനയനുഭവിക്കതന്നെ ചെയ്യും. ഈ ജന്മത്തിൽ ഇല്ലെങ്കിൽ അടുത്ത ജന്മത്തിലെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തെ നീ പ്രാപിക്കും. നിശ്ചയം. നീ അദ്ദേഹത്തിന്നു ബന്ധപ്പെട്ടവളും ബാദ്ധ്യതപ്പെട്ടവളുമാണ്" ദൈവം എന്നെ ഉദ്ബോധിപ്പിച്ചു.

എന്റെ ബുദ്ധിമോശത്താൽ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ പരിത്യജിച്ചുവെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അപാരഗുണങ്ങളും അറിവാനുള്ള കഴിവ് എനിക്കുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ ഇതുമാത്രം എനിക്കൊരിക്കലും മറക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. എന്റെ ശരീരം കേവലം ഒരു സ്ത്രീയുടേതെന്നുള്ള

വസ്തുത. ഇന്നെനിക്കു ലഭിച്ചിരിക്കുന്ന ആനന്ദത്തിന്നു അതിരില്ല. എങ്കിലും എന്റെ വേദനകളെ നിശ്ശേഷം മറക്കുവാനുള്ള മാർഗ്ഗംമാത്രം കാണുന്നില്ല. ഈശ്വരാ! എന്റെ ശരീരത്തിലുള്ള ഓരോ അണുക്കളും ഉരുകിത്തുടുത്ത് 'എടീ ബുദ്ധിയില്ലാത്തവളെ! ഭർത്തൃദ്രോഹി! ഇനിയും നീ വെന്തു വെണ്ണീറാകാതിരിക്കുകയോ. ഞങ്ങളെ ചുട്ടെരിക്കാതെ തുലഞ്ഞുപോകു. ഞങ്ങളെങ്കിലും ജീവിച്ചുകൊള്ളട്ടെ' എന്നു് എന്നെ പ്രേരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടേ ഇരിക്കുന്നു.

അതു കഥകം അങ്ങിനെ നില്ക്കട്ടെ.

അച്ഛൻ മരിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ എനിക്കു ഒരു വയസ്സു കഷ്ടിച്ചു പൂർത്തിയായിരുന്നു. അമ്മ എന്നേയും എടുത്തുകൊണ്ടു ഞങ്ങളുടെ സ്വന്ത ഗൃഹത്തിലേക്കു പോന്നു. അവിടെ എന്റെ അമ്മാവൻ ഒരൊറ്റ ആളം മാത്രമെ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളു. അദ്ദേഹത്തിനു കുട്ടികളൊന്നുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. വളരെ ദാരിദ്ര്യനിലയിലാണു് കഴിഞ്ഞുവന്നിരുന്നതെങ്കിലും അദ്ദേഹം അവിടെ ഞങ്ങൾക്കു വലിയ ബുദ്ധിമുട്ടുകളൊന്നും നേരിടാതെ ഞങ്ങളെ കാര്യമായി സംരക്ഷിച്ചുപോന്നു. ഞാൻ വളർന്നു പ്രായപൂർത്തി വരുന്നതുവരെ അദ്ദേഹമൊന്നിച്ചുതന്നെ സഹവസിച്ചു് അനവധി പുസ്തകങ്ങളും പാരായണം ചെയ്യുകയും വേണ്ടതു അറിവു സമ്പാദിക്കുകയും ചെയ്തു.

ഇങ്ങിനെയൊക്കെയായിരുന്നുവെങ്കിലും എന്റെ അമ്മാവൻ ഈശ്വരനേയും ദേവന്മാരെയുമൊന്നും വിശ്വസിക്കാത്ത വെറുമൊരു നാസ്തികനായിരുന്നു. ദേവതാപ്രീതിക്കുവണ്ടിയുള്ള എന്തെങ്കിലുമൊരു പൂജ വീട്ടിൽ നട

ത്തി ഞാൻ കാണുകയുണ്ടായിട്ടില്ല. അദ്ദേഹം അതിനെ വെറുത്തിരുന്നു. അമ്മാവൻ ഒരു നാസ്തികനാണെന്നതിൽ സംശയമേ ഇല്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ, എനിക്കു മാത്രം അദ്ദേഹം ഒരു സംശയവാദിയായിരുന്നു എന്നു നല്ലവണ്ണം മറിയാം. ഇത്തരം സംശയവാദികളെല്ലാവരും മറ്റുള്ളവരുടെ കണ്ണിൽ മണ്ണിട്ട് രഹസ്യത്തിൽ സേച്ഛാനുസരണം വർത്തിക്കുന്നവരായിരുന്നു. എങ്കിലും എത്രയോ ആഢംബരക്കാർ ദൈവം ഇല്ലെന്നു വാദിക്കുവാൻ മടിച്ചിരുന്നില്ല. അവരുടെ ഇത്തരം നിരർത്ഥവാദങ്ങളിൽ ചിലപ്പോഴും ഞാനും പങ്കുകൊണ്ടിരുന്നു. അമ്മാവനെപ്പോലെ ഞാനും പലപ്പോഴും ആസ്തിക്യത്തെ തീവ്രമായി എതിർത്തിരുന്നു. എന്നാൽ, ഇപ്പോഴും മാത്രമാണ് അതെല്ലാം വെറും അർത്ഥശൂന്യങ്ങളെന്ന് എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നതു്. സൂര്യകിരണത്തെക്കാളും പുട്ടുപഴുത്ത മണലാണ് ശരീരത്തെ ക്രൂരതൽ തപിപ്പിക്കുന്നതെന്ന സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ യാഥാർത്ഥ്യം ഞാൻ അനുഭവത്തിൽ മനസ്സിലാക്കിക്കഴിഞ്ഞു. അമ്മാവനും ക്രമേണ ആ പരമാർത്ഥം ഗ്രഹിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. അമ്മ മാത്രം ഈ നാസ്തികവാദങ്ങളിലൊന്നും അനുകൂലിക്കുകയോ ശ്രദ്ധിക്കുകയോ ചെയ്യാതെ തന്റെ മാർഗ്ഗത്തിലൂടെ തന്നെ പ്രയാണം ചെയ്തിരുന്നു. അതു് എനിക്കു മാത്രമെ അറിവുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ഞാൻ അമ്മയുടെ നിഴലിൽ വളർന്നില്ല. അമ്മാവന്റെ വിദ്യകളിൽ മുക്കാൽ ഭാഗവും ഞാൻ അഭ്യസിച്ചു.

എനിക്കു നല്ല ഓർമ്മ തോന്നുന്നുണ്ടു്. വീട്ടുവാതുക്കൽ ഏതെങ്കിലും സാധുക്കളോ സന്യാസിമാരോ വന്നുചേർന്നാൽ

അന്നത്തെ അവരുടെ അനുഭവം മഹാ കഷ്ടമായിരുന്നു. അവരെയെങ്ങാനും കണ്ടുപോയെങ്കിൽ അമ്മാവൻ ഉടനെ അവരെ പിടിച്ചുകൊണ്ടു വന്നു അവരുമായി തക്കിക്കുവാൻ തുടങ്ങും. ഉദരപൂരണത്തിനു നടക്കുന്ന ആ സാധുക്കളും അമ്മാവന്റെ നാസ്തികവാദത്തിൽ വിജയം നേടാൻ കഴിയാതെ കുഴങ്ങി വിവശരാകും. എനിക്ക് ആ കാഴ്ചകളും എത്രയോ വിനോദമായിരുന്നു. ഞാൻ ആ സാധുക്കളുടെ തോൽവിയിൽ ആഹ്ലാദിച്ചു കൈകൊട്ടിച്ചിരിക്കുകയും അവരെ പരിഹസിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ എന്റെ ചെറുപ്പായം കഴിഞ്ഞുകൂടി.

അമ്മയുടെ സൈ്വരക്കേടു തല പൊന്തിക്കുവാൻ തുടങ്ങി." "ജ്യേഷ്ഠാ! സതു ഇപ്പോഴും വെറും കുട്ടിയൊന്നുമല്ല. അവൾക്കു പ്രായമായിത്തുടങ്ങി. അതു നിശ്ചയമില്ലേ? ഇപ്പോൾതന്നെ എവിടെയെങ്കിലും ഒരു സ്ഥലം നോക്കിവയ്ക്കാതിരുന്നാൽ പ്രായംതികഞ്ഞശേഷം 'വരൂ' എന്നു വിളിച്ചാൽ ഒരു വരൻ ഓടിവരുമോ?" ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു അമ്മ അമ്മാവനെ ഓർമ്മപ്പെടുത്തി.

എന്നാൽ അമ്മാവനാകട്ടെ ഇതൊന്നും അത്ര വകവച്ചില്ല. അദ്ദേഹം എന്താണ് നിനക്കിതിൽ ഇത്ര ബദ്ധപ്പാട്? നിന്റെ മകൾക്കു ഇതേവരെ പന്ത്രണ്ടുവയസ്സുപോലും തികഞ്ഞിട്ടില്ല. ഈ പ്രായത്തിൽ വെള്ളക്കാർ തങ്ങളുടെ കുട്ടികളെ.....' എന്നു പറയുമ്പോഴേക്കും അമ്മയുടെ കണ്ണുകൾ അശ്രുപൂർണ്ണങ്ങളാകും. അവർ ഇടറിയ സ്വരത്തിൽ 'വെള്ളക്കാരുടെ കഥകളൊക്കെ നമ്മൾ എന്തിനാലോചിക്കണം? അവർ പോയി ചാകട്ടെ.

നമ്മടം വെള്ളക്കാരാണോ? നമ്മുടെ സ്ത്രീകടം ഒരേസ്ത്രീണി കളോ? ദൈവത്തെക്കുറിച്ചോ ദേവന്മാരേക്കുറിച്ചോ ഭക്തി യോ ബഹുമാനമോ ഇല്ലാത്തവർ. നമ്മുടെ കലാചാരം നമുക്ക പാലിക്കേണ്ടേ? നാട്ടിൽ നാല മതിയായവരുടെ മുമ്പിൽ നാം സമാധാനം പറയേണ്ടവരാണ്.' എന്നിങ്ങനെ ആരംഭിക്കും.

അപ്പോടം അമ്മാവൻ പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് 'ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുമ്പോടം ഈവക കാര്യങ്ങളിൽ നീ എന്തിനാണ് തലയിടുന്നത്? ഞാൻ ഇപ്പോടം നിന്റെ വായ മൂടുവാൻ പോകുന്നതുപോലെ ഈ നശിച്ച നാട്ടിന്റെ വായയും എന്നാൽ മൂടുവാൻ കഴിയും' എന്ന സമാധാനം പറയും.

അമ്മയുടെ മുഖം ഗ്ലാനമായിത്തീരും. അവർ പിറുപിറുത്തുകൊണ്ട് അവിടെനിന്നും എഴുന്നേറുപോകും. അമ്മയുടെ ഈ പ്രലോഭനങ്ങളിലൊന്നും ശ്രദ്ധകൊടുക്കുന്നവനല്ല അമ്മാവൻ. അതൊന്നും ഒരു കാര്യമായും അദ്ദേഹം ഗൌനിക്കാറില്ല. എന്നാൽ, എനിക്കാകട്ടെ വളരെ ഭയം തോന്നിയിരുന്നു. അമ്മാവൻ എന്തൊക്കെ സമാധാനം പറഞ്ഞാലും എത്രതന്നെ ശ്രമിച്ചാലും അമ്മയുടെ പിടിയിൽനിന്നും എന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്നു മോചിപ്പിക്കുവാൻ സാദ്ധ്യമല്ല എന്ന് ഞാൻ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. വിവാഹം വിവാഹമെന്ന സംസാരം അടിക്കടി ആവർത്തിച്ചു തുടങ്ങിയപ്പോടം മുതൽ എനിക്ക ഭയമായിത്തുടങ്ങി.

2

ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിന്നു സമീപത്തുക്കൂടി ഒരു ചെറുതോട്ട് ഒഴുകിയിരുന്നു. ഗ്രാമത്തിൽ പെയ്യുന്ന മഴവെള്ളം മുഴുവൻ ആ തോട്ടിൽ ഒലിച്ചിറങ്ങി ഒഴുകിപ്പോകും. തോട്ടിന്റെ മറുകരയിൽ സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്ന തോട്ടിനും അങ്ങേപ്പുറത്താണു് ഞങ്ങളുടെ ഗ്രാമത്തിലെ ജമിന്താർ വിപിൻ മജുംദാറിന്റെ ഗൃഹം. ഈ മജുംദാർ വംശക്കാർ എത്രത്തോളം ധനികരായിരുന്നുവൊ, അത്രത്തോളം നിബ്ബുദ്ധബുദ്ധികളുമായിരുന്നു. ഗ്രാമത്തിലും അതിനു ചുറ്റുപുറങ്ങളിലും അവരുടെ അജ്ഞതക്കുള്ള പ്രസക്തി അനന്യാദൃശമായിരുന്നു. നരേന്ദ്രൻ ആ വംശത്തിന്റെ മണിദീപമായി പ്രശോഭിച്ചിരുന്ന ഏകയുവാവായിരുന്നു.

ഇന്നു ഞാൻ എന്റെ മാലിന്യങ്ങളെക്കുറിച്ചു പറയുവാൻ വായ തുറക്കുമ്പോഴുള്ള ഹൃദയാസപ്രാസ്ഥ്യവും കടന ഭാരവും സർവ്വശക്തനായ ജഗദീശനു മാത്രമേ അറിഞ്ഞുകൂടൂ. പരമാത്മാ എന്ന ഒന്നിനെ ഞാൻ അത്ര കാര്യ

മായി കരുതീട്ടില്ല. എങ്കിലും ഞാൻ നരേന്ദ്രനെ കാമി ക്കുന്ന എന്നാ വസ്തുത എത്രയും പരമാത്മാണെന്നു ബോ ദ്ധ്യപ്പെട്ടു.

ഈ ദുരദൃഷ്ടം എപ്പോഴും ജനിച്ചു എന്നു പറയുവാൻ ഞാൻ ശക്തയല്ല. അദ്ദേഹം കല്ക്കത്തയിൽ ബി. എ ക്കു പഠിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു. ഒഴിവുകാലങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം പതിവായി ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ വന്നുകൊണ്ടി രുന്നു, അമ്മാവനുമായി ശാസ്ത്രീയ വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റി സംസാരിക്കുവാൻ. അക്കാലത്ത് 'അക്നാസ്റ്റിസിസം' എന്ന സംശയവാദം പഠിപ്പുള്ളവരിൽ സഹജമായി കാണപ്പെട്ടിരുന്നു. അമ്മാവൻ പലപ്പോഴും എന്നെ നരേ ന്ദ്രബാബുവുമായി വാദപ്രതിവാദത്തിൽ ഇടപെടുത്തിയി രുന്നു. സമയം അതിക്രമിക്കുന്നതുപോലും അറിയാതെ ഞങ്ങൾ പരസ്പരം വാദപ്രതിവാദം നടത്തി ഒടുവിൽ ഒരു തീർപ്പിലും എത്താതെ നിർത്തിക്കളയും. എങ്കിലും ഞങ്ങ ളുടെ വാദത്തിൽ മിക്കപ്പോഴും ഞാൻതന്നെയായിരുന്നു ജയിയ്ക്കുക പതിവു്. അതിനുള്ള കാരണം എനിക്കു മന സ്സിലാകാതെയുമിരുന്നില്ല. ഞങ്ങൾതമ്മിൽ വാദിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നമദ്ധ്യേ അദ്ദേഹം പെട്ടെന്നു വാദം നിർത്തി ആശ്ചര്യഭരിതനായി "അമ്മാവനോട്" വിജയബാബു, ഈ പ്രായത്തിൽ തർക്കശാസ്ത്രത്തിൽ ഇത്രത്തോളം പരി ജ്ഞാനവും വാക്സാമർത്ഥ്യവും ഇവർക്കു ലഭിച്ചിരിക്കുന്ന തോർത്താൽ ഇവർ ഒരപൂർവ്വസൃഷ്ടിയാണെന്നു തോന്നിപ്പോ കയില്ലേ?" എന്നു ചോദിക്കും. അപ്പോഴും എനിക്കുണ്ടാകാ റുള്ള ഗർവ്വിന്നു അളവേ ഇല്ല. പലപ്പോഴും ലജ്ജിച്ചു തല

താഴ്ത്തിക്കളയും. അതുകണ്ടു് അമ്മാവൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു 'നരേന്ദ്ര! ഇതെല്ലാം ഞാൻ അവളെ പഠിപ്പിച്ചതിന്റെ ഫലമാണ്'' എന്നു പറയുവാൻ തുടങ്ങും.

എനിക്കു തക്കത്തിൽ അതു പ്രിയമില്ല. നരേന്ദ്രൻ പറയാറുള്ള 'മാൺടിക്രിസ്റ്റോ'വിന്റെ കഥയായിരുന്നു എനിക്കേറെറവും പ്രിയകരമായി തോന്നിയിരുന്നതു്. നരേന്ദ്രൻ കഥ പറയുവാൻ തുടങ്ങിയാൽ കുറച്ചുകൊണ്ടൊന്നും അവസാനിക്കയില്ല. കഥ തുടർന്നു കേൾക്കുവാനുള്ള എന്റെ ജിജ്ഞാസക്കും അതിരില്ലായിരുന്നു. നേരം പ്രകാശമായി കിടക്ക വിട്ടെഴുന്നേറാലുടനെ ചുരുങ്ങിയതു ഒരു നൂറു പ്രാവശ്യമെങ്കിലും പെട്ടെന്നു സമയം മദ്ധ്യാഹ്നമാകയില്ലേ? നരേന്ദ്രബാബു വന്നു കഥ പറയുകയില്ലേ, എന്നു സ്മരണ എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഉദിച്ചുയരും.

ഇങ്ങിനെ വാദപ്രതിവാദം നടത്തിയും കഥകേട്ടും വിവാഹത്തിനുതക്ക പ്രായമായ പതിമൂന്നു വയസ്സും കഴിഞ്ഞു ഞാൻ പതിന്നാലാമത്തെ വയസ്സിൽ പ്രവേശിച്ചു. അതും പൂർത്തിയായി. എന്നിട്ടും വിവാഹത്തിന്റെ തീച്ചൊന്നും ഉണ്ടായില്ല.

മഴക്കാലത്തിന്റെ ആരംഭത്തിൽ പുതുവെള്ളം വരേണ്ട സന്ദർഭത്തിൽ മജുംദാറിന്റെ തോട്ടത്തിലുള്ള ചെമ്പകവൃക്ഷത്തിന്റെ ചുവട്ടിൽ ധാരാളം പുഷ്പങ്ങൾ ഉതിർന്നുകിടക്കുമായിരുന്നു. ആ തോട്ടു കടന്നു ചെന്നു ഞാൻ നിത്യവും അവ പെറുക്കിക്കൊണ്ടുപോരിക പതിവായിരുന്നു. ഒരു ദിവസം വൈകുന്നേരം ആകാശം കാർകൊണ്ടിരുന്ന സന്ദർഭത്തിൽ പൂ പെറുക്കുവാൻ ഞാൻ

ബദ്ധപ്പെട്ട തോട്ടത്തിലേക്ക നടന്നു. അതുകണ്ട അമ്മ 'എടീ സതു! പോകുന്നതു കൊള്ളാം. പെട്ടെന്നു തിരിച്ചു പോരണം. തോട്ടിൽ വെള്ളം നിറഞ്ഞുപോയാൽ മടങ്ങിപ്പോരുവാൻ വിഷമമായിരിക്കും.' എന്നു പറഞ്ഞു.

'അമ്മാ, അതു വേഗത്തിൽ വെള്ളപ്പൊക്കമുണ്ടാകയില്ല. ഞാൻ ക്ഷണത്തിൽ പോയി പൂക്കളം പെറുക്കിക്കൊണ്ടു വന്നേക്കാം' എന്നു അമ്മയെ സമാധാനിപ്പിച്ചു.

'സതു! ആകാശം ഇരുളടഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു. മഴ ഉടനെ പെയ്യുമെന്നാണ് തോന്നുന്നതു്. ഞാൻ പറയുന്നതു കേൾക്കുക. നീ ഇപ്പോൾ പോകേണ്ട. വസ്ത്രങ്ങൾ നനഞ്ഞാൽ മാറിയുടുക്കാം. തലമുടി ഈറനായാൽ എന്താണ് ചെയ്യുക? നേരമോ അസമയം. ഞാൻ നിന്നോടു് നിർബ്ബന്ധിച്ചു പറയുകയാണ്; ഇപ്പോൾ പോകേണ്ട.' അമ്മ എന്നെ ശാസിച്ചു.

ഞാനുണ്ടോ അതു വകവെയ്ക്കുന്നു? "അമ്മ, എന്നെ തടസ്സപ്പെടുത്തേണ്ട മഴക്കു മുമ്പു ഞാൻ ക്ഷണത്തിൽ പോയി മടങ്ങിവരാം. അഥവാ മഴ പെയ്യുകയാണെങ്കിൽ അവരുടെ തോട്ടത്തിൽ ഒരു ചെറിയ പുര ഒഴിഞ്ഞു കിടപ്പുള്ളതിനാൽ ഭയപ്പെടാനൊന്നുമില്ല. മഴ കഴിയുന്നതുവരെ അതിൽ കയറി നനയാതെ നില്ക്കാം." ഞാൻ ഇതുയും പറഞ്ഞു. ഒരേ പാച്ചിലായി പാഞ്ഞു.

അമ്മക്കു് ഞാൻ ഒരേ ഒരു മകളാണ്. എന്റെ ഏതൊരു ദുഃഖവും അസ്വാസ്ഥ്യവും അവക്കു സഹ്യമല്ല. ചെറുപ്രായം മുതൽക്കേ പുഷ്പങ്ങളെന്നുവെച്ചാൽ എനിക്കു പ്രാണനാണു്. അമ്മക്കും അതു നിശ്ചയമുണ്ടു്.

അതുകൊണ്ടാണ് ഞാൻ പാഞ്ഞുപോകുന്നതു കണ്ടു അവർ മൌനംപൂണ്ടു നിന്നതു്. അന്നു ഞാൻ പുഷ്പത്തിന്നുവേണ്ടി അവരുടെ ആജ്ഞ അനുസരിക്കാതെ പാഞ്ഞപ്പോൾ അവർ എന്നെ തടഞ്ഞുനിർത്തി രണ്ടു പ്രഹരിച്ചു് എന്റെ ആ ഉദ്യമത്തെ തടഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞാൻ ഇന്നു ഈ അപമാനകരമായ അവസ്ഥയെ പ്രാപിക്കുകയില്ലായിരുന്നു. എത്രയോ ദിവസം ഞാൻ ഇതേക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചിട്ടുണ്ടു്.

ഞാൻ മടി നിറയെ പുഷ്പങ്ങൾ സംഭരിച്ചു. അപ്പോൾ അമ്മ പറഞ്ഞതുപോലെതന്നെ മഴയും ആരംഭിച്ചു. ഞാൻ ക്ഷണത്തിൽ ഓടി ആ തോട്ടത്തിലുണ്ടായിരുന്ന ഒഴിഞ്ഞ മാടത്തിൽ ചെന്നുകയറി. അപ്പോൾ അവിടെ ആരേയും കണ്ടില്ല. ഞാൻ വെളിവാനിൽ നോക്കിക്കൊണ്ടു ഒരിടത്തിരുന്നു. ഉടനെ ആരോ ഒരാൾ പുറത്തുനിന്നു ഓടിവന്നു ആ മാടത്തിന്നകത്തേക്കു കടന്നു. ഞാൻ തിരിഞ്ഞുനോക്കി. എനിക്കു ആശ്ചര്യമെന്നല്ല, രോമാഞ്ചം തന്നെയുണ്ടായി. അതു നരേന്ദ്രബാബുവായിരുന്നു. അദ്ദേഹം കല്ക്കത്തയിൽനിന്നു വന്നിട്ടുള്ള വിവരം ഞാൻ അറിഞ്ഞിരുന്നതേ ഇല്ല. ഞാൻ പരിഭ്രമിക്കുന്നതുകണ്ടു് അദ്ദേഹം 'ആരാണിവിടെ വന്നിരിക്കുന്നതു്; സതുവോ?' എന്നു ചോദിച്ചു. അദ്ദേഹത്തെ ഞാൻ കണ്ടിട്ടു കുറച്ചു നാളുകളോളമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വരം ശ്രവിച്ച മാത്രയിൽ ഞാനറിയാതെതന്നെ എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ എന്തോ ഒരാനന്ദാവേശം പാഞ്ഞുകയറി. ലജ്ജാധിക്യത്താൽ എന്റെ ശ്രോത്രങ്ങൾ അടഞ്ഞുപോയി. അദ്ദേഹ

ത്തിന്റെ മുഖത്തു നിവൻനോക്കി മറുപടി പറയുവാൻ എനിക്കു സാധിച്ചില്ല. ഞാൻ നിലത്തേക്കുതന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടു് 'ഞാൻ എന്നും പൂ പൊറുക്കുവാൻ ഇവിടേക്കു വരാറുണ്ടു്. അങ്ങിനെ ഇന്നും ഇവിടേക്കു വന്നതാണു്. അങ്ങു് എപ്പോഴാണു വന്നതു?'' എന്നു ചോദിച്ചു. അപ്പോഴാം നരേന്ദ്രബാബു അവിടെ ഒരിടത്തായി കിടന്നിരുന്ന ഒരു പഴയ കയറുകട്ടിൽ എന്റെ അരികത്തേക്കു വലിച്ചിട്ടു അതിന്മേൽ ഇരുന്നു. 'ഞാൻ ഇന്നു രാവിലേയാണു വന്നതു്. അതുപോകട്ടെ നീ ഇവിടെ ആരുടെ അനുവാദത്തോടുകൂടിയാണു് പൂ മോഷ്ടിക്കുവാൻ വന്നതു്?'' എന്നു എന്നോടു ചോദിച്ചു. അദ്ദേഹം ഇങ്ങിനെ പെട്ടെന്നു ചോദിച്ച ഈ ജുഗുപ്സാവഹമായ ചോദ്യം കേട്ടു ഞാൻ തലയുയർത്തി അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തേക്കൊന്നു നോക്കി. കുസൃതിത്തനം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണുകളിൽ നഗ്നനടനം ചെയ്തിരുന്നു. ലജ്ജാവഹം! ലജ്ജാവഹം! ഈ നിസ്സാരയായവഠംക്കുകൂടി ആ അവസരത്തിൽ എവിടെനിന്നോ ചിരിവന്നുപോയി! അതേ അതിൽ എന്താണു് തെറ്റു്? ഇത്രദൂരം എത്തുയൊ ബുദ്ധിമുട്ടിവന്നു പുഷ്പം മോഷ്ടിക്കുന്നതിൽ വലിയ കുറ്റമൊന്നുമില്ല എന്നു ഞാൻ മറുപടിപറഞ്ഞു. അദ്ദേഹം ഇരിപ്പിടത്തിൽനിന്നും എഴുന്നേറ്റുനിന്നു. 'ഞാൻ ഇപ്പോഠം നിന്റെ മടിക്കുത്തിൽനിന്നും ആ പുഷ്പങ്ങൾ മുഴുവൻ പിടിച്ചുവാങ്ങും. നീ എന്തുചെയ്യും?' എന്നു തെല്ലുറച്ച സ്വരത്തിൽ എന്നോടു ചോദിച്ചു.

എന്തു കാരണത്താലെന്നു നിശ്ചയമില്ല, എനിക്കപ്പോഠം തെല്ലു ഭയംതോന്നി, അദ്ദേഹം വാസ്തവത്തിൽ

എന്റെ മടി പിടിച്ചഴിച്ചേക്കുമോ എന്ന്. മടിക്കുത്തിൽ ഉറപ്പിച്ചുപിടിച്ചിരുന്ന എന്റെ കരം തനിയെ പിടി വിട്ടകന്നു. കണ്ണടച്ചുതുറക്കുന്നതിനുള്ളിൽ പുഷ്പങ്ങളും മുഴുവൻ നിലത്തു ചിതറി.

"എന്താണ് പ്രവർത്തിച്ചതു?"

ഞാൻ തെല്ലു സമാധാനിച്ചശേഷം പറഞ്ഞു;— 'പുഷ്പങ്ങളും അങ്ങയുടെതാണല്ലൊ. വേണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ പെറുക്കിത്തരാം.'

'എന്തൊരു കൗശലതിയാണപ്പാ' എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു അദ്ദേഹം എന്റെ മടി വിടുവിപ്പിടിച്ചു നിലത്തു വീണു ചിതറിക്കിടന്നിരുന്ന പുഷ്പങ്ങളും ഓരോന്നായി എടുത്തു അതിൽ നിറച്ചു. കാരണമൊന്നും എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല, എന്റെ കണ്ണുകളും രണ്ടും അശ്രുപൂർണ്ണങ്ങളായി. ഞാൻ പെട്ടെന്നു മറെറാരു ദിക്കിലേക്കു ദൃഷ്ടികളും തിരിച്ചു കളഞ്ഞു. ഒരൊററ പുഷ്പംപോലും ഉപേക്ഷിക്കാതെ അതെല്ലാം പെറുക്കി എടുത്തു് എന്റെ പുടവത്തലക്കൽ ഒരു മാറാപ്പാക്കി കെട്ടിയശേഷം നരേന്ദ്രൻ പഴയ സ്ഥാനത്തു ചെന്നുനിന്നു കുറച്ചുനേരത്തോളം എന്നെത്തന്നെ നോക്കി മൌനം പൂണ്ടുനിന്നശേഷം 'തമാശക്കുവേണ്ടി ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞതിൽ നിനക്കു കോപം ജനിക്കുമെന്നു ഞാൻ തെല്ലും ശങ്കിച്ചില്ല. നിന്റെ തപശാസ്ത്രപരിജ്ഞാനമൊക്കെ ഇത്രമാത്രമാണു്, അല്ലെ? ഞാൻ ഈ വിവരമൊക്കെ നാളെ വിജയബാബുവിനോടു ചെന്നുപറയും. നിന്നെ പഠിപ്പിക്കുവാൻവേണ്ടി അദ്ദേഹമെന്തിനാണിങ്ങിനെ വിഫലയത്നം ചെയ്യുന്നതെന്നു ചോദിക്കട്ടെ.' എന്നു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു.

ഞാൻ ഉടനെ കണ്ണുകൾ തുടച്ചുകൊണ്ടു ചോദിച്ചു:— 'ആരാണ് ദേഷ്യപ്പെട്ടത്?'

'പുഷ്പങ്ങൾ നിലത്തു ചൊരിഞ്ഞതാരാണൊ അവൾ തന്നെ.'

'അതാരും ചൊരിഞ്ഞതല്ല; താനെ വീണുപോയതാണ്.'

'പാവം. നിന്റെ മുഖംകൂടി തനിയെ ആ ഭാഗത്തേക്കു തിരിഞ്ഞുപോയതായിരിക്കുമോ?'

'ഞാൻ ആകാശത്തിൽ മേഘത്തെ നോക്കുകയാണ്.'

ഞാൻ ഓമ്മക്കുറവാൽ മുഖം അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേർക്കു തിരിച്ചപ്പോൾ ഞങ്ങളുടെ നയനങ്ങൾ അന്യോന്യം കൂട്ടിമുട്ടി. ഉടനെ നരേന്ദ്രൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചശേഷം 'ഇപ്പോൾ ഒരു കണ്ണാടി കിട്ടിയിരുന്നുവെങ്കിൽ നിനക്കു കാട്ടിത്തരാമായിരുന്നു നിന്റെ മുഖത്തും കണ്ണുകളിലും നടമാടുന്ന മിന്നൽപിണരുകൾ. നിനക്കുതന്നെ നേരിൽ കാണ്മാൻ കഴിയും. ആകാശത്തിലേക്കു നോക്കിനില്ക്കുന്നതു് അതു കാണ്മാനാണെങ്കിൽ ആ ശ്രമം വേണ്ടതില്ല.' എന്നു പറഞ്ഞു.

ഞാൻ ലജ്ജിച്ചു കണ്ണുമറച്ചുകളഞ്ഞു. എന്റെ സൌന്ദര്യത്തെപ്പറ്റി പലരും പ്രശംസിക്കുന്നതു ഞാൻ പലപ്പോഴും കേട്ടിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ നരേന്ദ്രന്റെ ചിരിയും വ്യംഗ്യഭാഷയിലുള്ള വാക്കുകളും അന്നു എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ തറഞ്ഞുകയറി എന്തൊക്കെയോ ചെയ്തു. അഞ്ചു

വഷ്ങ്ങൾക്കുമുമ്പു നടന്ന സംഭവങ്ങളാണിതു്. ഞാൻ ഇന്ന അ സൌദാമിനിയാണോ അതോ മറുവല്ലവളുമാണോ എന്ന സംശയം ഇപ്പോൾ എനിക്കുണ്ടാകുന്നു.

മഴ അവസാനിച്ചു. ഉടനെ നരേന്ദ്രൻ 'ഞാൻ മുൻപേചെന്ന വിജയബാബുവിനെ ഈ വിവരങ്ങളെല്ലാം അറിയിച്ചശേഷം 'അങ്ങ് അവർക്ക് ആ പാഠങ്ങളൊക്കെ പറഞ്ഞുകൊടുത്തതു് വെറുതെയാണു്" എന്നു പറയാതിരിക്കുകയില്ല; നിശ്ചയം' എന്നു പറഞ്ഞു.

'ഇഷ്ടംപോലെ എന്തുവേണമെങ്കിലും പറഞ്ഞുകൊള്ളുക. അതെല്ലാം അറിയണമെന്നു പറഞ്ഞു ആരെങ്കിലും നിലവിളിച്ചുവോ? കഥാപുസ്തകം വായിക്കണമെന്നു മാത്രമാണു് എന്റെ ആഗ്രഹം' ഞാൻ ചൊടിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. നരേന്ദ്രൻ കൈകൊട്ടി ആർത്തുകൊണ്ടു ചോദിച്ചു: "നില്ലു നില്ലു. ഇതു കേട്ടിട്ടു പോകു. നീ നോവൽ വായിക്കാറുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നു. നോവൽ വായിക്കാൻ പാടുണ്ടോ?"

'വായിക്കാൻ പാടില്ലെങ്കിൽ നിങ്ങൾ എന്തിനാണു് വായിക്കുന്നതു്?'

'നിനക്കു കഥപറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചുതരാമെന്നു കരുതി. അല്ലാതെ മറെന്തിനാണു്?'

മഴ വീണ്ടും പെയ്യുവാനുള്ള ലക്ഷണം കണ്ടുതുടങ്ങി. അപ്പോൾ അദ്ദേഹം എന്നോടുചോദിച്ചു. ഇന്നു മുഴുവൻ മഴ വിടാതെ പെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കയാണെന്നു കരുതുക. അപ്പോൾ നീ എന്തുചെയ്യും?'

'നനഞ്ഞുകൊണ്ടു വീട്ടിലേക്കുപോകും.'

'ശരി. ആസ്സാംമലയിൽ പെയ്യുന്നമാതിരി അത്ര ശക്തിമത്തായി പെയ്താലൊ?'

എനിക്ക വളരെനാളുകളായി ഏറ്റവും പ്രിയപ്പെട്ട ഒന്ന് കഥകേൾക്കുക എന്നുള്ളതാണ്. ആ ചിന്ത വന്ന മാത്രയിൽ ഞാൻ ആകാശവീഥിയിലുള്ള ശ്രദ്ധ മുഴുവൻ വിടത്തി നരേന്ദ്രന്റെ മുഖത്തേക്കുതന്നെ ആവേശത്തോടെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി.

'ആ പർവ്വതപ്രദേശങ്ങളിൽ മഴ പെയ്യുമ്പോൾ തല പുറത്തുകാണിപ്പാൻ പാടില്ലെ?' ഞാൻ ചോദിച്ചു.

'ഒരിക്കലും സാധ്യമല്ല. മഴത്തുള്ളികൾ അസ്സംകണക്കെ ഊക്കിൽ ശരീരത്തിൽ വന്നു തറയ്ക്കും.'

"നിങ്ങൾ ആ പ്രദേശത്തെ മഴ കണ്ടിട്ടുണ്ടോ?" നിങ്ങൾ എന്നു ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ സംബോധന ചെയ്തതിൽ എനിക്ക വളരെ ലജ്ജയും വല്ലായ്മയും തോന്നി.

അല്പനേരത്തിനുള്ളിൽ മഴ ശമിച്ചു. ആകാശം ശാന്തമായി. എന്നാൽ എന്റെ നാലുപാടും ജലപ്രളയമായിരുന്നു. നേരവും സന്ധ്യയായികഴിഞ്ഞു. മടിനിറയെ പുഷ്പത്തോട്ടക്കുടി ചുമിനിറഞ്ഞ ആ തോട്ടം വിട്ടു പുറത്തുകടക്കുവാൻ ഞാൻ യത്നിച്ചു.

അപ്പോൾ നരേന്ദ്രൻ "എന്റെ ഒപ്പം പോന്നുകൊള്ളുക. ഞാൻ നിന്നെ കൊണ്ടുപോയി വീട്ടിൽ വിടാം." എന്നു പറഞ്ഞു.

'ഊഹും' ഞാൻ നിഷേധിച്ചു തലയാട്ടി. എന്നാൽ, എന്റെ ഹൃദയമാകട്ടെ 'നീ ശങ്കിക്കുന്നതു ശരിയല്ല' എന്നു് എന്നെ ഉദ്ബോധിപ്പിച്ചു. വിധിയെ നിഷേധി

ക്കുക എങ്ങിനെ സാദ്ധ്യമാകും? തോട്ടത്തിന്റെ അതൃത്തിയിൽ എത്തിയപ്പോൾ ഞാൻ പരിഭ്രാന്തയായി അങ്ങിനെതന്നെ നിന്നുപോയി. തോട്ടം നിറഞ്ഞു വെള്ളം ശക്തിമത്തായി ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഞാൻ എങ്ങിനെയാണ് ആ ജലപ്രവാഹത്തെ കടന്നുപോകുക? നരേന്ദ്രൻ എന്നോടൊന്നിച്ചു വന്നിരുന്നില്ല. ഞാൻ തോട്ടവക്കത്തെത്തി വിഷമിച്ചുനില്ക്കുന്ന കാഴ്ച അദ്ദേഹം ദൂരത്തൊരിടത്തുനിന്നു കണ്ടു. എന്റെ അപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥാന്തരത്തിൽ അനുതാപംപൂണ്ട അദ്ദേഹം ക്ഷണത്തിൽ എന്റെ സമീപത്തെത്തി 'ഇപ്പോൾ എന്തുചെയ്യാൻ പോകുന്നു? എന്നു ചോദിച്ചു.

എനിക്കു നിലവിളിവന്നുപോയി. 'തോട്ടിൽ മുങ്ങിച്ചത്താൽ ചാകട്ടെ, എന്നാലും തെരുവുവളത്തു ഞാൻ പോകയില്ല. അമ്മകണ്ടാൽ.....'വാക്കു മുഴുമിക്കുവാൻ എനിക്കു ശക്തിയുണ്ടായില്ല.

നരേന്ദ്രൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. 'നീ എന്തിനിത്ര കഷ്ടപ്പെടുന്നു. അതാ നോക്കു. തോട്ടിന്നുമീതേക്കുടി ഒരു മരം പുഴുങ്ങി വീണുകിടക്കുന്നതുകണ്ടില്ലെ. ഞാൻ അതിലൂടെ നിന്നെ അക്കരെക്കു കടത്തിവിട്ടുതരാം; വരിക.'

അതുതന്നെയായിരുന്നു എളുപ്പവഴി. ഉത്സാഹത്താൽ എന്റെ ഹൃദയം കുതിക്കുതിച്ചു. ഒരു കാട്ടുമരം കാറ്റിൽ പുഴുങ്ങി ആ തോട്ടിന്നുമീതെ പാലമിട്ടതുപോലെ വളരെനാളായി കിടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നതു് അതേവരെ എന്റെ ശ്രദ്ധയിൽ പെട്ടില്ല. ഞാൻ മുൻപു പലപ്പോഴും അതിൽക്കൂടി അക്കരെക്കും ഇക്കരെക്കും നടന്നുപോയിട്ടുണ്ടു്.

'എന്നാൽ വരിക' എന്നു ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ കൃതജ്ഞത സ്ഫുരിക്കുന്ന സ്വരത്തിൽ വിളിച്ചു.

അപ്പോഴും അദ്ദേഹം എന്നെക്കാൾ കൂടുതൽ ആനന്ദചിത്തനായി 'ആ വാക്കുകൾ ഒരിക്കൽക്കൂടി പറയുക, കേൾക്കട്ടെ' എന്നു പറഞ്ഞു.

'നിങ്ങൾക്കെപ്പോഴും കളിയാണ്" ഞാൻ മുഖം ചരിച്ചുകൊണ്ടു പ്രതിവചിച്ചു.

'നിന്നെ ഭദ്രമായി വീട്ടിൽ കൊണ്ടുചെന്നെത്തിക്കാതെ ഞാൻ പോകയില്ല.'

'നിങ്ങൾ എന്റെ വഴിത്തുണക്കാരനാണൊ?'

ഈ വാചകം എങ്ങിനെ എന്റെ വായിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ട എന്നു ഞാൻ അനവധിപ്രാവശ്യം ആലോചിച്ചു. എനിക്കു മനസ്സിലായില്ല. അദ്ദേഹം പ്രസന്നവദനനായി എന്നെനോക്കി 'നിനക്കു വഴിക്കു സഹായത്തിന്നായി എന്തുകൊണ്ട് എനിക്കു പോന്നുകൂടാ?' എന്നു ചോദിച്ചപ്പോൾ ഞാൻ ലജ്ജിച്ചുപോയി. എനിക്കു പ്രത്യുത്തരമൊന്നും പറയുവാൻ തോന്നിയില്ല. തോട്ടരുകിൽ ചെന്നു നോക്കി. അതു കടന്നുപോകുവാൻ വളരെ പ്രയാസമായിരുന്നു. ചെടികൾ ഇടതൂർന്നു വളർന്നിരുന്നതിനാൽ ആ സ്ഥലം ഇരുളടഞ്ഞിരുന്നു. തോട്ടിനകുക്കെ വീണുകിടന്നിരുന്ന ആ മരംമുഴുവൻ ചണ്ടി പിടിച്ചിരുന്നതിനാൽ വഴുക്കുമായിരുന്നതിനു പുറമെ അതിനു പലേ വളവും തിരിവുമുണ്ടായിരുന്നു. മഴവെള്ളം തോട്ടുനിറഞ്ഞു് ഊക്കോടെ ഇരച്ചു പാഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. ഞാൻ തോട്ടിലേക്കെങ്ങാനും കാൽ വെച്ചുപോയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ വെള്ളം

എന്നെ അടിച്ചുവീഴ്ത്തി ഒഴുക്കിക്കൊണ്ടു പോകുമെന്നതിൽ സംശയമില്ല. കുറച്ചുനേരം നരേന്ദ്രൻ എന്റെ അവസ്ഥാന്തരത്തെ ഉറുനോക്കിക്കൊണ്ടുനിന്നു. അനന്തരം അദ്ദേഹം 'എന്റെ കൈക്കുപിടിച്ചുകൊണ്ടു നടന്നു വരുന്തെ?' എന്നു ചോദിച്ചു. 'വരാം' എന്നു ഞാൻ മറുപടിയും പറഞ്ഞു.

ഹൃദയത്തിൽ എനിക്കു എന്തെന്നില്ലാത്ത സന്തോഷമുണ്ട്. എന്നാൽ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കരം ഗ്രഹിച്ചിരുന്നവിധം പറഞ്ഞറിയിക്കുവാൻ എന്തെന്നില്ലാത്ത ലജ്ജയുണ്ട്. എന്തൊക്കെയോ ചില വികാരങ്ങൾ, സ്തോഭങ്ങൾ, എനിക്കുണ്ടായി. ഒരു പുതിയ ആനന്ദം എനിക്കനുഭവപ്പെട്ടു. എത്രനേരം നിമിഷം ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെത്തന്നെ സൂക്ഷിച്ചു വീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു നിന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണുകളിൽ ഒരു പ്രകാശം സ്ഫുരിച്ചു. 'നീ വേണമെങ്കിൽ നോക്കിക്കൊള്ളുക. ഞാൻ യഥാർത്ഥത്തിൽ നിന്റെ വഴിത്തുണക്കാരനാകാൻ പോകുന്നു' എന്നു അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു.

ഞാൻ ആശ്ചര്യഭരിതയായി 'എങ്ങിനെ?' എന്നു ചോദിച്ചു.

'ഇതാ ഇങ്ങിനെ' എന്നു പറഞ്ഞു് അദ്ദേഹം കുനിഞ്ഞു എന്റെ കണങ്കാലിന്നടിയിൽ ഒരു കൈയും പിൻകഴുത്തിൽ ഒരു കൈയും അണച്ചു ക്ഷണനേരത്തിനുള്ളിൽ എന്നെ എടുത്തുയർത്തി മാറോടണച്ചുകൊണ്ടു് ആ മരപ്പാലത്തിന്മേൽ കയറിനിന്നു. ഞാൻ ഭയത്താൽ കണ്ണിറുകെ അടച്ചു് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കഴുത്തിൽ മുറുകെ പിടിച്ചു. നരേന്ദ്രൻ ക്ഷണത്തിൽ തോട്ടുകടന്നു മറുകരയിൽ എത്തി.

എന്നാൽ അദ്ദേഹം എന്നെ നിലത്തുനിർത്തുന്നതിനു മുൻപായി എന്റെ മുണ്ടുകളിൽ പറഞ്ഞറിയിക്കാൻ വയ്യാത്തവിധത്തിൽ വേദനപ്പെടുത്തി. അതെങ്ങിനെയോ പോകട്ടെ. ഞാൻ ഇക്കാര്യത്തിൽ അനുഭവിച്ച എടയ വേദനക്കു കണക്കില്ല. വീടടുക്കാറായപ്പോൾ എന്റെ ശരീരം വിറച്ചുതുടങ്ങി. മുണ്ടുകൾ രണ്ടും അഗ്നിസ്പർശമേറ്റാലെന്നവണ്ണം തുടുത്തു. എങ്കിലും ആ സ്പർശനം വീണ്ടും അനുഭവപ്പെടുവാൻ എന്റെ അധരപുടങ്ങൾ വെമ്പൽ കൊണ്ടു.

'പെണ്ണിന്റെ കളി വളരെ നന്നായിരിക്കുന്നു. എങ്ങിനെ നീ ഈ മഴയത്തുവന്നു? ആ തോട് കരകവിഞ്ഞല്ലേ ഒഴുകുന്നതു്? ആ ചാഞ്ഞുകിടക്കുന്ന മരത്തിന്മേൽ കൂടി കയറിയാണോ ഇക്കരെക്കു കടന്നതു്? കാൽവഴുക്കി വെള്ളത്തിൽ വീണെ ചാകാഞ്ഞതു ഭാഗ്യം'. എന്നെ കണ്ട ക്ഷണത്തിൽ അമ്മ പറഞ്ഞു.

ഞാൻ മരിച്ചില്ല. ആ മഹാഭാഗ്യം എനിക്കു സിദ്ധിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ ഈ കഥ ഞാൻ എഴുതേണ്ടതായും വരുമായിരുന്നില്ല.

പിറേറദിവസം അമ്മാവനെ കാണ്മാനായി നരേന്ദ്രൻ വീട്ടിൽവന്നു. അമ്മാവനുമായി അദ്ദേഹം പലതും സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അപ്പോൾ എനിക്കു അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തേക്കു നോക്കുവാൻ വളരെ ലജ്ജതോന്നി. എന്റെ ശരീരം മുഴുവൻ ക്ഷതമുള്ളതുപോലുള്ള ഒരു വേദന എനിക്കു അനുഭവപ്പെട്ടു. അവിടെനിന്നു

ഓടിക്കളയാമെന്നുവെച്ചാലോ എന്റെ കാൽ ഉയർത്തുവാൻ കഴിയാത്തവിധം നിലത്തോട്ടു ഒട്ടിപ്പിടിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നി. എനിക്കവിടെനിന്നും നീങ്ങുവാനും കഴിഞ്ഞില്ല; മുഖം ഉയർത്തി അദ്ദേഹത്തെ നോക്കുവാനും സാധിച്ചില്ല.

നരേന്ദ്രന് എന്നെപ്പോലെ വല്ല അസുഖവുമുണ്ടോ എന്ന് ഈശ്വരനുമാത്രമേ അറിഞ്ഞുകൂടൂ. ഉടൻതന്നെ കല്ക്കത്തക്കു പോകയാണെന്നു പറഞ്ഞു് ആറു നാട്ടിൽതന്നെ തങ്ങി. ഒരൊറ്റ ദിവസംപോലും അദ്ദേഹം ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ വരാൻ മറന്നില്ല. വീട്ടിൽ ഒരു പെണ്ണു പ്രായം തികഞ്ഞിരിക്കുമ്പോൾ അന്യപുരുഷനൊരുവൻ അടിക്കടി അവിടേക്കു കടന്നുവരുന്നതു് അമ്മക്കു് ഒട്ടും ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല.

അമ്മ എന്നെ ഒരൊഴിഞ്ഞ സ്ഥലത്തേക്കു വിളിച്ചു് 'പുരുഷന്മാർ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നിടത്തു നിനക്കെന്താണു കാര്യം? 'ആ' എന്നു വായുംപൊളിച്ചുകൊണ്ടു നാണമെന്തെന്നറിയാതെ നീ അവരുടെ അരികത്തു ചെന്നു നില്ക്കുന്നവല്ലൊ! ഇത്ര രസിക്കത്തക്കവണ്ണം എന്താണവിടെ? ഛീ! പോ, അകത്തു കടന്നുപോ. പനപോലെ വളർന്നു, എന്നിട്ടെന്തുഫലം? ലജ്ജയും മാനവുമില്ലേ നിനക്കു്?' എന്നിങ്ങിനെ ഭർത്സിച്ചു.

ഓരോ അടിവെച്ചു ഞാൻ അകത്തേക്കുവരും. എന്നാൽ എന്റെ മനസ്സുമാത്രം പുറത്തെ മുറിയിലേക്കു പായും. നരേന്ദ്രന്റെ ശബ്ദം എന്നെ ആ ഭാഗത്തേക്കു ബലമായി ആകർഷിക്കും. മറ്റൊരു പ്രവൃത്തിയിലും എന്റെ മനസ്സു വ്യാപരിക്കുകയില്ല.

3

അമ്മാവൻ എന്തു പ്രകൃതക്കാരനായിരുന്നാലും അദ്ദേഹത്തിൽ കളങ്കം എന്നൊന്നു മാത്രമില്ലായിരുന്നു. ഈശ്വരൻ ഇല്ലെന്നു തെളിയിക്കുവാൻ വേണ്ടി അദ്ദേഹം എഴുതുന്നതിലും വാദപ്രതിവാദം നടത്തുന്നതിലും തന്റെ മുഴുവൻ ശ്രദ്ധയും വിനിയോഗിച്ചിരുന്നുവെന്നല്ലാതെ, തന്റെ കൺമുമ്പാകെ ഒരു സംഭവം നടന്നാൽ അതിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രദ്ധ പതിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ലോകത്തിൽ മറെറല്ലാവരേയുംകാൾ എന്റെ അമ്മാവനെപോലെ അപ്പബുദ്ധികളായ നാസ്തികന്മാരാണ് തനിച്ച മാാളന്മാർ. ഈശ്വരന്റെ ലീലാവിലാസങ്ങൾക്കു ഒരതിരും ഇല്ല. അദ്ദേഹം 'ഇല്ല' എന്ന രൂപത്തിൽ ആവക നാസ്തികന്മാരുടെ ഹൃദയങ്ങളിൽ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഈ വസ്തുത അവക്കറിവില്ലതാനും 'ലോകത്തിൽ മനുഷ്യരെപോലെയുള്ള മൂഢന്മാർ വേറെയില്ല. അവർ രാവിലേയും വൈകുന്നേരവും

മുടങ്ങാതെ ദൈവത്തെ സ്തുതിക്കുന്നു. നോക്കുക അവരുടെ അറിവില്ലായ്മ' എന്നിങ്ങിനെ അവർ അന്യന്മാരെ പഴിക്കും. തങ്ങളുടെ വിലയേറിയ ജന്മം പാഴായിപോകുന്നതവർ ഗൌനിക്കുന്നമില്ല. എന്നാൽ, അമ്മാവനും ഈ ലോകരിൽ ഒരുവൻതന്നെയായിരുന്നു. അദ്ദേഹം, ഞങ്ങളം ഇരുവരുടേയും ഗതിയെ തെല്ലും ഗൌനിച്ചില്ല. പക്ഷെ അമ്മയാകട്ടെ അങ്ങിനെയല്ലായിരുന്നു. അവർ സംസാരത്തിൽ സാധകം വന്നവരല്ലെ. അവരുടെ കണ്ണിൽ പൊടിയിടുക സാദ്ധ്യമല്ല. ഞങ്ങളം രണ്ടുപേരിലും അമ്മക്കു ബലമായ ശങ്ക ജനിച്ചുകഴിഞ്ഞു.

സാമുദായികമായ ഉച്ചനീചത്വങ്ങളം അവക്കു നല്ല നിശ്ചയമുണ്ട്. അതിൽ അവക്കു വലിയ നിഷ്ഠയുമാണ്. എനിക്ക് ആയതു് അറിയായ്കയില്ല. ഞാൻ അതിനെ പ്പറ്റി സ്മരിക്കുന്നമാത്രയിൽതന്നെ എന്റെ ശരീരത്തിൽ ഓടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന രക്തം സ്തംഭിച്ചുപോകും. ഈ ചിന്തകളെത്തന്നെ ഞാൻ പ്രതിരോധിക്കാൻ ശ്രമിക്കാറുണ്ട്. എന്നാൽ, ശത്രുവിനുപകരം ബന്ധുവിനെ തിരസ്കരിച്ചമാതിരി എനിക്കതോന്നും. ഇനി ഒരു കാര്യംക്രൂടി. അതിനെ എനിക്കു ഒരിക്കലും മറക്കുക സാദ്ധ്യമല്ല. അതെന്താണെന്നുവെച്ചാൽ ഈ മജ്ജംഭാർവംശത്തിന്റെ അളവറ്റ ഐശ്വര്യം. അതേ, അവരുടെ വമ്പിച്ച ധനസ്ഥിതി. അവരുടെ ഗൃഹത്തിലുള്ള വിശിഷ്ടങ്ങളും പരിഷ്കൃതങ്ങളുമായ വസ്തുക്കം കാണുമ്പോം 'ഇത്ര ഉൽകൃഷ്ടമായ ഒരു ബന്ധുഗൃഹം ഹതഭാഗ്യയായ എനിക്കുണ്ടോ ലഭിക്കുവാൻപോകുന്നു. എന്റെ ശിരോലിഖിതം ഏതോ ഒരു

സാധുകുടുംബത്തിൽചെന്നു ജീവിക്കുവാനായിരിക്കും.' എന്നു തോന്നാറുണ്ട്. ഈ തോന്നലുകളാൽ എന്റെ ഹൃദയം വേദനപ്പെടാറുമുണ്ട്.

ഒരു മാസത്തിനുശേഷം ഞാൻ ഒരു ദിവസം രാവിലെ പുഴയിൽപോയി കുളിച്ചുവന്നു. വീട്ടുവാതിലിലേക്കു കാൽ വയ്ക്കുമ്പോൾ ഏതാണ്ടു മദ്ധ്യവയസ്സായ ഒരു സ്ത്രീ—അവർ വിധവയാണ് അമ്മയുമായി എന്തൊക്കെയോ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. എന്നെ കണ്ടമാത്രയിൽ ആ സ്ത്രീ 'ഇവളായിരിക്കും നിങ്ങളുടെ മകൾ, അല്ലെ?' എന്നു അമ്മയോടു ചോദിച്ചു.

'അതേ, അതേ. നല്ല ഉയരമുണ്ടെങ്കിലും വയസൊന്നും അത്രമാത്രം....' എന്ന് അമ്മ പകുതി പറഞ്ഞു നിർത്തി. 'അതിലൊന്നും കുറവില്ല. ചെക്കനും അല്പം പ്രായമുണ്ട്. ഇപ്പോൾ അവനു മുപ്പതാണ് വയസ്സ്. രണ്ടാളും തമ്മിൽ നല്ല ചേച്ചിയായിതന്നെ ഇരിക്കും. അവന്റെ രണ്ടാം വിവാഹമാണെന്നൊന്നും കരുതാനില്ല. അവൻ വളരെ സുമുഖനും ഇവൾക്കു വളരെ യോജിച്ചവനുമാണ്.' ആഗത പറഞ്ഞു

ഞാൻ അവർ സംസാരിക്കുന്നിടത്തു നില്ക്കാതെ എന്റെ മുറിയിലേക്കുപോയി ആ സ്ത്രീ എനിക്കു ഭർത്താവിനെ അന്വേഷിച്ചു പിടിച്ചുകൊണ്ടു വന്നിരിക്കയാണെന്നു മനസ്സിലായി.

ഇതിനകം അമ്മ 'സതു! ഈറൻമാറി നല്ല പുടവ എടുത്തുടുത്തിട്ടു വേഗം വരിക' എന്നു എന്നെ ഉച്ചത്തിൽ വിളിച്ചു.

എന്റെ സൌന്ദര്യത്തിനു മറ്റൊരുവസ്തുവും മാറ്റുകൂട്ടേണ്ടതില്ലെന്നു തീച്ചയാക്കി ഞാൻ അതേ ഈറനോടുകൂടിത്തന്നെ വാതിലിനുസമീപം ചെന്നു കതകിന്റെ പിൻഭാഗത്തുള്ള മറവിൽ നിന്നുകൊണ്ടു അവരുടെ സംഭാഷണം ശ്രദ്ധിച്ചു എന്റെ ഹൃദയം ശക്തിമത്തായി തുടിക്കുന്ന ശബ്ദം വിശദമായി കേൾക്കാമായിരുന്നു.

ചിറ്റൂർ ഗ്രാമത്തിൽ ആരോ രാധാവിനോദമുക്കർജിയുടെ പുത്രൻ ഘനശ്യാമനാണത്രേ! 'ഇനി എന്തൊക്കെ ദുരിതങ്ങളും അനുഭവിക്കാനാണ് ഈ ശനിപിടിച്ചവളുടെ ശിരോലിഖിതം' എന്നു് ഞാൻ ചിന്തിച്ചു. ഇന്നു എന്റെ ജപമന്ത്രമായിരിക്കുന്ന ആ പരിശുദ്ധമായ പേർ —അന്നു് എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ തീക്കനൽ കോരിയിട്ടതുപോലെ വേദനിപ്പിച്ചു.

അദ്ദേഹത്തിനു മാതാപിതാക്കന്മാർ ഇല്ലത്രേ. ഒരു ചെറിയമ്മയുടെ മക്കളായി രണ്ടു അനുജന്മാരുണ്ടു്. ഒരാൾക്കു വിവാഹം കഴിഞ്ഞു. മറ്റെയാൾ പഠിക്കുകയാണു്. കുടുംബഭാരമെല്ലാം ജ്യേഷ്ഠന്റെ ചുമലിലാണത്രെ. തന്നിമിത്തം ആദായകരമായ പ്രവൃത്തി അഭിലഷിച്ചു. സ്കൂൾഫൈനൽ പരീക്ഷകഴിഞ്ഞു പഠിപ്പു മതിയാക്കിയതായി മനസ്സിലായി. എവിടെയോ അദ്ദേഹം കമ്മീഷൻ ഏജൻറായി പ്രവൃത്തി എടുക്കുകയാണു്. ഇതിനുപുറമെ, വീട്ടിൽ പൂജ, നമസ്കാരം തുടങ്ങിയവകളുമുണ്ടു്. രണ്ടു കറവു് പശുക്കളുണ്ടു്. വിധവയായ സഹോദരി ഒരുത്തിയും വീട്ടിലുണ്ടു് ഇനി എന്താണു് ബാക്കിവേണ്ടതു്? വീട്ടുകാര്യങ്ങളും നോക്കുവാൻ ആളില്ല; ഏഴു വഷ്ങ്ങളുംകൂ

മുൻപ് അദ്ദേഹം വിവാഹം ചെയ്തിരുന്നു. എന്നാൽ, വിവാഹശേഷം ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ ആ സ്ത്രീ മരിച്ചു പോയി. അനന്തരം, ഇത്രയും കാലം കഴിഞ്ഞിട്ടാണത്രേ പുനർവിവാഹത്തിനു യത്നിക്കുന്നതു്.

'ഏഴുവഷ്ം' ആ ആഗതയെ ഞാൻ മനസാ പഴിച്ചു. 'എടി മൂധേവി! എന്റെ ഹൃദയം ചുട്ടെരിക്കാൻ വേണ്ടി യായിരുന്നുവോ ഈ ഏഴു വഷ്വും ഉറങ്ങിക്കിടന്നതു്?' ഞാൻ ആത്മഗതം ചെയ്തു.

അമ്മ ഇടതടവില്ലാതെ എന്നെ വിളിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതിനാൽ ഞാൻ ക്ഷണത്തിൽ ഈറൻ മാറി ഉടുത്തുകൊണ്ടു അവരുടെ സമീപത്തേക്കു ചെന്നു. കല്യാണക്കാര്യം ഉറപ്പിക്കുവാൻവേണ്ടി വന്നവരം 'പെണ്ണിനെ എനിക്കു വളരെ പിടിച്ചു. ഇനി മുഹൂർത്തദിവസം മാത്രം നോക്കണം' എന്നു പറഞ്ഞപ്പോൾ അമ്മയുടെ നയനങ്ങളിൽ ജലം നിറഞ്ഞു.

'ഇത്ര ഉറപ്പുതന്നതിനു ഞാൻ നിങ്ങൾക്കെന്താണ് തരേണ്ടതെന്നറിയാതെ കുഴങ്ങുന്നു. എന്തുതന്നു തന്നാലും മതിയാകുന്നതല്ല' അമ്മ പറഞ്ഞു.

അമ്മാമൻ ഈ വർത്തമാനം അറിഞ്ഞപ്പോൾ 'സ്കൂൾ ഫൈനൽവരെ മാത്രമെ പഠിച്ചിട്ടുള്ളുവൊ? സതു ഇനി ഒരു രണ്ടുവഷ്ംകൂടി പഠിച്ചശേഷം വിവാഹക്കാര്യത്തെപ്പറ്റി ആലോചിക്കാമെന്നു പറഞ്ഞയക്കുക, എന്നഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

അപ്പോൾ അമ്മ അത്യന്തം താന്തയായി ഇങ്ങിനെ അറിയിച്ചു: 'ജ്യേഷ്ഠാ! ഞാൻ അങ്ങയുടെ കാലുപിടിച്ചു

പറയുന്നു. ഇതിൽ തടസ്സമൊന്നും പറയരുത്. ഇനി നമുക്ക് ഇത്ര സൌകര്യമായി ഒരു സ്ഥലവും സന്ദർഭവും ലഭിക്കുക പ്രയാസമാണ്. തല്ക്കാലം നാം റൊക്കമായി ഒന്നും കൊടുക്കേണ്ടതുമില്ല.

'നിന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ എന്തുവേണമെങ്കിലും ചെയ്തുകൊള്ളുക. എന്നാൽ, ഇതിൽ ഭേദം നിന്റെ മകളെ പിടിച്ചു ഗംഗയിൽ തള്ളുകയാണ്.' അദ്ദേഹം ക്രോധത്തോടെ മറുപടി പറഞ്ഞു.

അമ്മ ഒട്ടും പിൻവാങ്ങിയില്ല. 'സതുവിനു വയസ്സു പതിനാലു പൂർത്തിയാകാറായില്ലെ ജ്യേഷ്ഠൻ!'

'അതുകൊണ്ടെന്തു കുറവാണ് സംഭവിച്ചത്? പതി മൂന്നുവർഷം ജീവിച്ചിരുന്നില്ലെ. അതുമതി എന്നു സമാധാനിച്ചു സന്തോഷിക്കുക.'

അമ്മാവന്റെ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ അമ്മയുടെ മുഖം കോപകലുഷിതമായി. അവർ എഴുന്നുവന്ന നിലവിളി പണിപ്പെട്ടടക്കി വിക്കിവിക്കി പറഞ്ഞു: 'അവളുടെ വിവാഹം നടത്തേണ്ട എന്നാണൊ പറയുന്നത്? ഈ സന്ദർഭം തെറ്റിച്ചാൽ ഇനി അവളെ ആരും തിരിഞ്ഞുപോലും നോക്കുകയില്ല.'

'ഈ ഭീതികൊണ്ടാണൊ പതിനാലുവയസ്സു പൂർത്തിയാകുംമുൻപേ സതുവിനെ ആ അന്ധകൂപത്തിൽ തള്ളി മറിക്കുവാൻ യത്നിക്കുന്നത്?' അമ്മാവൻ ചോദിച്ചു.

'ജ്യേഷ്ഠൻ പോയി വരനെകണ്ടു വന്നശേഷം അഭിപ്രായം പറയുക. ജ്യേഷ്ഠനു അവനെ പിടിക്കാത്തപക്ഷം സതുവിനെ കൊടുക്കില്ല എന്നു ശഠിക്കുന്നതല്ലെ ഭേദം?'

'ശരി അടുത്ത ഞായറാഴ്ച ഞാൻ ചെല്ലുന്നുണ്ടെന്ന വിവരത്തിന്ന് അവക്ക് കത്തെഴുതി അയക്കാം' അമ്മാവൻ അവസാനമായി പറഞ്ഞു.

അമ്മ ഇക്കാര്യത്തിൽ പലേ തന്ത്രങ്ങളും പ്രയോഗിച്ചു. അമ്മാവന്റെ നിർബ്ബന്ധബുദ്ധിക്കു അവർ അയവുവരുത്തി. അദ്ദേഹത്തെ അനുകൂലനിലയിൽ രൂപാന്തരപ്പെടുത്തി. അമ്മയുടെ ഈ യുക്തികളുണ്ടോ അദ്ദേഹം അറിയുന്നു?

ഞങ്ങളുടെ വളപ്പിന്റെ ഒരൊഴിഞ്ഞ കോണിൽ കുറച്ച് സ്ഥലത്ത് കായ്ക്കറി കൃഷിചെയ്തിരുന്നു. മേൽപറഞ്ഞ സംഭവങ്ങൾ നടന്ന രണ്ടു ദിവസം കഴിഞ്ഞ് ഒരു മദ്ധ്യാഹ്നത്തിൽ ഞാൻ കായ്ക്കറിച്ചെടികളുംപേറി വച്ചിട്ടുള്ള പല്ലുകൾ പറിച്ചുനീക്കിക്കൊണ്ടു നില്ക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ ആരുടേയോ കാൽപെരുമാറ്റശബ്ദം കേട്ട് ഞാൻ തിരിഞ്ഞുനോക്കി. അതു നരേന്ദ്രനായിരുന്നു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു ഞാൻ അന്നു കണ്ടമാതിരി ഒരു ഗ്ലാനത മുൻപൊരിക്കലും കണ്ടിട്ടില്ല. ഇതേവരെ ഉണ്ടായിട്ടില്ലാത്ത ഒരു വലിയ വേദനേ എന്റെ ഹൃദയത്തെ മഥിച്ചു.

'അപ്പോൾ, നീ എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടു പോകയാണ് അല്ലെ?' ഈ ചോദ്യത്തിന്റെ അർത്ഥം ഏതാണ്ട് എനിക്കു മനസ്സിലായെങ്കിലും മുഴുവൻ വിശദമായില്ല.

'എവിടേക്കു പോകാൻ പോകുന്നു?' ഞാൻ ചോദിച്ചു.

'ചിറകുക്ക്' അദ്ദേഹം മറുപടിപറഞ്ഞു. അതു കേട്ട ക്ഷണത്തിൽ ലജ്ജാഭാരത്താൽ എന്റെ ശിരസ്സു താഴ്ന്നു. യാതൊരു പ്രത്യുത്തരവും എന്നിൽനിന്നു പുറപ്പെട്ടില്ല.

അദ്ദേഹം വീണ്ടും തുടർന്നു:—'നിന്നോടു യാത്രപറഞ്ഞു പോകാമെന്നു കരുതിയാണു് ഞാനും വന്നതു്. അതേ, ജന്മപര്യന്തമെന്നുതന്നെ വേണം പുറയുവാനും. എനിക്കങ്ങിനെയാണു് തോന്നുന്നതു്. അതിനകം രണ്ടു വാക്കുപറയുവാൻ ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നു. പുറപ്പെടുകുടെ?'

ഇതു പറയുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വരം പതറിയിരുന്നു. അപ്പോഴും യാതൊന്നും സംസാരിക്കുവാൻ ഞാൻ ശക്തയായില്ല. എങ്കിലും ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ മുഖമുയർത്തി ഒന്നു നോക്കി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നയനങ്ങളിൽനിന്നും അശ്രുകണങ്ങൾ ഉതിർന്നുകൊണ്ടിരുന്നു.

'എടി, ഉപയോഗശൂന്യയായ നാരി! പുരുഷന്റെ കണ്ണുകളിൽ ഉറുന്ന ജലം കണ്ടു സഹിച്ചു നില്ക്കുവാനുള്ള കഴിവു ദൈവം നിനക്കു നൽകീട്ടില്ലല്ലൊ. ആ ആവേശത്തെ തടുക്കുവാൻ നിനക്കു കഴിവുണ്ടോ? നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കവേതന്നെ എന്റെ കണ്ണുകളിൽ ജലം നിറഞ്ഞു കവിളുകളിലൂടെ ഒഴുകി. നരേന്ദ്രൻ എന്നെ സമീപിച്ചു തന്റെ മേൽവസ്ത്രത്തലപ്പിനാൽ എന്റെ കണ്ണുനീരു തുടച്ചശേഷം കരങ്ങളിൽ കടന്നുപിടിച്ചുകൊണ്ടു 'വരു നമുക്കു ആ വൃക്ഷത്തണലിൽ ചെന്നിരിക്കാം. അവിടെ ചെന്നിരുന്നാൽ നമ്മെ ആരും കാണുകയില്ല' എന്നു പറഞ്ഞു.

അപ്പോൾ എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഇങ്ങിനെ തോന്നി.

'തെറ്റു ഞാൻ പ്രവൃത്തിക്കുന്നതു തനിച്ചു നീതി വിരുദ്ധമാണ്. കഷ്ടം! ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയം ഇങ്ങിനെ വേദനിപ്പിച്ചുവല്ലോ.'

അപ്പോഴും അദ്ദേഹത്തിന്റെ നയനങ്ങൾ തുടിത്തിരുന്നു. ശബ്ദവും മുൻപിലത്തെപോലെതന്നെ ഇടറിയിരുന്നു. തോട്ടത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗത്തു ഒരു ചെമ്പകവൃക്ഷം നീണ്ടുതുങ്ങിയ ശിഖരങ്ങളാൽ ചുറ്റുപാടും മറച്ചുകൊണ്ടു നിന്നിരുന്നു. അദ്ദേഹം എന്നെ അതിന്റെ ചുവട്ടിലേക്കു കൂട്ടിച്ചു കൊണ്ടുപോയി.

എന്തോ കാരണവശാൽ എനിക്കു വളരെ വല്ലായ്മ തോന്നുകയും എന്റെ ഹൃദയം ശക്തിമത്തായി തുടിക്കുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹം എന്നിൽനിന്നും അല്പം അകന്നിരുന്നുകൊണ്ടു 'നിന്നെ ഞാൻ ഈ ഒഴിഞ്ഞ സ്ഥലത്തു ഏകയായി കൂട്ടിച്ചു കൊണ്ടുവന്നതിൽ നീ ഭയപ്പെടരുതു്. നിന്നെ ഞാൻ സ്പർശിക്കപോലും ചെയ്യുകയില്ല. ഇപ്പോൾ നീ എന്റേതല്ലല്ലോ' എന്നു പറഞ്ഞു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ അവസാനവാക്കു് എന്റെ നയനങ്ങളിൽനിന്നും കണ്ണുനീർ പുറപ്പെടുവിച്ചു. ഞാൻ വസ്ത്രാഞ്ചലത്താൽ കണ്ണു തുടച്ചശേഷം നിലത്തേക്കുതന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അനന്തരം, ഞങ്ങൾ പലേ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ചും സംസാരിച്ചു. അതൊക്കെ അങ്ങിനെ പോകട്ടെ അവയെക്കുറിച്ചു വിസ്തരിച്ചിട്ടു വിശേഷാൽ ഫലമൊന്നുമില്ല. ദിനംപ്രതി എന്റെ ജീവിതത്തിൽ സംഭവിച്ച ഓരോ നിസ്സാരസംഭവങ്ങൾപോലും എന്റെ സ്മൃതി

പഥത്തിൽ പൊന്തിവരും. മരണംവരെ അവ എനിക്കു മറക്കുവാൻ കഴിയുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ഞാൻ അതു വിശ്വസിക്കുന്നുമില്ല. ഇതുപോലെ മാലിന്യങ്ങൾ എനിക്കു നേരിട്ട അവസ്ഥയിലും ഒരേ ഒരു കാരണത്താൽ ഞാൻ എന്റെ ദുർബ്ബുദ്ധിയെ പഴിച്ചില്ല. നരേന്ദ്രനും എനിക്കും തമ്മിലുള്ള ഈ ഹൃദയബന്ധം ഈശ്വരൻ ഒരിക്കലും പ്രീതിപൂർവ്വം സ്വീകരിച്ചില്ല. അതെനിക്കു നല്ലവണ്ണം അറിയാം. അന്നുതന്നെ എന്റെ ജീവിതം മുഴുവൻ വ്യർത്ഥമായി. നരേന്ദ്രൻ തന്റെ പ്രേമത്തെക്കുറിച്ചു എന്നോടു തുറന്നുപറഞ്ഞ അവസരത്തിൽ ഒരു ക്ഷണനേരത്തേക്കു എനിക്കുണ്ടായ ആനന്ദം അപരിമിതമായിരുന്നു. എന്നാൽ ആ ആനന്ദം മറുനിമിഷത്തിൽ അസ്തമിക്കുമെന്നും അതു എന്റെ പിൽക്കാലജീവിതത്തിൽ അത്യധികമായ കയ്പായി പരിണമിക്കുമെന്ന പരമാർത്ഥവും ഞാൻ മറന്നില്ല. ഞാൻ ആർക്കോ ഒഴിയാത്ത ദുഃഖവും അപരാധവും വരുത്തിവെച്ചിരിക്കുന്നതായി എനിക്കു തോന്നി. സർവ്വജ്ഞനായ ജഗദീശ്വരൻ ഈ തെറ്റിനെ എടുത്തു കാണിച്ചുതന്നിട്ടും ദുർഭാഗ്യയായ ഇവൾ അതിനെ ഗണ്യമാക്കിയെങ്കിലല്ലെ? എങ്ങിനെ ലക്ഷ്യമാക്കും? ഭഗവാൻ മനുഷ്യരുടെ ഹൃദയത്തിലുടെ കൂടികൊള്ളുന്നുണ്ടെന്നു ഇവൾ എന്നെങ്കിലും കേട്ടറിഞ്ഞെങ്കിലല്ലെ ഗ്രഹിക്കാൻ കഴിയുകയുള്ളു? ഇതെല്ലാം അദ്ദേഹം പ്രതിരോധിക്കുവാൻ യത്നിച്ചവയാണ്.

4

വരനെ കാണ്മാനായി അമ്മാവൻ പുറപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം യാത്ര പുറപ്പെടുമ്പോൾ അമ്മയെ ശകാരിച്ചതു കുറച്ചൊന്നുമല്ലായിരുന്നു. അമ്മ അതിനു യാതൊരു പ്രത്യുത്തരവും പറയാതെ തലതാഴ്ത്തി മൌനം പൂണ്ടു നിന്നതേയുള്ളൂ.

'ആരെങ്കിലും പോകണമെന്നു പറഞ്ഞു നിർബ്ബന്ധിച്ചുവോ? അതു നമുക്കു പറ്റുകയില്ലെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തിയാൽ പോരെ?' എന്നിങ്ങനെ അമ്മയുടെ വ്യഥയും പറയുന്നതായി അവരുടെ അപ്പോഴത്തെ മുഖഭാവത്തിൽനിന്നു അനുമാനിക്കാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

എന്തൊരതിശയം! അമ്മാവൻ തിരിച്ചുവന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖഭാവത്തിനുതന്നെ ഒരു വലിയ മാറ്റം നേരിട്ടിരുന്നു. പരിഹസിച്ചിട്ടോ ക്രോധിച്ചിട്ടോ അദ്ദേഹം യാതൊന്നും പറഞ്ഞില്ല. 'പോയിനോക്കി. പയ്യൻ അത്ര ഉയർന്ന പരീക്ഷയൊന്നും പാസ്സായിട്ടില്ല. അഹംഭാവം

ലേശവുമില്ലെന്നുമാത്രമല്ല, വളരെ വിനയവും ഔദാര്യവു മുണ്ട്. അവന്റെ മുഖത്തെ ശ്രീതപം എന്നെ വല്ലാതെ ആകഷ്ിച്ചു. വീണ്ടും വീണ്ടും ആ മുഖം കണ്ടുകൊണ്ടിരി ക്കുവാൻ എനിക്കു തോന്നിപ്പോകുന്നു.' അമ്മാവൻ അഭി പ്രായപ്പെട്ടു.

സന്തോഷാധിക്യത്താൽ അമ്മയുടെ മുഖം പ്രസന്ന മായി. 'ഇനി എന്താണാലോചിക്കാനുള്ളതു്? മുഹൂർത്തം നിശ്ചയിച്ചുകൂടെ?' അമ്മ ചോദിച്ചു.

'ആകട്ടെ, ആലോചിച്ചുപറയാം.'

എനിക്കു ലഭിക്കാത്ത ഒരപൂർവ്വവസ്തു ലഭിക്കുമെന്ന വിശ്വാസത്തോടെ ഞാൻ മറവിൽ ഒരിടത്തുനിന്നു ചിന്തിച്ചു.

'നോക്കാം.' അമ്മാവൻ ഒരു ശരിയായ തീരുമാന ത്തിൽ ഇനിയും എത്തിയിട്ടില്ല. സഹോദരിയുടെ കാര്യ ത്തിൽ മനസ്സു സ്ഥിരപ്പെടുന്നതിനുമുൻപു്, തന്നെപ്പററി അദ്ദേഹം ഒരു നിശ്ചയത്തിൽ എത്തിച്ചേരട്ടെ.

ജീവിതകാലം മുഴുവൻ സംശയാത്മാവായിരുന്ന അമ്മാമവന്റെ പോലും ബുദ്ധി പെട്ടെന്നു വ്യതിചലിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിനുതന്നെയും അതൊരതിശയമായി തോന്നിയ സ്ഥിതിക്കു എന്റെ കാര്യം പറയേണ്ടതുണ്ടോ.

അദ്ദേഹം അമ്മയെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു:— 'എനിക്കും അവനെ വളരെ പിടിച്ചിരിക്കുന്നു. സതുവിനെ അവനു തന്നെ വിവാഹം ചെയ്തുകൊടുക്കാം. അവനു ഈശ്വര നിൽ അളവററ ഭക്തിവിശ്വാസങ്ങളുണ്ടു്. ഭാവി ഐശ്വ ര്യപൂർണ്ണമായിരിക്കും.'

അമ്മാവൻ ഇത്രക്ഷണത്തിൽ ഇങ്ങിനെ വ്യതിചലിക്കുമെന്നു ഞാൻ കരുതിയില്ല. അമ്മക്കു യാതൊരിളക്കവുമുണ്ടായില്ല. മരണവേളയിൽ എല്ലാവരും 'ശങ്കരാ! ശങ്കരാ!' എന്നു മാത്രമാണു് വിളിക്കുന്നതെന്നു് അവക്കറിയാം. ആയതിനാൽ അവർ 'മദ്യപാനിയായ ഒരുവനെ അവന്റെ കൂടിയനായ മറെറാരു സ്നേഹിതൻ എത്രതന്നെ സ്നേഹിച്ചിരുന്നാലും താൻ ബോധരഹിതനായി നിലംപതിക്കുമ്പോൾ ആരെയാണ് താങ്ങുക? കൂടിക്കാത്തവനെയല്ലേ?' എന്നു പറഞ്ഞു.

അന്നു അമ്മപറഞ്ഞ ഈ വാക്കുകൾ ഒരക്ഷരത്തിനുപോലും വ്യത്യാസംക്രൂടാതെ എനിക്കിന്നു് ഇങ്ങിനെ അനുഭവപ്പെട്ടുമെന്നു ഞാൻ സ്വപ്നേപി കരുതിയില്ല.

ഹൃദയസ്തംഭനത്താൽ ഒരുദിവസം അമ്മാവൻ പെട്ടെന്നു കാലധർമ്മം പ്രാപിച്ചു. ഞങ്ങൾ നിരാധാരരായി. അനവധി അനവധി കഷ്ടതകൾ ഞങ്ങൾ അനുഭവിച്ചു. അവിവാഹിതയായ ഒരു പെണ്ണിനെ വീട്ടിൽ വെച്ചുകൊണ്ടു ദുഃഖത്തിൽ ആപതിച്ചുകിടന്നാൽ മേലിൽ നടക്കേണ്ട കാര്യങ്ങളിൽ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ടേ? അമ്മ കണ്ണീരൊലിപ്പിക്കലൊക്കെ നിത്തിവെച്ചിട്ട് എന്റെ വിവാഹച്ചടങ്ങുകൾ പൂർത്തിയാക്കുവാനുള്ള ശ്രമത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടു. ഒടുവിൽ എങ്ങിനേയോ അടുത്തൊരു മുഹൂർത്തത്തിൽതന്നെ വിവാഹം നടത്തുവാൻ തീർച്ചയാക്കി എന്ന വിവരം ഞാൻ അറിഞ്ഞു. എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ഒരു ക്രൂരമായ തറച്ചതുപോലെ എനിക്കു തോന്നി. എനിക്കു വയസ്സു പതിനാറു

തികഞ്ഞുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഞാൻ ഇപ്പോഴത്തെപ്പോലെ തന്നെ അന്നും നല്ല ഉയരമുള്ള വളായിരുന്നു. കാണികൾക്കു വയസ്സിലേറെ പ്രായം തോന്നിക്കുമായിരുന്നതാണ് അമ്മക്കു പ്രാണസങ്കടം. അവർ അപമാനശങ്കയാൽ എന്നെ ക്കൂടെക്കൂടെ ഭത്സിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു.

'എടി ദുർഭാഗ്യേ! നിനക്കു മാത്രമെന്താണ് ഇങ്ങിനെ ഒരു വളർച്ച?'

ഞാൻ എന്തുചെയ്യട്ടെ. വിവാഹം ആകേണ്ട ഒരു വയസ്സു പ്രായം കുട്ടത്തലായതു തെറ്റാണെങ്കിൽ ഇങ്ങിനെ ഞാൻ വളർന്നതുതന്നെയും ഒരു തെറ്റാണോ? വിവാഹ ദിവസംവരെ എന്നെ ചെറുതാക്കിക്കിട്ടുവാൻ വല്ല മാർഗ്ഗവുമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ അമ്മ നിശ്ചയമായും അതു ചെയ്യുമായിരുന്നു. എന്നാൽ അതെങ്ങിനെ സാദ്ധ്യമാകും? എനിക്കു ഭർത്താവിന്റെ ചെവിവരെയുള്ള ഉയരമുണ്ടായിരുന്നു. പുരുഷന്റെ മാറിടത്തോളം ഉയരമാണ് സ്ത്രീയുടെ ശരിയായ ലക്ഷണം.

വിവാഹവേളയിൽ വധൂവരന്മാർ അന്യോന്യം ദർശിക്കുന്ന ആ ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ ഞാൻ തെല്ല വെറുപ്പോടെ കണ്ണുകൾ ഇറുകെ അടച്ചുകളഞ്ഞു. ഇതു ഞാൻ കോപംകൊണ്ടു ചെയ്തതല്ല. തുറന്നതന്നെ പറയാം. സഹിക്കവഹിയാത്ത ഹൃദയവേദനയായിരുന്നു അതിനുകാരണം. വിവാഹത്തിനുമുൻപു ഞാൻ എത്രരാത്രിയാണ് ഉറക്കമില്ലാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടിട്ടുള്ളതെന്നതിനു കണക്കില്ല. ആ സന്ദർഭങ്ങളിൽ ഞാൻ 'നരേന്ദ്രൻ വന്ന് എന്നെ ഇതിൽ

നിന്നു രക്ഷപ്പെടുത്തുകയില്ലേ? എന്റെ കഷ്ടകാലത്തിനു് അദ്ദേഹം എന്നെ അലക്ഷ്യമാക്കി തള്ളിക്കളഞ്ഞാലും ഞാൻ അദ്ദേഹമൊന്നിച്ചല്ലാതെ മറ്റാരുമായും ചേർന്നു ജീവിക്കയില്ല. ഇതിനു വിപരീതമായി എന്നെ ബലാല്ക്കാരമായി മറ്റാക്കെങ്കിലും വിവാഹം കഴിച്ചുകൊടുക്കുന്ന പക്ഷം ആ വിവാഹവേദിയിൽ വെച്ചുതന്നെ എന്റെ ഹൃദയം പൊട്ടിത്തെറിച്ചുപോകും.' എന്നിങ്ങിനെ പലതും ചിന്തിച്ചിരുന്നു.

എന്നാൽ, അനുഭവം നേരെമറിച്ചാണുണ്ടായതു്. ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നതുപോലെയൊന്നും സംഭവിച്ചില്ല. നാലു സ്ത്രീകൾക്കു നടക്കുന്നവിധംതന്നെ എനിക്കും ആ കർമ്മം നിർവ്വിഘ്നം നിറവേറി. ഞാൻ അതൊക്കെ സഹിച്ചു ഭർത്തൃഗൃഹത്തിലേക്കു പുറപ്പെടുകയും ചെയ്തു. എന്തുകൊണ്ടു് എന്റെ ഹൃദയം ഭേദിക്കുവാൻ ക്ലേശിക്കേണ്ടിയില്ല?

മാതൃഗൃഹത്തിൽനിന്നും എന്നെ പല്ലക്കിൽ ഭർതൃഗൃഹത്തിലേക്കാനയിക്കുമ്പോൾ പല്ലക്കിന്റെ വിരിയുടെ വിടവിലൂടെ ആ അശോകവൃക്ഷത്തണൽ എന്റെ ദൃഷ്ടിഗോചരത്തിൽപെട്ടപ്പോൾ ക്ഷണത്തിൽ എന്റെ കണ്ണുകൾ രണ്ടും നിറഞ്ഞു. അനവധി പ്രാവശ്യം ഞാൻ ഉതിർത്ത ആ കണ്ണുനീർകണങ്ങൾ ഞാൻ ഹൃദയംഗമമായി പുലർത്തിപോന്ന പ്രേമത്തിനു മൌനസാക്ഷികളായിരുന്നു.

പോകുമ്പോൾ ഞാൻ മറ്റൊന്നും ആഗ്രഹിച്ചില്ല. ഒരൊറ്റപ്രാവശ്യം അദ്ദേഹത്തെ ഒന്നു കാണുവാൻ

എന്റെ കണ്ണുകൾ പരക്കം പാഞ്ഞു. 'എന്നിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നു തെല്ലും സ്നേഹമില്ലായിരിക്കുമൊ? ഒരു ദിവസമെങ്കിലും അദ്ദേഹം എനിക്കു ദർശനം നൽകിയില്ലല്ലൊ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ക്ഷേമവൃത്താന്തമെങ്കിലും അറിഞ്ഞാൽ ഞാൻ കൃതാർത്ഥയാകുമായിരുന്നു.' എന്നീ ചിന്തകൾ അയാത്രയിൽ എന്നെ വിടാതെ പിൻതുടർന്നു.

ഭർതൃഗൃഹത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. വിവാഹസംബന്ധമായി അവിടെ നടത്തേണ്ട ചടങ്ങുകളും അവസാനിച്ചു. ഞാൻ എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ സഹധർമ്മിണീപദത്തിൽ എത്തിച്ചേർന്നു. എനിക്കു ഒരുവർഷക്കു മാത്രമാണൊ ഭർത്താവിൽ വെറുപ്പ്? ആ വീട്ടിലുള്ള മറ്റെല്ലാവരും എന്നെ ദുഷ്പാലത്തെ മനോഭാവമുള്ളവരായിരുന്നു. കുടുംബനായകനായിരുന്ന അമ്മാവൻ മരിച്ചുപോയിരുന്നു. എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ ചെറിയമ്മയെയാണ് എനിക്കു അമ്മാവിയായി അവിടെ ലഭിച്ചതു്.

അവർ തന്റെ സ്വന്തം മരുമകളേയും വിധവയായ മകളേയും വെച്ചുകൊണ്ടു ഇരുപതു നാലും ഏകാധിപത്യഭരണം നടത്തിവരികയായിരുന്നു. അങ്ങിനെയിരിക്കുമ്പോൾ ഒരു പതിനേഴ്തികഞ്ഞ തടിച്ചി എവിടെനിന്നൊ കടന്നുചെന്നാൽ അവരുടെ മനസ്സു ക്രോധിക്കാതിരിക്കുമോ? അവരുടെ മനസ്സിൽ എന്നോടുള്ള ദ്വേഷ്യവും വെറുപ്പും എത്രതന്നെ നിറഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിലും അതൊന്നും പുറമെ കാണിച്ചിരുന്നില്ല. 'നീ തക്കസമയത്താണു് വന്നുചേർന്നതു്. എനിക്കു ഈ കുടുംബഭാരത്തിൽ

നിന്നെല്ലാം ഒരു മോചനം ലഭിക്കുന്നതെന്നാണെന്നു ഞാൻ ഓർത്തു ഖേദിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു. ഇനി എല്ലാ ഭാരവും നിന്നെ ഭാരമേല്പിച്ചിട്ട് എനിക്കു ഒരു ഭാഗത്തു സ്വസ്ഥമായിരുന്നു ഈശ്വരഭജനം ചെയ്യാം. എന്റെ വയറ്റിൽ ജനിച്ച കുട്ടികളെക്കാളും എനിക്കു ഘനശ്യാമനെ വളരെ പ്രിയമാണ്. അവനു യാതൊരസുഖവും വരുത്താതെ നീ പെരുമാറണം. നിങ്ങൾ ഇരുവരും എപ്പോഴും ആത്മാർത്ഥമായി അന്യോന്യസ്നേഹത്തോടെയും വർത്തിക്കണം. ഇതുമാത്രമാണു് എനിക്കു നിന്നോടു പറയുവാനുള്ളതു്. മറ്റു കാര്യങ്ങളൊക്കെ ഞാൻ ആശിച്ചിട്ടെന്താണുഫലം?' അവർ തേങ്ങിക്കൊണ്ടുപറഞ്ഞു.

അമ്മാവി അവരുടെ പണികളൊക്കെ ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. ഞാൻ എന്റെ കാര്യങ്ങളിലും ശ്രദ്ധിച്ചുപോന്നു. ഇതിൽനിന്നും എന്തു സംഭവിച്ചു എന്നറിയാമൊ? ക്രമേണ കുടുംബദാരിദ്ര്യത്തിനുള്ള വഴികൾ തെളിഞ്ഞു.

ഞാൻ ഒട്ടും പിൻവാങ്ങിയില്ല. എതിരാളികളോടു ധീരമായി പൊരുതുകതന്നെ ചെയ്യുമെന്നു ഞാൻ അറിയിച്ചു.

എന്തൊരാശ്ചര്യം! സ്ത്രീകൾ അന്യോന്യം എത്ര വേഗത്തിലാണ് അറിയുന്നതു്! നോക്കുക. അവർ എന്തു തരക്കാരിയെന്നും അവരുടെ അന്തസ്സ്തങ്ങൾതന്നെ എന്തെന്നും ഞാൻ ക്ഷണത്തിൽ മനസ്സിലാക്കി. അതുപോലെതന്നെ അവരും എന്റെ തൂക്കം ഇത്രയെന്നു പെട്ടെന്നു ഗ്രഹിച്ചുകഴിഞ്ഞു.

'ഭർത്താവു ഭക്ഷണം കഴിച്ചുവോ ഇല്ലയോ?' 'വീട്ടു ചെലവുകളുടെ കണക്കെത്ര?' ഈവകകാര്യങ്ങളിൽ എനിക്കു തെല്ലും ശ്രദ്ധയോ ഗൌനമോ ഇല്ലെന്നു അമ്മാവി മനസ്സിലാക്കി

ആരെങ്കിലും സംസാരിക്കുന്നതിനെ ഒളിഞ്ഞുനിന്നു ശ്രവിക്കുന്നതു സ്ത്രീകൾക്കു സ്വാഭാവികമായുള്ള ഒരു സമ്പ്രദായമാണു്. സമയം കിട്ടുമ്പോഴൊക്കെയും അമ്മയും മകളും, അമ്മാവിയും മരുമകളുമൊക്കെ ഒട്ടും മര്യാദയില്ലാത്ത വിധത്തിൽ അന്യോന്യം പെരുമാറിവന്നിരുന്നു. ഓരോരുത്തരും അന്യരുടെ രഹസ്യങ്ങൾ അറിയുന്നതിലും സംസാരങ്ങൾ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതിലും സദാ ജാഗ്രൂകരായി കാണപ്പെട്ടു. ഞാൻ രാത്രികാലങ്ങളിൽ ഭർത്താവൊന്നിച്ചു കട്ടിലിന്മേൽ കിടക്കാതെ നിലത്തു പായ വിരിച്ചു തനിച്ചാണു് കിടക്കുന്നതെന്നു വസ്തുതപോലും അവരുടെ ചെകിട്ടിൽ എത്താതിരുന്നില്ല.

എന്റെ ഭർത്താവു ഒരതിശയപ്രകൃതക്കാരനായിരുന്നു. എന്റെ പെരുമാറ്റങ്ങളിൽ കുറേകാലത്തേക്കു അദ്ദേഹം യാതൊരതൃപ്തിയും ഭാവിച്ചു കണ്ടില്ലെന്നുള്ള അതേപ്പറ്റി എന്നോടു യാതൊന്നും സംസാരിക്കുകപോലും ചെയ്തില്ല. ഒരുപക്ഷെ, ഉള്ളിൽ കോപമൊ വൈരാഗ്യമൊ കരുതിയിരിക്കുമൊ എന്നു നോക്കിയാൽ അതും ഇല്ലായിരുന്നു. ഒരു ദിവസംമാത്രം അദ്ദേഹം പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് 'വേറൊരു കട്ടിൽ എടുപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിൽ കിടന്നുകൂടെ?' എന്നു ചോദിച്ചു.

'വേണ്ട, നിലത്തു കിടക്കുന്നതുകൊണ്ടു എനിക്കു യാതൊരസുഖവുമില്ല' എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞു.

'ഇപ്പോഴം അതു അസുഖമൊന്നും ഉണ്ടായിരിക്കയില്ല. കുറച്ചു കഴിയുമ്പോഴം ശരീരത്തിന്നുണ്ടാകുന്നതു കേട്ട് അപ്പോഴം മാത്രമെ അറിയുകയുള്ളൂ.' എന്നു വീണ്ടും അദ്ദേഹം ശാന്തസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു.

'അങ്ങേക്കങ്ങിനെ ഭയം തോന്നുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഞാൻ മറെറാരു മുറിയിൽ ചെന്നു കിടന്നുകൊള്ളാം.'

'നല്ല സമാധാനം. അങ്ങിനെ ചെയ്താൽ എന്തെല്ലാം വർത്തമാനങ്ങളാണ് പുറമെ പരക്കുന്നതെന്നോക്കുന്നില്ല.'

'പരന്നുകൊള്ളട്ടെ. അതിനെ ഞാനതു വകവെയ്ക്കുന്നില്ല'

അദ്ദേഹം അല്പനേരം മൌനംപൂണ്ടിരുന്നശേഷം എന്റെറ മുഖത്തേക്കു സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിക്കൊണ്ടു 'ഈ നെഞ്ഞൂക്ക് നിനക്കു എപ്പോഴുമുണ്ടോ?' എന്നു ചോദിച്ചു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചശേഷം എഴുന്നേറു തന്റെറ പ്രവൃത്തികഠംക്കായി പോയി.

എന്റെറ മൂത്ത മച്ചുനന്ന് ഏതോ ഒരു ആഫീസ്സിൽ നാല്പതുറുപ്പിക ശമ്പളമുണ്ടത്രെ. അതിൽ ഒരു ചില്ലി പോലും വീട്ടാവശ്യത്തിലേക്കു കൊടുക്കുക പതിവില്ല. എന്നാൽ, ഭക്ഷണം കൃത്യസമയങ്ങളിൽതന്നെ കൊടുക്കുകയും വേണം. വൈകുന്നേരം ആഫീസ്സിൽനിന്നും വീട്ടിലെത്തുന്ന മാത്രയിൽ കൈകാൽ കഴുകുവാനുള്ള ജലവുമായി ഒരുത്തി തയാറായി നില്ക്കണം. അദ്ദേഹത്തിന്നു വേണ്ട

പരിചര്യകം ചെയ്യുവാൻ വീട്ടിലുള്ള എല്ലാവരും പ്രാണൻകളഞ്ഞു മൻപോട്ടവരും. ഒരു ദിവസം അദ്ദേഹവും എന്റെ ഭർത്താവുംകൂടി വൈകുന്നേരം ഒന്നിച്ചു വീട്ടിലേക്കു വരാനിടയായി. അന്നു വീട്ടിലുള്ളവർ മച്ചുനന്റെ കാര്യത്തിൽ മാത്രം ശ്രദ്ധാന്തി പ്രദർശിപ്പിക്കുന്നതു എനിക്കു കാണ്മാനിടയായി. വീട്ടിലെ പരിചാരകൻപോലും അദ്ദേഹത്തിന്നതൃപ്തിയുണ്ടാകാതെ വേണ്ട പരിചര്യകളിൽ ബദ്ധശ്രദ്ധനായി കാണപ്പെട്ട. എന്നാൽ, എന്റെ ഭർത്താവിനെ ആരും എന്തെന്നുപോലും ചോദിക്കാറില്ല. ചില പ്പോഠം അദ്ദേഹം ഒരു പാത്രം വെള്ളത്തിന്നുവേണ്ടി അരമണിക്കൂർ സമയംതന്നെ കാത്തുനിന്ന എന്നുവരാം. അദ്ദേഹത്തെപ്പററി ആക്ഷേപം ഇല്ല ഒരു ഔന്നത്യം. എന്നാൽ ഭർത്താവിനാകട്ടെ എന്തെങ്കിലും മനസ്താപമൊ ആരോടെങ്കിലും അതൃപ്തിയോ ഉണ്ടാകാറില്ലായിരുന്നു.

ഇത്ര ക്ഷമയും പാകതയും വന്ന ഒരുദ്യാനശീലനെ ഞാൻ ഒരിക്കലും വേറെ കണ്ടിട്ടില്ല. ഞാൻ അനുഭവത്തിൽ കണ്ടറിഞ്ഞിട്ടുള്ള പരമാർത്ഥമായതിനാലാണ് ഇതെഴുതുന്നതു്. ആരെങ്കിലും പറഞ്ഞുകേട്ട വിവരമായിരുന്ന ഇതെങ്കിൽ ഞാൻ നിശ്ചയമായും വിശ്വസിക്കുമായിരുന്നില്ല. ലോകത്തിൽ ഇങ്ങിനത്തെ പരമസാധുക്കളും ജീവിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ടല്ലൊ. ഏതവസരത്തിലും അദ്ദേഹത്തെ ചിരിച്ച മുഖത്തോടയല്ലാതെ കാണ്മാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം ഈ മാതിരി അവമതിപ്പുകളൊന്നും തന്നെ വകവയ്ക്കാതെ 'ആര് എങ്ങിനെ വേണമെങ്കിലും

ആയിക്കൊള്ളട്ടെ. എനിക്കതുയൊക്കെ മതി' എന്നു പറഞ്ഞു സമാധാനിക്കും.

അദ്ദേഹത്തിൽ എനിക്കു യാതൊരഭിലാഷവുമില്ല. നേരെമറിച്ചു വെറുപ്പാണുണ്ടായിരുന്നതു്. എന്നാൽ യാതൊരു പാപവും ചെയ്തിട്ടില്ലാത്ത ഈ പരിശുദ്ധാത്മാവിനെ വീട്ടിലുള്ളവർ ഒട്ടും ബഹുമാനിക്കാതെ കേവലമായി കരുതിപ്പോന്നിരുന്ന നിലയിലാണ് എനിക്കു ദ്വേഷ്യം സഹിക്കവഹിയാതിരുന്നതു്.

വീട്ടിൽ രണ്ടു പശുക്കളെ കറക്കുവാനുണ്ടായിരുന്നതിനാൽ പാലിനു യാതൊരു ദാരിദ്ര്യവുമില്ലായിരുന്നു. ഞാൻ പലപ്പോഴും ശ്രദ്ധിച്ചിട്ടുണ്ടു്; ഒരുദിവസമെങ്കിലും ആരെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിനല്പം പാൽ കൊടുക്കുന്നുണ്ടോ എന്നു്. ഊഹും, ഒരുതുള്ളി. എനിക്കൊട്ടും സഹിച്ചില്ല. ദ്വേഷ്യം സഹിക്കവഹിയാതെ ഞാൻ അവരെ എന്തൊക്കയോ പറഞ്ഞു. എന്നാൽ, അടുത്ത നിമിഷത്തിൽതന്നെ 'തനിക്കു എതുയും വേണ്ടപ്പെട്ടവർതന്നെ അദ്ദേഹത്തോടു ദയയോ ആദരവൊ കാണിക്കാതിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു ഞാനെന്തിനാണിങ്ങിനെ അന്യന്മാരുടെ മുഷിച്ചിൽ സമ്പാദിക്കുന്നതു്? ഇവിടെ അധികാരം ചെലുത്തുവാൻ ഞാനാരാണു്? ഇന്നലെ കടന്നു വന്നവളല്ലെ' എന്നു സമാധാനിക്കും.

* * * *

നാലഞ്ചുദിവസംകഴിഞ്ഞു് ഒരുദിവസം വലിയ മച്ചുനൻ് ചായ പാകപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അപ്പോൾ അടുക്കളയിൽനിന്നും എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ ശബ്ദം കേൾ

ക്കപ്പെട്ട. അദ്ദേഹത്തിന്ന ഏറ്റവും രാവിലെ എന്തോ അത്യാവശ്യമായി എവിടേക്കോ പോകേണ്ടതുണ്ടായിരുന്ന. തിരിച്ചു വരുവാൻ സമയം വളരെ വൈകുമായിരുന്നതിനാൽ ചെറിയമ്മയുടെ അരികത്തുചെന്ന് 'അമ്മാ' എനിക്ക വളരെ വേഗത്തിൽ പോകണം. ഭക്ഷണം വല്ലതും തയാറായിട്ടുണ്ടോ?' എന്ന ചോദിച്ചു.

'കുഞ്ഞേ! ഇത്രരാവിലെ എന്തെങ്കിലും കാലമാക്കാൻ എങ്ങിനെ സാധിക്കും?' അവർ തിരിഞ്ഞൊരു ചോദ്യം.

അദ്ദേഹം ഒട്ടും കോപിച്ചില്ല. വളരെ ശാന്തചിത്തനായി 'ഞാൻ തിരിച്ചുവന്നിട്ട വല്ലതും കഴിച്ചുകൊള്ളാം' എന്നുമാത്രം പറഞ്ഞു തനിക്ക പോകേണ്ട ദിക്കിലേക്ക നടന്ന. അന്നെനിക്കുണ്ടായ ദോഷ്യത്തെക്കുറിച്ച് ഇപ്പോഴും ഓക്കാൻ ശക്തിപോരാ.

'അടുത്ത തെരുവിലെ ബോസിന്റെ വീട്ടിൽനിന്നും കല്യാണത്തിന്റെ പാരിതോഷികമായി ഒരു കൂട്ട നിറയെ പലഹാരങ്ങളും കൊണ്ടുവന്നിരുന്നവല്ലൊ. ഇന്നലെക്കൂടി ഞാൻ ഊണ കഴിക്കുമ്പോൾ അതിൽ അല്പം എന്റെ ഇലയിൽ വിളമ്പിയിരുന്ന. ഇതിനകം അതൊക്കെ തിന്നു തീർത്തിരിക്കുമൊ?' ഞാൻ ചിന്തിച്ചു. അതു ഇനിയും ബാക്കി ഇരിപ്പുണ്ടായിരിക്കണമെന്ന എനിക്ക തോന്നി. ഞാൻ നേരെ അടുക്കളക്കുള്ളിൽ കടന്നുചെന്ന അമ്മാവിയോട് 'ഇന്നലെ എത്രവളരെ പലഹാരങ്ങളും ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നിരുന്ന. അതിൽ ഒട്ടും ബാക്കി ഇരുപ്പില്ലെ?' എന്ന ചോദിച്ചു.

അപ്പോൾ ആകാശത്തിൽനിന്നും അറുവീണ മാതിരി അവർ എന്നെ കണ്ണു തുറപ്പിച്ചുനോക്കി 'അങ്ങിനെ ആരെടീ നിത്യവും ഭക്ഷണസാധനങ്ങൾ വാങ്ങിക്കൊണ്ടു വന്നു മറിക്കുന്നതു?' എന്നൊരു ചോദ്യം എൻറെനേരെ പ്രയോഗിച്ചു.

'ബോസിൻറെ വീട്ടിൽനിന്നും ഇന്നലെ കല്യാണപാരിതോഷികമായി കൊണ്ടുവന്നിരുന്നില്ലെ? ഞാൻ അതേക്കുറിച്ചാണ് പറഞ്ഞതു'.'

'ഓ ഹോ; അതാണൊ? അതെത്രകണ്ടുണ്ടായിരുന്നു. എല്ലാവക്കും കൂറേശ്ശ കൊടുത്തപ്പോൾ അതു അപ്പോൾ തന്നെ കഴിഞ്ഞില്ലെ?'

'അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ എന്തെങ്കിലും പലഭാഗങ്ങൾ ക്ഷണത്തിൽ തയ്യാറാക്കാമായിരുന്നില്ലെ?'.

'നിനക്കതു വയ്യെന്നുണ്ടൊ? വീടു ഭരിക്കുവാൻ കുറച്ചൊക്കെ പണിയുണ്ടു്. നിത്യവും നീ തന്നെ ഇതൊക്കെ ചെയ്തുകൊള്ളുക. അവൻ പറഞ്ഞതൊക്കെ നീ കേട്ടിരിക്കുന്നുവെന്നാണല്ലൊ തോന്നുന്നതു'.

ഞാൻ വായ പൊത്തിക്കളഞ്ഞു. തുടർന്നു പറയുവാൻ എനിക്കെന്തിരിക്കുന്നു? ഭർത്താവിൻറെ പേരിൽ എനിക്കുള്ള താല്പര്യവും പ്രേമവും ഇത്രത്തോളമെന്നു അറിയാത്തവരായി അവിടെ ആരുമില്ല.

ഞാൻ മൌനം ദീക്ഷിച്ചുവെങ്കിലും എൻറെ ഹൃദയം ക്രോധാവേശത്താൽ തുടുതുടുത്തിരുന്നു. ഉച്ചയായപ്പോൾ അമ്മാവി എന്നെ 'വന്നു ഊണുകഴിച്ചു പോകു. ഇലയിൽ

ചോറു വിളമ്പിക്കഴിഞ്ഞു.' എന്നു പറഞ്ഞു ഭക്ഷണത്തിനു ക്ഷണിച്ചു.

'എനിക്കിപ്പോൾ ഒന്നും വേണ്ട. നിങ്ങളൊക്കെ ഊണു കഴിച്ചുകൊള്ളിൻ.' എന്നു പറഞ്ഞു ഞാൻ.

എന്റെ അപ്പോഴത്തെ ഭാവംകണ്ടു അവർക്കു എന്തൊക്കയോ സംശയങ്ങൾ ജനിച്ചു. 'നീ ഊണുകഴിക്കില്ലെ? എന്താണതിനു കാരണം?' അവർ ചോദിച്ചു.

'എനിക്കു വിശക്കുന്നില്ല' ഞാൻ ഉത്തരം പറഞ്ഞു.

അമ്മാവിയുടെ മകന്റെ പത്നി അതായത് എന്റെ അനുജത്തി എന്നെക്കാൾ നാലുവയസ്സു പ്രായം ഏറിയവളാണ്. അവളുടെ വായ അല്പം വലുതാണ്. അവൾ അടുക്കളയിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടുതന്നെ പരസ്യമായി 'ജ്യേഷ്ഠൻ ഇതേവരെ ഊണുകഴിക്കാൻ വന്നില്ലല്ലൊ. അതുകൊണ്ടാണമ്മാ ജ്യേഷ്ഠത്തിക്കു വിശപ്പു വരാത്തതു്.' എന്നു പറഞ്ഞു.

'നേരൊ? ഈ പുതിയ നാടകം എപ്പോൾ ആരംഭിച്ചു?' അമ്മാവി ചോദിച്ചു. അവരുടെ വാക്കിൽ യാതൊരു തെറ്റുമില്ല. എന്നെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അതൊരു നാടകം തന്നെയായിരുന്നു. എന്നാൽ, എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ആഞ്ഞുതറച്ച ആ വാക്കുകൾ എനിക്കു സഹിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഞാൻ എന്നെ വിട്ടുകൊടുക്കാതെ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു:—'പുതുതായിട്ടൊന്നുമില്ലയമ്മ! നിങ്ങളൊക്കെ നിങ്ങളുടെ നല്ലകാലത്തഭിനയിച്ചിരുന്നതിനെ ഞാൻ അനുകരിച്ചു എന്നു മാത്രം. എന്നാൽ എന്റെ ഭർത്താവു് ഊണുകഴിക്കുന്നതിനു മുൻപുതന്നെ നിങ്ങളുടെയൊക്കെ വയറു നിറയട്ടെ.'

'വളരെ നന്ന്. നമ്മുടെ ഘനശ്യാമനു നല്ലകാലം ആരംഭിച്ചിരിക്കുന്നു' എന്നു പറഞ്ഞു അമ്മാവി. മുഖം ചുളിച്ചുകൊണ്ടു അവിടെനിന്നും എഴുന്നേറ്റുപോയി.

അനുജത്തി വീണ്ടും എന്തോ പറയുന്നതായി എന്റെ ചെകിട്ടിൽപെട്ടു 'അമ്മാ! ഞാൻ ആദ്യമേതന്നെ പറഞ്ഞില്ലെ? പ്രായംതികഞ്ഞ ക്രൂരൻ എവിടെയെങ്കിലും അടങ്ങിയൊതുങ്ങി നില്ക്കുമൊ?' ഇതു് എന്നെപ്പറ്റിയാണെന്നു് എനിക്കു മനസ്സിലായി.

എനിക്കുണ്ടായ കോപത്തിന്നവസാനമില്ലായിരുന്നു. ഞാൻ എന്റെ മുറിയിൽ പോയി കിടന്നു. എന്നാൽ, നടന്ന കഥ ചിന്തിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ 'എന്തുകൊണ്ടാണിങ്ങിനെ പറഞ്ഞതു്? അദ്ദേഹം ഊണുകഴിച്ചിട്ടില്ലെന്നു പറഞ്ഞു ഞാൻ ഉണ്ണാതെയിരുന്നുവോ? അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാര്യ്യമായി ഞാൻ വീട്ടുകാരോടു ലഹളകൂടി വിരോധം നടിക്കുന്ന വിവരം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചെകിട്ടിലെത്തിയാൽ അദ്ദേഹം എന്നെപ്പറ്റി എന്തു വിചാരിക്കും? ഞാൻ ഇതേവരെ പെരുമാറിവന്ന രീതിയും ഇന്നുനടന്ന സംഭവവും തമ്മിൽ സാദൃശ്യപ്പെടുത്തിനോക്കുമ്പോൾ എത്ര പൊരുത്തമില്ലായ്മയുണ്ടു്.' എന്നിങ്ങിനെ ഓരോ വിചാരങ്ങൾ എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ പൊന്തിവന്നു.

എനിക്കു കോപം ധാരാളത്തിലധികമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും ലജ്ജനിമിത്തം തലയുയർത്തുവാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

എന്തോ നല്ലകാലംകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം തിരിച്ചുവന്നപ്പോൾ ഇതേപ്പറ്റി ആരും അദ്ദേഹത്തോടു ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല.

5

അന്നു രാത്രി എന്റെ ഭർത്താവ് ക്ഷീണാധിക്യത്തോടുകൂടി കിടക്കയിൽ വന്നു കിടന്ന ക്ഷണത്തിൽതന്നെ ഉറങ്ങിപ്പോയി. നിലയ്ക്കു പായ വിരിച്ചു തനിയെ കിടന്നിരുന്ന എനിക്കുറക്കംവന്നില്ല. ഞാൻ പലവിധമായ ചിന്തകളിൽ വ്യാപൃതയായി. 'ഇന്നുദ്വേഹം ഭക്ഷണം കഴിക്കാതെ പോയതുകൊണ്ടു് ഞാൻ പട്ടിണി കിടക്കുന്നതും വീട്ടിലുള്ളവർ ചെയ്യുന്ന ദ്രോഹം സഹിക്കവഹിയാതെ ഞാൻ അവരുമായി ലഹളയടിച്ചതും മറ്റുമായ വിവരങ്ങൾ ആരെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തെ ധരിപ്പിച്ചിരിക്കുമോ?' എന്ന ശങ്കയായിരുന്നു ആദ്യം എനിക്കുണ്ടായതു്. എന്നാൽ ഉടൻതന്നെ എന്റെ സംശയങ്ങളും മറ്റുമാർഗ്ഗത്തിലൂടെ തിരിഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിനെ ഉറക്കത്തിൽനിന്നും വിളിച്ചുണർത്തി 'അങ്ങോരു കെല്പില്ലാത്ത ആളാണെങ്കിലും ഈ കാര്യത്തിൽ ഇടപെടുകതന്നെ വേണം. അങ്ങു ആരെ

പ്പററി തെല്ലും ഗൌനിക്കുന്നില്ലയോ അവർ അങ്ങേക്ക വേണ്ടി എന്തുചെയ്യുന്നു എന്നു നോക്കുക. ഒരു തവണ കണ്ണു നല്ലവണ്ണം ഒന്നു തുറന്നു നോക്കുക' എന്നുപറഞ്ഞാ ലെന്താണെന്നു വൈരാഗ്യം തോന്നി. എന്നാൽ, ഞാൻ അതിനെ അടക്കിക്കളഞ്ഞു. ഇതേപ്പററിപറഞ്ഞു് ഇനി വളർത്തേണ്ടതില്ലെന്നു എനിക്കു തോന്നി. ഞാൻ മൌനം പൂണ്ടു. അവസാനമായി ഞാൻ എന്റെ ഹതവിധിക്കു വഴിപ്പെട്ടു വേദനയും പേറിക്കൊണ്ടിരിക്കേണ്ടതായിവന്നു.

വെയിലിന്റെ ആധിക്യത്താലോ എന്തോ അക്കാലത്തു് എനിക്കു തലവേദന മുടങ്ങാതെ വരാറുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു ദിവസം രാത്രി ഞാൻ തലവേദന സഹിക്കവഹിയാതെ കിടക്കയിൽ കിടന്നു പുരണ്ടു് ഒടുവിൽ അല്പം ഉറങ്ങി.

ആരോ എന്റെ അരികത്തിരുന്നു് എന്നെ വീശുന്നതുപോലെ ഉറക്കത്തിൽ എനിക്കു തോന്നി. വിശറിക്കോൽ വിചാരിച്ചിരിക്കാതെ എന്റെ ശരീരത്തിൽ തട്ടുകയാൽ ഞാൻ ഞെട്ടിയുണർന്നു. മുറിയിൽ ദീപം ജ്വലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അരികിലിരിക്കുന്ന ആൾ ആരാണെന്നു ഞാൻ നോക്കി. അതെന്റെ ഭർത്താവായിരുന്നു

സാധു; അദ്ദേഹം ഉറക്കമിളച്ചിരുന്നു് എന്റെ ആശ്വാസത്തെ കരുതി വിശറിയാൽ വീശികൊണ്ടിരുന്നു. ഞാൻ ക്ഷണത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യിൽ നിന്നും വിശറി പിടിച്ചുവാങ്ങിയശേഷം 'എന്തൊരു പണിയാണിത്?' എന്നു ചോദിച്ചു.

'ശബ്ദിക്കാതെ കിടന്നാരുന്നു. കണ്ണു തുറന്നാൽ തലവേദന വർദ്ധിക്കും. കണ്ണടച്ചു കിടന്നാരുന്നിക്കൊള്ളു' അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു.

'എനിക്കു തലവേദനിക്കുന്നു എന്നു് അങ്ങയോടാരു പറഞ്ഞു?' ഞാൻ ചോദിച്ചു.

അദ്ദേഹം പൊട്ടിച്ചിരിച്ചശേഷം സമാധാനം പറഞ്ഞു:—'ആരെങ്കിലും പറഞ്ഞിട്ടു വേണമോ അറിവാൻ? എനിക്കു നാഡി പരിശോധിക്കാനറിയാം. അതുകൊണ്ടു തലവേദന വന്നാലും ഞാൻ മനസ്സിലാക്കും.'

'ഈ തലവേദന എനിക്കു ഇന്നുമാത്രമായി ഉണ്ടായതല്ല. നാലഞ്ചു ദിവസങ്ങളായി വിടാതെ ഉണ്ടാകുന്നുണ്ടു്. അതു് നിശ്ചയമുണ്ടോ?'

'ഉണ്ടു്. ഞാൻ അതു സൂക്ഷിച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയാണിരിക്കുന്നതു്. അതിരിക്കട്ടെ, ഇപ്പോഴം നീ ഉറങ്ങുന്നുവോ, അതോ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കാൻ വിചാരിക്കുന്നുവോ?'

'എന്റെ തലവേദന മാറി. ഇനി എനിക്കുറങ്ങേണ്ട.'

'അല്പം ക്ഷമിക്കുക. ഞാൻ മരുന്നു കൊണ്ടുവന്നു നെറ്റിയിൽ പുരട്ടിത്തരാം. ഒക്കെ സുഖമായിക്കൊള്ളും.' എന്നു പറഞ്ഞശേഷം അദ്ദേഹം എഴുന്നേറ്റുപോയി എന്തോ ഒരു മരുന്നെടുത്തുകൊണ്ടുവന്നു് എന്റെ നെറ്റിത്തടത്തിൽ പുരട്ടി. അപ്പോഴം എന്റെ വലതുകൈ ഞാൻ അറിയാതെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മടിത്തടത്തിൽ ഇരുന്നതിനെ അദ്ദേഹം തന്റെ കൈകളിൽ ഗ്രഹിച്ചു. അതിനു ഞാൻ അനുകൂലിച്ചു എന്നു നിങ്ങളം തെറ്റിദ്ധരിച്ചുപോകേണ്ട. എങ്ങിനെയോ എന്റെ കൈ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൈക്കുള്ളിൽ അകപ്പെട്ടു. എന്തു കാരണത്താലോ ഞാൻ അതിനഹിതം ഭാവിച്ചില്ല.

അമ്മ തന്റെ വികൃതിക്കുട്ടിയെ ബലാല്ക്കാരമായി പിടിച്ചുവലിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നതു കാണുമ്പോഠം. അന്യ ക്ക് അതൊരു ദയനീയപ്രവൃത്തിപോലെ തോന്നും. എന്നാൽ, ആ ഒരു നിർദ്ദാക്ഷിണ്യമായ ശിക്ഷയിൽ കൂടി അനുസരിക്കുന്നതുപോലെയായിരുന്നു എന്റെ അനുഭവവും. അന്യർ എങ്ങിനെ വിചാരിച്ചാലും തന്റെ മാതാവിന്റെ മടിത്തടമാണ് തനിക്കവലംബമെന്നു കുട്ടിക്കറിയാം. വെറും മാംസപിണ്ഡമായ എന്റെ കൈപോലും ഈ മഹാതത്വം ഗ്രഹിച്ചിരിക്കാം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കരസ്പർശത്തിൽനിന്നും മോചനം നേടാം. എന്നാൽ അവിടെ എനിക്കു വേറെ എവിടെയാണഭയസ്ഥാനം? അദ്ദേഹം സാവധാനത്തിൽ എന്റെ കപോലങ്ങളം തലോടി. ഞാൻ അതിനു യാതൊരു തടസ്സവും ഭാവിച്ചില്ല. ഇതിൽ കൂടുതൽ മറെറാന്നും പറവാൻ എനിക്കു സാദ്ധ്യമല്ല. അന്നത്തെ രാത്രിയിലെ മധുരസ്മരണകളെല്ലാം എന്നിൽതന്നെ ഇരുന്നുകൊള്ളട്ടെ.

പ്രേമം എന്നത് ഇന്നതാണെന്നനുഭവപ്പെട്ടതിനു ശേഷമാണ് എനിക്ക് ഭർതൃഗൃഹത്തിൽ വരാനുള്ള യോഗമുണ്ടായത്. എന്നാൽ, ആ അനുഭവം മുട്ടോളം വെള്ളത്തിൽ കിടന്നു നീന്തൽ പഠിച്ചതിനു ശരി പകുതി മാത്രമേ സിദ്ധിച്ചിരുന്നുള്ളൂ. ഈ പരമാർത്ഥം ആദ്യമേ തന്നെ അറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ?

രാവിലെ കണ്ണുതുറന്നു നോക്കിയപ്പോൾ അദ്ദേഹം മുറിയിൽ ഇല്ലായിരുന്നു. എപ്പോഴാണ് എഴുന്നേറ്റു പുറ

ത്തക്ക് പോയതെന്നറിവില്ല. രാത്രിയിലത്തെ സംഭവം വെറും സ്വപ്നമായിരുന്നോക്കുമോ എന്ന ശങ്കതന്നെയും എനിക്കുണ്ടായി. എന്നാൽ ആ മരുന്നുകുപ്പി എന്റെ തലക്കൽ ഭാഗത്തുതന്നെ ഇരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അതെങ്ങിനെ സ്വപ്നമാകും? ആ കുപ്പി ഞാൻ കയ്യിലെടുത്തു രണ്ടു മൂന്നു പ്രാവശ്യം ശിരസ്സിലും കണ്ണിലും അണച്ചശേഷം അലമാറയിൽ കൊണ്ടുപോയി വച്ചു. എന്താണങ്ങിനെ ചെയ്യാനുള്ള കാരണമെന്ന് എനിക്കുതന്നെ അറിവില്ല.

അന്നുതൊട്ട് അമ്മാവി എന്നെ അത്ഗർഭമായി നോക്കിയിരുന്നതിനെ ഞാൻ അറിയാതിരുന്നില്ല. അതെന്തു വേണ്ണമെങ്കിലും ചെയ്യട്ടെ. ഇനി ഞാൻ യാതൊരു ജോലിക്കും പോകയില്ലെന്നു തീച്ചയാക്കി. ഞാൻ ഭർതൃഗൃഹത്തിൽ വന്നിട്ട് അധികദിവസമൊന്നും ആയിട്ടില്ല. ഇതിനകം ഞാൻ മൂലം വീട്ടിൽ എന്തിനു കുഴപ്പങ്ങളുണ്ടാക്കണം? ഛീ, ഛീ! ആരെങ്കിലും കേട്ടാൽ എന്നെപ്പറ്റി എന്തു വിചാരിക്കും?

കായ്യം ഇങ്ങിനെയൊക്കെയാണെങ്കിലും പഴയ നിബ്ബുദ്ധി എന്നെ വിട്ടകന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സുഖദുഃഖങ്ങളെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കാതെ മറെറന്തു കാര്യത്തിനു വേണ്ടിയാണ് ഞാൻ ഇവിടെ വന്നിട്ടുള്ളത്? രണ്ടുദിവസത്തിനുള്ളിൽ ഞാൻ വീണ്ടും അസ്വാസ്ഥ്യങ്ങം ഇല്ലാതിവിട്ടു.

അടുത്തുതന്നെ ഏകാദശി വന്നു. എന്റെ അമ്മാവിക്കും അവരുടെ മകൾക്കും വ്രതമുണ്ട്. എന്റെ ഭർത്താവും

വ്രതാനുഷ്ഠാനത്തിൽ നിഷ്ഠയുള്ള ആളാണ്. എന്നാൽ, അദ്ദേഹത്തിനു എന്തെങ്കിലും പലഹാരം ഉണ്ടാക്കിവക്കണമെന്നുള്ള വിചാരം വീട്ടിൽ ആർക്കുംതന്നെ ഉണ്ടായില്ല.

'അമ്മക്കും മകൾക്കും വൊട്ടി ഉണ്ടാക്കി വയറു നിറയെ തിന്നണം. അദ്ദേഹം മാത്രം ഉപവാസമനുഷ്ഠിക്കുകയോ?' ഇതു ചിന്തിച്ച മാത്രയിൽ എനിക്ക് അടക്കവഹിയാത്ത കോപമുണ്ടായി. ഞാൻ ഉടൻതന്നെ അടുക്കളയിലേക്കു ചെന്നു. അമ്മാവിയെ നോക്കി "അമ്മ! അദ്ദേഹത്തിനൊന്നും ഉണ്ടാക്കീട്ടില്ലേ?" എന്നു ചോദിച്ചു. എന്റെ സ്വരം തെല്ലുറച്ചതായിരുന്നു. പോരെങ്കിൽ കോപത്തിന്റെ ലാഞ്ഛനയും അതിൽ സ്ഫുരിച്ചിരുന്നു.

'എടീ സതു! എനിക്കിതിനൊക്കെ സമയം എവിടെ? നീയും ഇവിടെ എല്ലാം കണ്ടുകൊണ്ടല്ലെ ഇരിക്കുന്നത്. രാവിലെ ഉറക്കമെഴുന്നേറ്റപ്പോൾ മുതല്ക്കുള്ള പണികളാണ്. അവനുവേണ്ടി ദോശയുണ്ടാക്കി അല്പം ചട്ണിയും അരയ്ക്കാമെന്നാണ് വിചാരിക്കുന്നത്. ലേശം മോരുകൂടി അതിൽ ചേർത്തുകളയാമെന്നു കരുതി അതും എടുത്തു വച്ചിട്ടുണ്ട്.''

'അമ്മാ! ഈ ദോശയുണ്ടാക്കാനുള്ള ഒഴിവുപോലും നിങ്ങൾക്കില്ലേ?'

'ആഫീസ്സിൽ പോകുന്നവർക്കുകൂടി ഇന്നു ശാപ്പാടൊന്നും സമയത്തിനു കാലമാകുമെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ഏകാദശിവ്രതവും പട്ടിണിയുമായി ഈ പണികളൊക്കെ ചെയ്തീർക്കാൻ ആർക്കു സാധിക്കും? ഇന്നു അഖിലനൊ

ന്നിച്ചു് (എന്റെ വലിയമച്ചുനൻ) അവന്റെ സ്നേഹിത ന്മാർ ആരോ രണ്ടുപേർക്കൂടി വരുന്നുണ്ടത്രേ. അവക്കും ശാപ്പാട്ടു വേണം. അവരെല്ലാം ആഫീസിൽ പോകുന്ന വരാണു്. കൃത്യം ഒമ്പതു മണിക്കു ഭക്ഷണം കിട്ടിയില്ലെങ്കിൽ അവരുടെ വിശപ്പു മന്ദിക്കും. അവക്കു വേണ്ട തൊക്കെ ഒരുക്കികൊടുത്തയച്ചിട്ടു വേണം ഘനശ്യാമനു എന്തെങ്കിലും പലഹാരമുണ്ടാക്കുവാനുള്ള ഏർപ്പാടു ചെയ്യുവാൻ.'

അമ്മാവി എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ ഭക്ഷണക്കാര്യത്തിൽ തെല്ലും ശ്രദ്ധവയ്ക്കാതെ -ഇങ്ങിനെ സംസാരിച്ചു കേട്ടപ്പോൾ എനിക്കു ദേഷ്യം വന്നു. എന്നാൽ, എങ്ങിനെയോ ഞാൻ അതടക്കിക്കൊണ്ടു് 'അമ്മാ! അദ്ദേഹമിന്നു ദോശയും ചട്ണിയുമായി കഴിയട്ടെ എന്നാണോ വിധിച്ചിരിക്കുന്നതു്. നിങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കുന്ന ക്രമത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്നുകൂടി രണ്ടു ഗോതമ്പൂറൊട്ടിയുണ്ടാക്കുവാൻ എത്രസമയം വേണം?' എന്നു ചോദിച്ചു.

അമ്മാവി തലയുയർത്തി എന്നെ തുറിച്ചുനോക്കി 'നിന്നോടു് മല്ലടിക്കുവാൻ ഞാൻ തയാറില്ല. എനിക്കിവിടെ മറ്റു പണികളുണ്ടു്. ഞാൻ പോകയാണു്.' എന്നു പറഞ്ഞു എഴുന്നേറ്റു പോകാനായി ഭാവിച്ചു.

അതുവരെ ക്ഷമിച്ചു നിന്നിരുന്ന ഞാൻ ഒട്ടും ക്രമാതെ, 'അക്കാണമ്മാ പണിയില്ലാത്തതു്? മറ്റുള്ളവരെപോലെ നിസ്സാരമായ മുപ്പതുറുപ്പികക്കു അദ്ദേഹത്തിനു ആഫീസുപണിയൊന്നുമില്ലെന്നു കരുതിയാണോ നിങ്ങൾ

അദ്ദേഹത്തെ ഇത്ര കേവലമായി കരുതുന്നത്? ഈ കൊള്ളരുതായ്മകൾ കണ്ടു സഹിച്ചിരിക്കുവാൻ മേലാൽ എനിക്കു സാദ്ധ്യമല്ല. അദ്ദേഹത്തിനു ഈ ആകാത്ത ദോശയും വേണ്ട, മണ്ണാങ്കട്ടയും വേണ്ട. നിങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കാൻ കഴിയുകയില്ലെങ്കിൽ അതു പറയുക. ഞാൻ ഉണ്ടാക്കികൊട്ടുത്തുകൊള്ളാം.' എന്നു പറഞ്ഞു.

അമ്മാവി താടിക്കു കൈവെച്ചുകൊണ്ടു എന്നെ ശ്രദ്ധയായി നോക്കിനിന്നു.

'ഇന്നലെ വന്നവളാണ് നീ. നല്ല വർത്തമാനം. എന്നാണെടീ അവൻ പട്ടിണി കിടന്നു ചത്തുപോയത്?'

'ഇന്നലെ വന്നവളാണെങ്കിലും ഞാനൊരു ചെറിയ കുട്ടിയല്ല. ഇനി ഇങ്ങിനെയുള്ള അഴിമതികർമ്മം ചെയ്യുവാൻ ഞാൻ ഒരിക്കലും സമ്മതിക്കുകയില്ല.'

ഞാൻ അടുക്കളയിൽ കടന്ന് അടുക്കളക്കാരിയെ വിളിച്ച് 'വലിയ ബാബുവിനു റൊട്ടിയുണ്ടാക്കുവാൻ സാധിക്കുമോ, ഇല്ലയോ? നിനക്കും വയ്യെന്നുണ്ടെങ്കിൽ വേഗം ആ അടുപ്പൊഴിച്ചു തരിക. ഞാൻതന്നെ ചെയ്തുകൊള്ളാം.' എന്നുപറഞ്ഞ് ഞാൻ കുളിക്കാനായി പോയി. പുറംതിണ്ണയിലിരുന്ന അമ്മാവി എന്നെപ്പറ്റി എന്തൊക്കയോ ദുഷിച്ചു പറഞ്ഞിരുന്നതൊന്നും ഞാൻ ശ്രദ്ധിച്ചതേ ഇല്ല.

6

ഞാൻ ആരോടും ഒന്നും സംസാരിക്കാതെ പകൽ കഴിച്ചുകൂട്ടി. രാത്രിയായപ്പോൾ പതിവുപോലെ ഭർത്താവിന്റെ കിടക്ക ഞാൻതന്നെ വിരിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മൃദുലമായ മെത്തയിൽ എനിക്കെപ്പോഴും എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരഭിനിവേശമുണ്ട്. എന്തോ എന്നറിവില്ല, അന്ന് എന്റെ ആ ആശ അളവിലേറെ വർദ്ധിച്ചു. ആ സ്മരണ വന്ന നിമിഷത്തിൽ ഞാൻ ലജ്ജിച്ചു നിന്നുപോയി.

രാത്രി കിടക്കുവാനായി അദ്ദേഹം വളരെ വൈകിയശേഷമേ വരാറുപതിവുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. അദ്ദേഹത്തെ ഞാൻ പ്രതീക്ഷിച്ചിരിക്കാറും പതിവില്ല. എന്നാൽ, അന്നു മാത്രം ഞാൻ എന്തിനുവേണ്ടിയോ ഉറങ്ങാതെ പുസ്തകവും വായിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലടിശബ്ദം, കേട്ടനിമിഷത്തിൽ എന്റെ ശരീരത്തിലെ രക്തസഞ്ചാരത്തിന്റെ വേഗം അതീവ വർദ്ധിച്ചു. അദ്ദേഹം മുറിക്കുള്ളിൽ കടന്നുവന്നപ്പോൾ ലജ്ജകൊണ്ടു ഞാൻ

അദ്ദേഹത്തെ നിവൻനോക്കാതെ പുസ്തകത്തിൽതന്നെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

'നീ ഇതേവരെ കിടന്നിട്ടില്ലേ?' അദ്ദേഹം എന്നോടു ചോദിച്ചു. ഉടനെ ഞാൻ തലയുയർത്തി ചുവരിലുള്ള ക്ലോക്കിനേൽ നോക്കിയപ്പോൾ എനിക്കുതന്നെ ആശ്ചര്യം തോന്നിപ്പോയി. അതേ, മണി പന്ത്രണ്ടടിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. എന്നാൽ, എല്ലാവരേറയും ഗൌനിക്കുന്ന ഒരു ദിവ്യ ദൃഷ്ടിക്കുമാത്രം, ആരെ പ്രതീക്ഷിച്ചു അഞ്ചു നിമിഷത്തിൽ ഒരിക്കൽ ഞാൻ നാഴികമണിയെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു എന്ന പരമാർത്ഥം ഗ്രഹിക്കുവാൻ കഴിയും.

ഭർത്താവു കിടക്കമേൽ കടന്നിരുന്നു പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ചോദിച്ചു. 'ഇന്നു വീട്ടിൽ എന്തൊക്കെ വിശേഷങ്ങളാണു് സംഭവിച്ചതു്?'

'ഇതിന്നകം ആരാണ് അങ്ങയോടിതൊക്കെ പറഞ്ഞതു്?'

'എനിക്കു നാഡി പരിശോധിച്ചു് എല്ലാവരേറയും അറിയാൻ കഴിയുമെന്നു് ഞാൻ ആദ്യമേ പറഞ്ഞില്ലേ?'

'അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ എന്താണു സംഭവിച്ചതെന്നു് അങ്ങുതന്നെ കണ്ടുപിടിക്കുക. ഈ വീട്ടിൽ ഞാൻ അങ്ങയുടെ ചാരവൃത്തി നടത്തുന്നവളാണത്രേ. വേറെയും എന്തൊക്കെയോ കുറഞ്ഞാം എന്നിൽ ആരോപിച്ചുകഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. അതൊക്കെ അങ്ങെക്കറിയാമോ?

'ഒക്കെ അറിയാം. എന്റെ ഭാഗം പിടിച്ചു സംസാരിക്കുന്നതു് തെറ്റുതന്നെയാണു്. എന്നെ സംബന്ധിച്ച

ന്തെങ്കിലും ഈവക നിസ്സാരകാര്യങ്ങളിൽ നീ എന്തി നാണ് ഇങ്ങിനെ ക്ഷമയില്ലായ്മ പ്രകടിപ്പിക്കുന്നത്?'

'നിസ്സാരകാര്യങ്ങളോ? അങ്ങേക്ക അങ്ങിനെ തോ ന്നാം. എന്നാൽ, എല്ലാവരും അങ്ങയെപോലെ കരുത്ത ന്നവരായിരിക്കുമോ? അവർ പറഞ്ഞതൊക്കെ നേരിൽ കേട്ടിരുന്നുവെങ്കിൽ അങ്ങയുടെ ഈ ക്ഷമയൊക്കെ പറന്നു പോകുമായിരുന്നു.'

അദ്ദേഹം വീണ്ടും പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു:— 'ഞാൻ വൈഷ്ണവനാണ്. ആരെന്നെപ്പറ്റി പുച്ഛിച്ചു പറഞ്ഞാലും എനിക്കു ക്രോധമോ ഖേദമോ ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. വെയിലും മഴയും ഒപ്പം സഹിക്കുന്ന വൃക്ഷങ്ങളെക്കണക്കെ നാം വളരെ ക്ഷമയോടുകൂടി വർത്തിക്കുവാനാണ് ജഗദീശ്വരൻ നമ്മെ ഉപദേശിക്കുന്നതു്. നീ മേലാൽ അതുപ്രകാരം നടക്കണം.

'ഞാൻ എന്തു തെറ്റാണ് ചെയ്തത്? അതു പറയുക.'

'നീ ഒരു വൈഷ്ണവന്റെ പത്നിയാണ്. അതുതന്നെയാണ് നിന്റെ തെറ്റു്.'

'ആയിരിക്കാം. എന്നാൽ, അക്രമങ്ങളെ ആരാണ് സഹിക്കുക? വൃക്ഷവും വിവേകബുദ്ധിയുള്ള മനുഷ്യനും ഒന്നുപോലെയാണോ? ഇവരുടെ സാഹചര്യത്തിൽ കിടന്നു കഷ്ടപ്പെടുവാൻ എനിക്കു സാദ്ധ്യമല്ല. സാക്ഷാൽ ജഗദീശ്വരൻതന്നെ ഈ ഉപദേശം നൽകിയാൽക്കൂടിയും ഞാൻ കേൾക്കയില്ല. മാത്രവുമല്ല ഭഗവാനിൽ വിശ്വാസമില്ലാത്ത ആളെ ഇതൊട്ടു ബാധിക്കയുമില്ല.'

ഞാൻ ഇതു പറഞ്ഞ നിമിഷത്തിൽ എന്റെ ഭർത്താവ് ആശ്ചര്യഭരിതനായി ചാടി എഴുന്നേറ്റു. 'ഭഗവാനിൽ ആക്കാണ് വിശ്വാസമില്ലാത്തത്? നിനക്കോ?' എന്നു ചോദിച്ചു.

'അതെ.' എന്നു ഞാൻ ക്രൂരമായി ഉത്തരം പറഞ്ഞു.

'നീ എന്തുകൊണ്ടാണ് ഈശ്വരനെ വിശ്വസിക്കാത്തത്?'

'അങ്ങിനെ ഒരാൾ ഇല്ലെന്നു വിശ്വാസംകൊണ്ടു വിശ്വസിക്കുന്നില്ല.'

എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ നിർമ്മലവദനം മെല്ലെ ഗ്ലാനമായിത്തീരുന്നതു ഞാൻ നല്ലവണ്ണം ഗ്രഹിച്ചു. ആ ഭംഗിയേറിയ പുഞ്ചിരി [illegible] ഒളിച്ചു. ആ മുഖം എന്റെ മുഖ[illegible] വെണ്ണീറു പോലെ വെളുത്തുപോയി. [illegible] നത്തിനു ശേഷം ഒരു ദീർഘശ്വാസം വിട്ടിട്ട് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. 'നിന്റെ അമ്മാവൻ ഒരു തനിച്ച നാസ്തികനായിരുന്നു എന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ട്.'

'ഇല്ല. അദ്ദേഹം തന്നെ ഒരു നാസ്തികനാണെന്നു പറഞ്ഞിട്ടില്ല 'അങ്ങനാസ്തിട്ടിക്ക്' എന്നു മാത്രമേ പറഞ്ഞിരുന്നുള്ളൂ.'

'എന്നുവച്ചാൽ?' അദ്ദേഹം ആശ്ചര്യത്തോടെ ചോദിച്ചു.

'ദൈവം ഉണ്ടെന്നോ ഇല്ലെന്നോ ഒരു നിശ്ചയമായ തീർപ്പിൽ എത്താത്ത അർത്ഥം എന്നാർത്ഥം.'

MUL 227403
227403
UNIVERSITY LIBR

ഞാൻ പറഞ്ഞവസാനിക്കുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ അദ്ദേഹം ആരംഭിച്ചു 'ഈ സംസാരം ഇതോടെ നില്ക്കട്ടെ ഈ മാതിരി വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചു മേലാൽ എന്നോടു സംസാരിച്ചുപോകരുതു്.'

അദ്ദേഹത്തോടെതിർത്തു സംസാരിക്കാമെന്നു കരുതി ഞാൻ വായപൊളിച്ചു. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തേക്കു സൂക്ഷിച്ചപ്പോൾ എന്റെ നാവു പൊന്തിയില്ല. ദൈവത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനു അപാരഭക്തിയുണ്ടെന്നു പരമാർത്ഥം എനിക്കു നല്ലവണ്ണമറിയാം. എന്നാൽ, ഒരാൾ ദൈവമില്ലെന്നു പറഞ്ഞുകേൾക്കുമ്പോൾ ഇങ്ങിനെ മുഖം വാടിക്കരിയുന്ന മറെറാരാളെ ഞാൻ ഇതേവരെ കണ്ടിട്ടില്ല. ഇതേമാതിരി ദൈവം ഇല്ലെന്നു ഞാൻ അമ്മാവനുണ്ടായിരുന്നപ്പോൾ പലപ്പോഴും വാദിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഈശ്വരനുണ്ടെന്നു വാദിച്ചിരുന്ന പ്രതിയോഗികൾ ദ്വേഷ്യപ്പെട്ടിരുന്നതല്ലാതെ ഇങ്ങിനെ സങ്കടപ്പെട്ടു കാണുകയുണ്ടായിട്ടില്ല. എനിക്കുണ്ടായ ഹൃദയവേദനയും കുറച്ചൊന്നുമല്ലായിരുന്നു. വാദിക്കാതെതന്നെ ഞാൻ ഇങ്ങിനെ തോൽവിയടയുകയാൽ എന്റെ ശിരസ്സു താണുപോയി. എനിക്കു സഹിക്കേണ്ടിവന്ന അപമാനം ഇതോടെ അവസാനിക്കുമൊ എന്നായിരുന്നു എന്റെ അടുത്തചിന്ത.

ഞാൻ പതിവായി താഴ്ത്തു വിരിച്ചു കിടക്കാറുള്ള പായ മുറിയുടെ ഒരു മൂലയിൽ വച്ചേക്കുകയാണു് ചെയ്തിരുന്നതു്. ഇന്നു ആരൊ അതെടുത്തു മറച്ചുകളഞ്ഞു. ഞാൻ അതന്വേഷിക്കുന്നതു കണ്ടു ഭർത്താവു തന്റെ കിടക്കയുടെ

അടിയിൽ വിരിച്ചിരുന്ന വിരിയെടുത്തു തന്നിട്ട് 'ഇതാ ഇതു പുതച്ചുകൊണ്ടു കിടന്നുകൊള്ളുക. ഈ അസമയത്തു ഇനി എവിടെയാണ് പായ തിരയുക' എന്നു പറഞ്ഞു.

അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതിൽ അവഹേളനത്തിന്റെ അംശംപോലുമില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ, ആ സ്വരം മാത്രം എന്നെ പരിഹസിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നിച്ചു. അതെന്റെ ഹൃദയത്തിൽ ആഞ്ഞുതറച്ചു. എന്നും ഞാൻ താഴത്തു കിടക്കുകയാണ് പതിവ്. ഇതുയും ദിവസം പായയിൽ തനിയേ കിടന്നു രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നതിനെപ്പറ്റി ഞാൻ വളരെ ഖേദിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ, എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ ഈ ചുരുങ്ങിയ വാക്കുകൾ അന്നെന്റെ ഖേദത്തെ പാടേ നശിപ്പിച്ചു.

തനിയെ കിടക്കുവാനിടവരുത്തിയത് എന്റെ ഭർത്താവാണെന്ന് എനിക്കു തോന്നി. കിടക്കമേൽ കിടന്ന മാത്രയിൽ ഞാനറിയാതെതന്നെ കണ്ണുനീർ ഉതിരുവാൻ തുടങ്ങി. അതദ്ദേഹം സൂക്ഷിച്ചിരുന്നുവോ ഇല്ലയോ എന്ന് എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല.

നേരം പ്രകാശമാകാറായ മാത്രയിൽ ഞാൻ ബദ്ധപ്പെട്ടെഴുന്നേറ്റു പുറത്തേക്കുപോകാൻ ശ്രമിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹം എന്നെ വിളിച്ചു എന്താണിത്ര നേരത്തെ എഴുന്നേറ്റത്? എന്നു ചോദിച്ചു.

'ഉറക്കം മതിയായി. അതുകൊണ്ടു എഴുന്നേറ്റു പോകയാണ്.' എന്നു ഞാൻ മറുപടി പറഞ്ഞു.

'ഞാൻ ഒരു കാര്യം പറയട്ടെ? അതു കേൾക്കുമോ?' അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

ദ്വേഷ്യംകൊണ്ടു എന്റെ ശരീരം വിറച്ചു. 'അങ്ങു പറഞ്ഞതു ഞാൻ എന്നാണ് കേൾക്കാതിരുന്നതു?' ഞാൻ ചോദിച്ചു.

അദ്ദേഹം എന്നെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയശേഷം 'അടുത്തുവരിക പറയാം' എന്നു പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

'ഞാൻ ചെകിടു കേൾക്കാത്തവളല്ല. പറഞ്ഞാൽ ഞാൻ ഇവിടെ നിന്നു കേട്ടുകൊള്ളാം.'

'നല്ലതുപോലെ കേൾക്കില്ല.' എന്നു പറഞ്ഞു് അദ്ദേഹം ആഞ്ഞു് എന്റെ കൈക്കു കടന്നുപിടിച്ചു.

കൈ പിന്നോക്കം വലിച്ചുകളയാമെന്നെനിക്കു തോന്നി. എന്നാൽ ഞാൻ അദ്ദേഹവുമായി എന്തിനു പോരാടണം? അദ്ദേഹം തന്റെ മാറ്റിടത്തോളം എന്റെ കൈ പിടിച്ചടുപ്പിച്ചശേഷം മുഖം പിടിച്ചുയർത്തി 'ഈശ്വരനെ വിശ്വസിക്കുന്നവർ എന്തു പറയുന്നുവെന്നറിയാമോ? ഭർത്താവിനോടു കളവു പറയരുതെന്നാണ്.' എന്നു പറഞ്ഞു.

'ഈശ്വരനിൽ വിശ്വാസമില്ലാത്തവർപോലും ആരോടും കളവു പറയരുതെന്നാണു് പറയുന്നതെന്നറിയാമോ?' ഞാൻ ചോദിച്ചു.

അദ്ദേഹം ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് വീണ്ടും ചോദിച്ചു. 'ഇന്നലെ അത്രവലിയ ഒരു കളവു പറയുവാൻ നിനക്കെങ്ങിനെ ധൈര്യം വന്നു? ദൈവത്തിൽ വിശ്വാസമില്ലെന്നു എങ്ങിനെ പറയും?'

ഇത്ര ഹൃദയംഗമമായി ഈ വിഷയത്തെപ്പറ്റി മറ്റാരും പറയുകയില്ലെന്നു എനിക്കു ബോദ്ധ്യം വന്നു.

അതു പരസ്യമായി സമ്മതിച്ചുകൊടുക്കുവാൻ എന്റെ ഹൃദയം മടിച്ചു. എന്നെ ബാധിച്ചിരിക്കുന്ന അത്ഥശൂന്യമായ ആ മമത വിട്ടകന്നെങ്കിലല്ലേ! 'ഈശ്വരനെ വിശ്വസിക്കുന്നു എന്നു വാക്കുകൊണ്ടു പറഞ്ഞാൽ മാത്രം യഥാത്ഥം പറയുന്നതാകുമോ? എന്നെ ഇതിന്നുവേണ്ടിയാണോ പിടിച്ചുനിത്തിയിരിക്കുന്നതു്?' ഇനി വേറെ എന്തെങ്കിലും പറയുവാനുണ്ടായിരിക്കുമോ?' എന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖം നിഷ്പ്രഭമായി. ഹൃദയം തുടിച്ചു. 'ഇനി ഒരു കാര്യംകൂടി അമ്മയുടെ അടുക്കൽ ചെന്നു ക്ഷമായാചനം ചെയ്യണം.' അദ്ദേഹം വളരെ ശാന്തസ്വരത്തിൽ എന്നോടു പറഞ്ഞു.

എനിക്കു എന്തെന്നില്ലാത്ത ക്രോധം ജനിച്ചു! 'ക്ഷമായാചനം ചെയ്യുകയോ? ഇതൊരു കൂട്ടിക്കളിയോ മറേറാ ആണോ? ഇതിന്നുമില്ലേ ചില അത്ഥമൊക്കെ?' ഞാൻ ചൊടിച്ചുകൊണ്ടു ചോദിച്ചു.

'അത്ഥമുണ്ടെന്നോ ഇല്ലെന്നോ ഒന്നുമല്ല പറഞ്ഞതു്. അങ്ങിനെ ചെയ്യേണ്ടതു് നിന്റെ കടമയാണു്.' എന്നു പറഞ്ഞു.

'അങ്ങയുടെ ഭഗവാൻ അങ്ങിനെ പറയുന്നുണ്ടായിരിക്കും. തെറ്റുചെയ്തവളാരോ അവളോടു് ഒരു നിരപരാധി ക്ഷമായാചനം ചെയ്യുന്നതാണോ കടമ?' ഞാൻ ആവേശത്തോടെ ചോദിച്ചു.

അദ്ദേഹം പെട്ടെന്നു കൈ വിട്ടശേഷം എന്റെ മുഖത്തേക്കുതന്നെ കുറെനേരത്തോളം നോക്കിക്കൊണ്ടു മൗനമായിരുന്നു. അനന്തരം സാവധാനത്തിൽ സംസാരിക്കുവാൻ തുടങ്ങി.

'ഭഗവാന്റെ പേരു പറഞ്ഞു പരിഹസിക്കേണ്ട. മേലാൽ ഈ മാതിരി വാക്കുകൾ എന്റെ മുമ്പിൽനിന്നു പറഞ്ഞുപോകരുത്. നിന്നോടു തർക്കിക്കുവാൻ എനിക്കിഷ്ടമില്ല. അമ്മയോടു ക്ഷമായാചനം ചെയ്യുവാൻ ഇഷ്ടമില്ലെങ്കിൽ വേണ്ട. അവരോടെതിർത്തൊന്നും പറയാതിരുന്നാൽ മാത്രം മതി.'

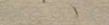
'കാരണം കൂടാതെ എന്നെ കുറപ്പെടുത്തിയാൽ അതു സഹിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുവാൻ എനിക്കു സാധ്യമല്ല.'

'അങ്ങിനെ അവർ എന്തെങ്കിലും പറഞ്ഞാൽ അതിനെ തടസ്സപ്പെടുത്തേണ്ടതു് എന്റെ കടമയാണ്. അതുകൊണ്ടാണ് നീ ഒന്നും പറയരുതെന്നു് ഞാൻ പറഞ്ഞതു്" എന്നുപറഞ്ഞു അദ്ദേഹം പുറത്തേക്കു പോകുവാനായി എഴുന്നേറ്റു.

എന്നെ സമാധാനിപ്പിക്കുവാൻവേണ്ടി അദ്ദേഹം പ്രയോഗിച്ച ശാന്തമായ നയം എന്നെ ക്രോധാകുലയാക്കിത്തീർത്തു 'കടമകൾ നിർവ്വഹിക്കുവാനുള്ള അറിവ് അങ്ങയെ സംബന്ധിച്ചുവർക്കു മാത്രമാണോ അധികമുള്ളതു്? മറ്റാർക്കും അതില്ലെന്നുണ്ടോ? ഞാനും മനുഷ്യവർഗ്ഗത്തിൽ പെട്ടവൾതന്നെയല്ലെ? എനിക്കും എന്തെങ്കിലും ചില

ബാധ്യതകളും അധികാരവും ഈ വീട്ടിൽ ഇല്ലെ? ഈ കുടുംബഭാരത്തിൽ എനിക്കും ചില മുമതലകളുണ്ട്. എന്റെ പെരുമാറ്റം അങ്ങേക്കു പിടിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ എന്നെ എന്തിനാണിവിടെ വച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത്? എന്നെ എന്റെ വീട്ടിലേക്കു പറഞ്ഞയച്ചേക്കുക. ഞാൻ ഉള്ളതല്ലെ ഈ അനർത്ഥങ്ങൾക്കൊക്കെ കാരണം. ഞാൻ എന്തിനാണ് അങ്ങേക്കൊരു ഭാരമായിരിക്കുന്നതു?"

ഉടനെ അദ്ദേഹം തിരിഞ്ഞുനിന്നു പറഞ്ഞു:— 'നിനക്കു മുതിർന്നവരുമായി പോരാട്ടുന്നതിലാണ് വാസന, അല്ലെ? അതാണ് നിന്റെ വാക്കുകളിൽനിന്നും ഞാൻ അനുമാനിക്കുന്നത്. നിന്റെ അഭിലാഷം അതാണെങ്കിൽ എപ്പോഴും നിനക്കിഷ്ടമെന്നു തോന്നുന്നുവോ അപ്പോൾ നിന്നെ നിന്റെ വീട്ടിലേക്കയച്ചേക്കാം. അതിൽ എനിക്കു യാതൊരു തടസ്സവുമില്ല."

7

അദ്ദേഹം പുറത്തേക്കുപോയി. ഞാൻ നിന്നിരുന്നിടത്തുതന്നെ നിലംപതിച്ചു. 'ഞാൻ ആരുടെ നന്മയെ കരുതി സംസാരിച്ചു് വീട്ടുകാരുടെ വെറുപ്പും വിദ്വേഷവും സമ്പാദിച്ചുവൊ ആ അദ്ദേഹംതന്നെ എന്നെ ലഹളക്കാരിയെന്നു വിളിച്ചുവല്ലൊ.' എന്ന വാക്കുകൾ എന്റെ വായിൽനിന്നും അപ്പോൾ പുറപ്പെട്ടു.

അന്നത്തെ പകൽ ഞാൻ എങ്ങിനെയാണു് കഴിച്ചുകൂട്ടിയതെന്നു എനിക്കു മാത്രമെ അറിഞ്ഞുകൂടൂ. എന്നാൽ, അന്നു വൈകുന്നേരം എന്റെ ഭർത്താവു് പറഞ്ഞ വാക്കുകൾ കേട്ടിട്ടു് എനിക്കുണ്ടായ ആശ്ചര്യത്തിനു അളവില്ലായിരുന്നു.

അമ്മാവി അദ്ദേഹത്തിനു ഭക്ഷണം വിളമ്പിക്കൊടുത്തുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ 'ഞാൻ ഇന്നലെ പറയണമെന്നു വിചാരിച്ചിരുന്നതാണ്', ഇങ്ങിനത്തെ ഒരു മരുമകളെ

വച്ചുകൊണ്ടു കുടുംബത്തിൽ കഴിഞ്ഞുകൂടുവാൻ വളരെ പ്രയാസമാണ്. കുഞ്ഞേ! ഘനശ്യാമാ! ഇന്നലെ അവൾ എന്തൊക്കെയാണു് പറഞ്ഞതെന്നു വല്ലതും നീ അറിഞ്ഞുവൊ?' എന്നു ചോദിച്ചു.

'എല്ലാം ഞാൻ അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു അമ്മാ' അദ്ദേഹം മറുപടി പറഞ്ഞു.

'ഞാൻ ഒരു കാര്യം തീർത്തുപറയാം. ഒന്നുകിൽ അവൾ ഈ വീടു ഭരിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ ഭരിക്കണം. ഇങ്ങിനെ രണ്ടാളുംകൂടി കാര്യം നോക്കാൻ പ്രയാസമാണു്. ഇതിൽ നീതന്നെ ഒരു തീർപ്പുണ്ടാക്കണം' എന്നു അമ്മാവി പറഞ്ഞു.

'ഇക്കാര്യങ്ങളിലൊക്കെ ഒരു തീർപ്പു വരുത്തേണ്ട ആവശ്യം നിങ്ങളല്ലെ അമ്മാ' എന്നദ്ദേഹം പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു ചോദിച്ചു.

'ആ വായാടിയെ അടക്കി നിർത്തുവാനൊ അനുസരിപ്പിക്കുവാനോ ഞാൻ വിചാരിച്ചാൽ സാധിക്കില്ല. അവളെ നീ വിവാഹം ചെയ്യുന്നതുതന്നെയും എനിക്കൊട്ടും ഇഷ്ടമില്ലാത്ത കാര്യമായിരുന്നു.''

'അമ്മാ! കഴിഞ്ഞ കഥകളെപ്പറ്റി ഇനി സംസാരിച്ചിട്ടു പ്രയോജനമൊന്നുമില്ല. നല്ലവളായാലും കൊള്ളരുതാത്തവളായാലും ഇനി അവളെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നതു ശരിയാണൊ? നിങ്ങൾതന്നെ പറയുക. എനിക്കു കൃത്യസമയങ്ങളിൽ നല്ല ഭക്ഷണം കിട്ടുന്ന കാര്യത്തിൽ മാത്രമല്ലെ അവൾക്കു ലാഭമുള്ളതു്? ആ കാര്യത്തിൽ അമ്മ

വേണ്ട ശ്രദ്ധ വെച്ചാൽ ഈ അനർത്ഥങ്ങൾക്ക വല്ലതിന്നും ഇടയുണ്ടൊ അമ്മാ? നിങ്ങൾതമ്മിൽ ഇങ്ങിനെ ലഹള കൂടാനും കാരണമാകുമൊ?'

'ഘനശ്യാമാ! നീ നല്ലകാര്യമാണ് പറഞ്ഞതു്. നിന്റെ വാക്കുകൾ കേട്ടിട്ടു എനിക്ക വളരെ ആശ്ചര്യം തോന്നുന്നു. ഞാൻ പണിയെടുത്തു് എല്ലും തോലുമായി ശേഷിച്ചു. അടുക്കളപ്പണികൾ എടുക്കുവാൻ ഞാൻ ഇന്നോ ഇന്നലെയോ തുടങ്ങിയതല്ല. നിനക്ക നല്ല ഭക്ഷണം ഉണ്ടാക്കിത്തരാൻ എനിക്കറിവില്ലെ. അതെന്നെ പഠിപ്പിക്കുവാനാണൊ ഇവൾ ഇവിടെ വന്നിരിക്കുന്നതു്? നീ ഇതിലൊന്നും തെറ്റുകാരനല്ല. ഇത്ര മുതിർന്നപെണ്ണു് നമ്മുടെ വീട്ടിൽ വന്നപ്പോൾതന്നെ കുടുംബകാര്യങ്ങൾ എന്തായിത്തീരുമെന്നു ഞാൻ ഊഹിച്ചിരുന്നതാണ്. ഇവിടെ ഞാൻ അധികാരം ചെലുത്തുന്നതു് നിങ്ങൾക്കിഷ്ടമില്ലെങ്കിൽ ഇതാ ഇപ്പോൾതന്നെ താക്കോൽ തന്നേക്കാം. എടീ സതു! ഇതാകിടക്കുന്നു താക്കോൽ. മേലാൽ ഈ വീട്ടിലെ കാര്യങ്ങളൊക്കെ നീ തന്നെ നോക്കിക്കൊള്ളു' എന്നു പറഞ്ഞു് അവർ മടിക്കുത്തിൽനിന്നും താക്കോൽ കൂട്ടമെടുത്തു് അടുക്കളയുടെ വാതിൽപടിക്കുനേരെ വലിച്ചെറിഞ്ഞു. എന്റെ ഭർത്താവു് ഒരക്ഷരംപോലും ശബ്ദിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം തലയുയർത്താതെ ഇലയിൽ വിളമ്പിയിരുന്ന പദാർത്ഥങ്ങൾ മുഴുവൻ ഭക്ഷിച്ചശേഷം എഴുന്നേറ്റു നടന്നു പോകുമ്പോൾ അദ്ദേഹം 'ഈ സുഖക്കേടു് എല്ലാ സ്ത്രീകൾക്കുമുള്ളതാണു്. ആ സ്ഥിതിക്കു ആരെപ്പറ്റി എന്തു പറയുവാൻ സാധിക്കും' എന്നു മാത്രം പറഞ്ഞു.

എന്റെ ഹൃദയം അന്നു് ആനന്ദപൂരിതമായി. എന്നെ ലഹളക്കാരിയെന്നു അവർ തുറുപ്രാവശ്യം പറഞ്ഞിരിക്കണം. അപ്പോഴൊക്കെയും ഞാൻ ഹൃദയവേദനയാൽ നിലവിളിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ അന്നു് അദ്ദേഹം അവസാനമായി അമ്മാവിയോടുപറഞ്ഞ വാക്കു കേട്ടപ്പോഴംമുതൽ എന്റെ ആവക പഴയ ദുഃഖമെല്ലാം എവിടെയോ ഓടിമറഞ്ഞു.

ഞാൻ വളരെ ചെറുപ്പം മുതല്ക്കുതന്നെ പലതരം പുസ്തകങ്ങളും വായിച്ചു് അനവധി അറിവു് സമ്പാദിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സാധാരണവത്തമാനങ്ങളിൽനിന്നും, അന്തർഗ്രന്ഥങ്ങളും തുറന്നു പറയുന്നതിൽനിന്നും ഉണ്ടാകാവുള്ള തെറ്റിദ്ധാരണകളുടെ ഫലമായി എത്രയെത്ര കുടുംബങ്ങളാണു് ചരിത്രത്തിൽ നശിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ഇതു ഞാൻ അന്നേ അറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ ഈ കഥ എഴുതേണ്ട ആവശ്യം നേരിടുകയില്ലായിരുന്നു.

അടിക്കടി ഞാൻ എന്നെക്കുറിച്ചു ചിന്തിച്ചു ഖേദിക്കുവാൻതുടങ്ങി. 'എടീ ഭാഗ്യംകെട്ടവളെ! നീ എത്രയോ പഠിച്ചിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ, ഇതു മാത്രം നീ മനസ്സിലാക്കീട്ടില്ലല്ലോ. ഈ സ്ത്രീജന്മത്തിനാണോ ഇത്രത്തോളം അന്തസ്സും അഭിമാനവും വേണ്ടതു്? നിന്റെ അശ്രദ്ധ ഒന്നുകൊണ്ടുമാത്രമല്ലേ നീ ഇത്ര മാനഹീനയായിത്തീരുവാനിടയായതു്? ഇതിന്നൊക്കെ നിന്റെ ശിരോലിഖിതത്തെ പഴിക്കയല്ലാതെ മറ്റു ഗത്യന്തരമില്ല. അന്തിവേളകളിൽ നല്ലവണ്ണം അലങ്കരിച്ചു വിലാസവതിയായി ഭർത്താവൊ

ന്നിച്ചു ശയിച്ചുറങ്ങുന്നവളെപ്പോലെ നിനക്കതിനയിക്കുവാൻ അറിവില്ലേ? നീ എന്തുകൊണ്ടങ്ങിനെ ചെയ്തില്ല? പ്രിയതമൻ കാമപീഡിതനായി വലയുമ്പോൾ ഒരു കൈ അണച്ചു് അദ്ദേഹത്തിനു നിന്റെ സ്പർശനസുഖം അനുഭവപ്പെടുത്തുവാനെങ്കിലും നിനക്കെന്തുകൊണ്ടു കഴിഞ്ഞില്ല? അന്നു രാത്രി മുഴുവൻ നിലത്തു കമിഴ്ന്നുകിടന്നു നിലവിളിച്ചതൊക്കെ എന്തിനുവേണ്ടി? ഇപ്പോഴെങ്കിലും ഭർത്താവിനെനോക്കി ഹൃദയംതുറന്നു് 'ഇനി ഞാൻ നിലത്തു കിടക്കുന്നില്ല, അങ്ങയുടെ കിടക്കയിൽ വന്നു കിടക്കുകയാണു്'' എന്നു പറയുവാൻ നിനക്കെന്താണു് മടി?'

വളരെ നേരത്തിനുശേഷം ഞാൻ ഉറക്കമുണർന്നപ്പോൾ എനിക്കു ജ്വരം ബാധിച്ചിരിക്കുന്നതായി കണ്ടു. ഞാൻ കിടക്കയിൽനിന്നും എഴുന്നേറ്റു പുറത്തേക്കു പോകാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ എന്റെ ഭർത്താവു് മുറിക്കുള്ളിൽ പ്രവേശിച്ചു.

ഞാൻ മുഖംതാഴ്ത്തി ഒരു ഭാഗത്തൊതുങ്ങിനിന്നു. അപ്പോൾ അദ്ദേഹം 'നിങ്ങളുടെ നാട്ടിൽനിന്നു നരേന്ദ്രബാബു വന്നിരിക്കുന്നു' എന്നു പറഞ്ഞു.

എന്റെ ഹൃദയം ഒന്നു തുടിച്ചു 'ഞങ്ങളുടെ നിഖിലന്റെ സഹപാഠിയാണദ്ദേഹം. കല്ക്കത്തയിൽവച്ചു അവൻ അദ്ദേഹത്തെ ഈ ഗ്രാമത്തിലേക്കു ക്ഷണിച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കണമെന്നാണു് തോന്നുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തെ നിനക്കു പരിചയമുണ്ടോ?' ഭർത്താവെന്നോടു ചോദിച്ചു.

എന്റെ ശരീരം കത്തി എരിയുന്നതുപോലെ തോന്നി. ഈ മനുഷ്യർ വരുത്തിവയ്ക്കുന്ന അനർത്ഥങ്ങൾക്ക് ഒരതിരും ഇല്ലേ?

ഞാൻ തലയാട്ടി "ഉണ്ട്" എന്നു മറുപടി പറഞ്ഞു. എന്നാൽ, അപ്പോൾ എന്തോ ഒരു വെറുപ്പുമൂലം എന്റെ ശരീരം ആപാദചൂഡം ഒന്നു തരിച്ചു.

"നിന്റെ നാട്ടുകാരനെ നീതന്നെ സ്വീകരിച്ചുപചരിച്ചു കുശലപ്രശ്നങ്ങൾ നടത്തണം" അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു.

ഇതുകേട്ടപ്പോൾ എന്റെ തലകുഴലുന്നതുപോലെ തോന്നി. എന്റെ ആ അവസ്ഥാന്തരം അദ്ദേഹം ഗ്രഹിച്ചുവോ ആവോ! പക്ഷെ, അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രദ്ധ മറെറാരുഭാഗത്തേക്കായിരുന്നു. 'അമ്മക്കു തീരെ ശരീരസുഖമില്ല. നിഖിലൻ പുറത്തെക്കെവിടെയോ പോയിരിക്കയാണ്. അഖിലൻ ആഫീസിലേക്കും പോകും.' അദ്ദേഹം എന്നെ അറിയിച്ചു.

അധോമുഖിയായി നിന്നിരുന്ന ഞാൻ ഒരു കണക്കിൽ "അങ്ങോ?" എന്നു ചോദിച്ചു.

"ഞാൻ ഇവിടെ ഉണ്ടായിരിക്കുമെന്നു തീച്ചപറയാൻ നിവൃത്തിയില്ല. കുറെ ചണയുടെ ആവശ്യമായിരായ്ഗഞ്ചിലേക്കു പോകേണ്ടതുണ്ട്. കൂടാതെ വേറെയും പല പണികളുണ്ട്."

"എപ്പോൾ തിരിച്ചുവരും?"

"നാളെ ഈ നേരമാകും. രാത്രി എവിടെയെങ്കിലും കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടിവരും."

'അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ നരേന്ദ്രബാബുവിനോട് വേറെ എവിടെക്കെങ്കിലും പോകാൻ പറയുക. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിലേക്കു വരാൻ എനിക്കു വളരെ ലജ്ജ തോന്നുന്നു."

"ഛീ! എന്തൊരു വാക്കാണിത്? ഞാൻ എല്ലാ ഏർപ്പാടുകളും ചെയ്തിട്ടുപോകാം. ഇഷ്ടമില്ലെങ്കിൽ നീ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സമീപത്തേക്കു പോകേണ്ട. അകത്തിരുന്നുകൊണ്ടു അദ്ദേഹത്തിനു വേണ്ടതൊക്കെ പറഞ്ഞു കൊടുപ്പിച്ചാൽ മാത്രം മതി" എന്നിത്രയും പറഞ്ഞശേഷം അദ്ദേഹം തന്റെ കാര്യത്തിൽ ബദ്ധശ്രദ്ധനായി പുറത്തേക്കിറങ്ങിപ്പോയി.

8

അഞ്ചു മാസങ്ങൾക്കുശേഷം ഞാൻ അന്നാണ് നരേന്ദ്രനെ കാണുന്നതു്. ഉച്ചഭക്ഷണത്തിനു് അദ്ദേഹം അകത്തേക്കുവന്നു. ഞാൻ അടുക്കളക്കുള്ളിൽ വാതിൽ മറഞ്ഞു നില്ക്കുകയായിരുന്നുവെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തെ ഒരു നോക്കു കാണ്മാനുള്ള എന്റെ ഉൽക്കണ്ഠ വർദ്ധിച്ചു. ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടു. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടമാത്രയിൽ എനിക്കൊരുതരം വെറുപ്പുണ്ടായി.. അതിന്റെ സ്വഭാവം നിങ്ങൾക്കു മനസ്സിലാകത്തക്കവിധത്തിൽ വിവരിക്കുവാൻ എനിക്കു സാദ്ധ്യമല്ല. എന്തെന്നില്ലാത്ത ഒരതൃപ്തി അപ്പോൾതന്നെ എനിക്കു തോന്നി. ഛീ! ഛീ! അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരീരമല്ലേ ഒരവസരത്തിൽ വളരെനേരം എന്റെ ശരീരവുമായി സ്പർശിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നതു്. ആ സ്മരണയുണ്ടായ നിമിഷത്തിൽ എന്റെ ശരീരംമുഴുവൻ ക്രുദ്ധമുള്ളുകൊണ്ടു തറയ്ക്കുന്നതുപോലുള്ള ഒരനുഭവമുണ്ടായി.

ഭക്ഷണം കഴിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നയനങ്ങൾ ആരേയൊ കാണ്മാനാശിച്ചു നാലുപാടും പാഞ്ഞു. ആരെയാണ് അവ ആരായുന്നതെന്നു് എനിക്കറിയാം. അടുക്കളക്കാരി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇലയിൽ എന്തോ വിളമ്പുവാൻ കൊണ്ടുചെന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹം പെട്ടെന്നു തലയുയർത്തി, ആശ്ചര്യഭരിതനായി 'നിങ്ങളുടെ പുതിയ പെണ്ണു് പുറമെ ആരുടെ മുമ്പിലും വരികയില്ലേ?' എന്നവളോടു ചോദിച്ചു. നരേന്ദ്രൻ ഞങ്ങളുടെ സ്വന്തനാട്ടുകാരനും ഒരു ജമിന്ദാരുമാണെന്നു പരിചാരികക്കറിയാം. ആയതിനാൽ അവൾ അദ്ദേഹത്തെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുവാൻവേണ്ടി പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു എന്നെപ്പറ്റി ഒരു നുണ പൊട്ടിച്ചു. 'ബാബു അതേപ്പറ്റി എന്തിനാണു് ചോദിക്കുന്നതു്? ഇവിടത്തെ പുതിയ പെണ്ണിനു വലിയ നാണമാണു്. ഈ ഭക്ഷണപദാർത്ഥങ്ങളെല്ലാം ഇന്നു് ആരാണു് തയാറാക്കിയതെന്നറിയാമോ? എല്ലാം അവളാണു്. അടുക്കളക്കുള്ളിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു് അങ്ങേക്കു രുചിക്കുന്നതും പ്രിയമുള്ളതുമായ വസ്തുക്കൾ ഓരോന്നായി എടുത്തു തന്നിട്ടു് വിളമ്പിത്തരുവാനായി പറയുന്നു. അതുകൊണ്ടു അവൾ നേരിട്ടുവന്നു വേണ്ട അന്വേഷണങ്ങൾ നടത്തിയില്ലല്ലൊ എന്നു കരുതി ഭക്ഷണത്തിൽ അമാന്തമൊന്നും വരുത്തേണ്ട. 'അദ്ദേഹത്തിനു ഭക്ഷണം തൃപ്തിയായില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ നിന്നെ ശിക്ഷിക്കും' എന്നുകൂടി എന്നോടു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിൽ കൂടുതൽ എന്താണു് വേണ്ടതു്?'

നോക്കുക, അവളുടെ അഹമ്മതിയും ധൈര്യവും. അദ്ദേഹം അത്യന്തം സന്തുഷ്ടനായി അടുക്കളയിലേക്കു

തന്നെ ഉറുനോക്കിക്കൊണ്ടു പുഞ്ചിരി സ്ഫുരിക്കുമാറ് ഉറച്ച സ്വരത്തിൽ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു: 'സതു! എന്റെ മുമ്പിലും നിനക്കു ലജ്ജയൊ? എഴുന്നേറു പുറത്തേക്കു വരിക. ഞാൻ നിന്നെ കണ്ടിട്ടു കാലമെത്രയായി? ഒരു നോക്കു കാണട്ടെ.'

ഞാൻ കതകിനരുകിൽ ചെന്നു ഒരു പ്രതിമ കണക്കെനിന്നു. അപ്പോഴും എന്റെ അനുജന്റെ പന്തിയും അടുക്കളയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. 'ജ്യേഷ്ഠത്തി! നിങ്ങൾക്കെപ്പോഴും ഈ നിർബ്ബന്ധബുദ്ധിയെ ഉള്ളു. സ്വന്ത നാട്ടിൽ നിന്നും ആരെങ്കിലും നമ്മുടെ വീട്ടിൽ വന്നാൽ അപ്പോഴാണൊ ഈ വക ലജ്ജയൊക്കെ? അതിലും വിശേഷിച്ചു സഹോദരനെപ്പോലുള്ള ഒരാൾ. വിവാഹത്തിനുമുമ്പു അദ്ദേഹവുമായി എത്രയൊ അടുത്തുപഴകി സംസാരിച്ചിട്ടുണ്ടായിരിക്കും. ഇന്നുമാത്രം ഇങ്ങിനെയൊരു നാണം വരാൻ കാരണമെന്ത്? അദ്ദേഹം നിങ്ങളെ കാണ്മാൻ എത്രയോ കൊതിക്കുന്നു. പുറത്തേക്കിറങ്ങി ചെല്ലുക.' എന്നവൾ കുറുമ്പോടെ പറഞ്ഞു.

ഈ കുത്തുവാക്കിനു ഞാൻ എന്താണു സമാധാനം പറയുക?

അപ്പോൾ സമയം പകൽ രണ്ടരമണിയായിരിക്കും. വീട്ടിൽ എല്ലാവരും അവരവരുടെ മുറികളിൽ കിടക്കുകയായിരുന്നു. വീട്ടിലെ പരിചാരകൻ എന്റെ മുറിക്കുപുറമെ വന്നുനിന്നുകൊണ്ടു 'അമ്മാ! ബാബുവിനു വെറ്റില വേണമത്രെ' എന്നു പറഞ്ഞു.

'ഏതു ബാബുവിനു?'

'നരേന്ദ്രബാബുവിനു്.'

'അദ്ദേഹം പക്ഷികളെ വെടിവെക്കുവാൻ ഏറിക്കു പോയിട്ടില്ലേ?'

'ഇല്ല പുറംതളത്തിൽ കിടക്കുകയാണു്''

അദ്ദേഹം വേട്ടെക്കെന്നുപറഞ്ഞു ഇവിടേക്കുവന്നതു വെറും കളവായിരിക്കുമെന്നു എനിക്കു തോന്നി. ഞാൻ ഒരു വെറിലത്തട്ടത്തിൽ മുറുക്കുസാമഗ്രികൾ ഒരുക്കി ആ പരിചാരകൻവശം കൊടുത്തയച്ചശേഷം എന്റെ മുറിയുടെ ജനൽതിണ്ടിന്മേൽ ചെന്നിരുന്നു. ഞാൻ വന്നാൽ മുതല്ലു് എനിക്കെതുയും പിടിച്ച ഒരിരിപ്പിടമായിരുന്നു അതു്. പൂർത്തെ പൂന്തോട്ടത്തിന്നഭിമുഖമായിട്ടായിരുന്നു ആ ജനൽസ്ഥിതിചെയ്തിരുന്നതു്. പുറമെ താഴത്തു പന്തലിന്മേൽ മുല്ലവള്ളി ഇടതൂർന്നു പടർന്നുകിടന്നിരുന്നു. അവിടെ ഇരുന്നാൽ പുറമെയുള്ളതു സകലതും കാണ്മാൻ കഴിയും. എന്നാൽ, അകത്തെ വിശേഷങ്ങളൊന്നും പുറത്തു നില്ക്കുന്നവക്കറിവാനും കഴിഞ്ഞിരുന്നില്ല. താംബൂലം കൊടുത്തയച്ചശേഷം ഞാൻ നരേന്ദ്രനെപ്പറ്റി ചിലതൊക്കെ ചിന്തിച്ചു എന്നതു പരമാർത്ഥമാണു്. എന്നാൽ, അതേ നിമിഷത്തിൽതന്നെ എന്റെ ഭർത്താവിനെക്കുറിച്ചുള്ള സ്മരണയുണ്ടായി.

എന്റെ ഭർത്താവുമായി ഞാൻ എത്രത്തോളം പഴകിയിരുന്നുവോ അത്രത്തോളം അദ്ദേഹത്തിൽ എനിക്കാശ്ചര്യവും തോന്നിയിരുന്നു. എത്ര വലിയ കുറത്തേയും ക്ഷമിക്കുവാനുള്ള സഹനശക്തി അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നു. അതായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിലുണ്ടായിരുന്ന ഏക

ന്യൂനത. പൌരുഷക്കുറവ് ഒന്നിനാൽ മാത്രമാണ് അദ്ദേഹം ആരോടും എതിർത്തു സംസാരിക്കാതെ ഒക്കെ ക്ഷമിച്ചു കഴിഞ്ഞുകൂട്ടുന്നതെന്നായിരുന്നു ആദ്യമൊക്കെ ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നത്. എന്നാൽ, കാലം കഴിഞ്ഞതോടുകൂടി അദ്ദേഹം ദൃഢചിത്തനും ബുദ്ധിമാനുമാണെന്ന പരമാർത്ഥം എനിക്കു ബോദ്ധ്യമായി. അദ്ദേഹം എന്നെ ആത്മാർത്ഥമായി സ്നേഹിച്ചിരുന്നു എന്നതിൽ എനിക്കു തെല്ലും സംശയമില്ലായിരുന്നു. ഒരവസരത്തിൽ ഞങ്ങൾ തമ്മിൽ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തോടു "അങ്ങല്ലെ വീട്ടിൽ കാരണവൻ? എന്നാൽ, വീട്ടിലുള്ള എല്ലാവരും അങ്ങയെ അലക്ഷ്യമാക്കി ധിക്കരിച്ചു പ്രവർത്തിക്കുന്നുവല്ലൊ. അങ്ങു വിചാരിച്ചാൽ അവരെയെല്ലാം ചൊൽപ്പടിക്കു നിർത്തുവാൻ കഴിയുമല്ലോ". എന്നു പറഞ്ഞു. അതിനദ്ദേഹം പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു 'എന്നെ ആരും ധിക്കരിച്ചു നടക്കുന്നില്ലല്ലോ" എന്നു മറുപടിയാണ് പറഞ്ഞതു്. എന്നാൽ, എനിക്കു മാത്രം തന്റെ ഉദാരഗുണത്താലാണ് അദ്ദേഹം അവർ ചെയ്യുന്ന അക്രമപ്രവൃത്തികളെ ഗണ്യമാക്കാതിരുന്നതെന്നറിവാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

"എത്ര വലിയ തെറ്റായിരുന്നാലും അതിനെ അങ്ങു ക്ഷമിക്കുമോ?" എന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചപ്പോൾ അതേ ചിരിച്ച മുഖത്തോടുകൂടി അദ്ദേഹം യഥാർത്ഥമായ മാപ്പു് ആരാഗ്രഹിക്കുന്നുവോ അതു നൽകുകതന്നെ വേണം. ഇതു ഞങ്ങളുടെ ഈശ്വരന്റെ നിർദ്ദേശവും നിശ്ചയവുമാണ്.' എന്നു പറഞ്ഞു. വാസ്തവത്തിൽ ഈശ്വരൻ

എന്നൊരു ശക്തി ഇല്ലാതിരുന്നുവെങ്കിൽ ഇത്രത്തോളം ശക്തിയും ശാന്തിയും അദ്ദേഹം എവിടെനിന്നും നേടുമായിരുന്നു? ഇങ്ങിനെയെല്ലാം ചിലപ്പോൾ ഞാൻ ആലോചിക്കും. സ്ത്രീകൾക്കു അവശ്യം വേണ്ട കടമകളിൽ ഒന്നെങ്കിലും ഒരു ദിവസംപോലും ഞാൻ ആചരിച്ചിട്ടില്ല. അങ്ങിനെയായിരുന്നിട്ടും അദ്ദേഹം പുരുഷസാധാരണമായ അധികാരം പ്രയോഗിച്ചു എന്നെ മാനഭംഗം വരുത്തിയില്ല.

എന്റെ കിടക്കയിൽ ഒരു ഭാഗത്തു മാർബിൾ കല്ലാൽ ചെയ്യപ്പെട്ട ഒരു ശ്രീകൃഷ്ണവിഗ്രഹം പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരുന്നു. എന്റെ ഭർത്താവു് കിടക്കമേൽ ഏകാഗ്രചിത്തനായിരുന്നു് ആ വിഗ്രഹത്തെ ദീർഘനേരം ദർശിച്ചിരുന്നു. അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നയനങ്ങളിലൂടെ ബാഷ്പകണങ്ങൾ പ്രവഹിക്കുമായിരുന്നു. ഈ അതിശയകാഴ്ചകൾ ഞാൻ ഉറക്കത്തിൽനിന്നും ഇടയ്ക്കു ഉണരുന്ന സന്ദർഭങ്ങളിലൊക്കെയും പലേ പ്രാവശ്യം കണ്ടിട്ടുണ്ടു്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിഷ്കളങ്കമായ സന്ദർശനം ദർശിക്കുമ്പോൾ എന്റെ കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞുപോകും. ഇങ്ങിനെ ഞാൻ നിലവിളിച്ചാൽ എന്നെ സദാ അലട്ടികൊണ്ടിരിക്കുന്ന വേദനകൾ കുറെ എങ്കിലും ശമിക്കുമെന്നു എനിക്കു തോന്നാറുണ്ടു്. അലമാരിയിൽ അദ്ദേഹത്തിനു ഏറ്റവും പ്രിയപ്പെട്ട ചില പുസ്തകങ്ങൾ ഇരുന്നിരുന്നു. അവ പലപ്പോഴും ഞാനെടുത്തു വായിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. അതിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരുന്ന വിഷയങ്ങൾ യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളെന്നു എനിക്കു തോന്നിയിരുന്നില്ലെങ്കിലും അവ വായിക്കുന്ന രസത്തിൽ സമയം

കഴിഞ്ഞു പോകുന്നതറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ചിലപ്പോൾ ചില ബാഷ്പബിന്ദുക്കൾകൂടി ഉതിർന്നു പോകാറുണ്ട്. പലപ്പോഴും ഞാൻ ഭർത്താവിനെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചു എന്നൊന്നെയും മറന്നു പോയിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തെപോലെ എനിക്കും എന്തുകൊണ്ടു ഈശ്വരനിൽ ഭക്തിയും വിശ്വാസവും ഉണ്ടായിക്കൂടാ എന്നു എന്റെ ഹൃദയം എന്നോടു ചോദിക്കുകയും ഞാൻ അതിൽ ഖേദിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു.

പറഞ്ഞറിയിക്കാൻ പാടില്ലാത്ത ഒരു വ്യസനം എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ കുറച്ചു കാലമായി കുടികൊണ്ടിരുന്നു. ലോകത്തിൽ ആരും എനിക്കാധാരമായില്ലല്ലോ എന്ന വിചാരം എന്നെ വല്ലാതെ പീഡിപ്പിച്ചു. അമ്മയെ ചെന്നു കാണണമെന്ന ആഗ്രഹമായിരിക്കുമോ അതിനു പ്രചോദനം നൽകിയതെന്നുപോലും സംശയിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. അടുത്ത ദിവസംതന്നെ എന്നെ അമ്മയുടെ അരികത്തേക്കയക്കണമെന്നു അദ്ദേഹത്തോടു പറയുവാൻ ഞാൻ തീരുമാനിച്ചു. എന്നാൽ എന്തുകൊണ്ടോ ഞാൻ ആ വിവരം അദ്ദേഹത്തോടു പറഞ്ഞില്ല. ഭർത്താവിനെ വേർപിരിഞ്ഞ ഞാൻ എവിടേക്കോ പോകയാണല്ലോ എന്നു ചിന്തയുണ്ടായി! ക്ഷണത്തിൽ മാതൃഗൃഹത്തിലേക്കു പോകാനുള്ള ആഗ്രഹം അസ്തമിച്ചുപോകും.

എന്റെ ഹൃദയം തെല്ലു ശാന്തി ലഭിക്കുവാൻ ആഗ്രഹിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുസ്തകങ്ങൾ ഒന്നിനു മാത്രമെ എനിക്കതു നല്കുവാൻ കഴിവുള്ളു എന്നു തീർച്ചയാക്കി. ഞാൻ എഴുന്നേറ്റു അലമാരിയുടെ അടുത്തേക്കു പോകാൻ തുനിയുമ്പോൾ പിൻഭാഗത്തുനിന്നും എന്റെ പുടവത്തുമ്പിൽ

ആരോ പിടിച്ചുവലിക്കുന്നതുപോലെ തോന്നി. ഞാൻ തിരിഞ്ഞുനോക്കി. എന്റെ കണ്ണുകളെ വിശ്വസിക്കുവാൻ എനിക്കു കഴിഞ്ഞില്ല. എന്റെ പുടവത്തുമ്പിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടു നരേന്ദ്രൻ ജനാലിന്നു പുറമെ നിന്നിരുന്നു.

അല്പനേരംകൂടി അതേ നില്പിൽതന്നെ നിന്നിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞാൻ ഉച്ചത്തിൽ നിലവിളിക്കുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം എപ്പോഴാണാവോ അവിടെ വന്നത്? അതേ നില്പിൽ എത്രനേരം നിന്നിരിക്കും? ഞാൻ തിരിഞ്ഞുനിന്നു നരേന്ദ്രനെ നോക്കി 'ഈ ഗ്രാമത്തിൽ എന്തിനായിട്ടാണ് വന്നതു്? പക്ഷിവേട്ടക്കായിട്ടാണൊ?' എന്നു ചോദിച്ചു. എന്റെ സ്വരം അല്പം കടുപ്പമേറിയിരുന്നു.

'ഇരിക്കൂ; പറയാം.' എന്നു പറഞ്ഞ നരേന്ദ്രൻ. ഞാൻ ജനൽ തിട്ടമേൽ ചെന്നിരുന്നു 'നിങ്ങൾ പക്ഷികളെ വെടിവെക്കുവാൻ എന്തുകൊണ്ടാണ് പോകാതിരുന്നതു്?' ഞാൻ ചോദിച്ചു.

"ഘനശ്യാമബാബു എനിക്കനുമതി നൽകിയില്ല. അദ്ദേഹം പോകുമ്പോൾ 'ഞാൻ വൈഷ്ണവനാണ്. ഞങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ അതിഥികളായി വരുന്നവർ ജീവികളെ ഹിംസിക്കുവാൻ പാടില്ല' എന്നല്ലേ പറഞ്ഞതു്?" നരേന്ദ്രൻ പറഞ്ഞു.

ക്ഷണനേരത്തിനുള്ളിൽ എന്റെ ഹൃദയം ഭർത്താവിന്റെ യോഗ്യതയെപ്പറ്റിയുള്ള പെരുമകൊണ്ടു നിറയപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം ഏതൊരു വിഷയത്തിലും വഴിതെറ്റി നടന്നതായി അറിവില്ല. അദ്ദേഹത്തിൽ ദോഷാരോപണം ചെയ്യുന്നവർക്കു നിത്യനരകമാണനുഭവം. എന്റെ

ഭർത്താവു് എത്രത്തോളം ശ്രേഷ്ഠനാണെന്നു് ഈ മനുഷ്യൻ മനസ്സിലാക്കണമെന്നു മോഹം എനിക്കുണ്ടാകയാൽ 'അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ നിങ്ങളം എന്തുകൊണ്ടാണു് വീട്ടിലേക്കു തിരിച്ചുപോകാഞ്ഞതു്?' എന്നു ചോദിച്ചു.

നരേന്ദ്രൻ ജനൽ പഴുതിലൂടെ കൈകടത്തി എന്റെ കൈക്കു കടന്നു പിടിച്ചുകൊണ്ടു 'സതു നീ ഇങ്ങിനെയൊക്കെ സംസാരിക്കുമെന്നു ഞാൻ കരുതിയില്ല. ഞാൻ സന്നിപാതജ്വരം ബാധിച്ചു ചത്തുജീവിച്ച വർത്തമാനം വല്ലതും നീ അറിഞ്ഞുവോ? സുഖക്കേടു ഭേദമായി ഇപ്പോഴാണു് ഞാൻ പുറത്തേക്കിറങ്ങുന്നതു്. നീ മറെറാരാൾക്കു സ്വന്തമായി; എന്റേതല്ല. അതു വിചാരിക്കുമ്പോൾ ഞാൻ അനുഭവിക്കുന്ന ഹൃദയവേദന എനിക്കല്ലേ അറിഞ്ഞുകൂടൂ. ഞാൻ അറിവില്ലാത്ത പ്രായത്തിൽ ചെയ്തുപോയ ഒരു ചെറിയ പാപത്തിനു പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യിക്കാൻ വേണ്ടി മാത്രമായിരിക്കുമോ ഈശ്വരൻ എന്നെ ജീവനോടെ വച്ചിരിക്കുന്നതെന്നു ഞാൻ സംശയിക്കുന്നു.' എന്നു പറഞ്ഞു.

"ഈശ്വരൻ എന്നൊരു ശക്തി ഉണ്ടെന്നു നിങ്ങളം വിശ്വസിക്കുന്നുവോ?" എന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചു.

നരേന്ദ്രൻ തെല്ലൊന്നു കുഴങ്ങി പറഞ്ഞു:—'ഇല്ല, ഇല്ല. എന്നാൽ, ആ അവസരത്തിൽ.....എനിക്കെന്തോ ഒന്നും മനസ്സിലായില്ല.'

'ഭ്രാന്തായിരിക്കാം.....അതിനുശേഷം?'

'സതു! ആ പഴയ ആനന്ദപ്രദങ്ങളായ ദിവസങ്ങളം ഇനി തിരിച്ചുവരുമോ? ഊഹും. നീ എന്റെ ധർമ്മപത്നി

പദത്തെ അലങ്കരിക്കുമെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. ഇപ്പോൾ നീ പേരിനുമാത്രം ഒരാളുടെ പത്നിയായി കഴിഞ്ഞുകൂട്ടുന്നുവെങ്കിലും എന്നും നീ എനിക്കു സ്വന്തമാണ്. ഇവിടെ നടക്കുന്ന സൈ്വരമില്ലായ്മകളെല്ലാം ഞാൻ അറിയുന്നുണ്ട്.'

'വായടക്കി സംസാരിക്കണം. ഇതൊക്കെ നിങ്ങളോടാരാണ് പറഞ്ഞതു്?'

'നിങ്ങളുടെ വീട്ടിൽ പണിയെടുക്കുന്നവരം. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ അവരം ഇവിടെ ഇല്ല. നാട്ടിലേക്കു പോയിരിക്കയാണ്.'

'മുകുതയൊ? അവരം നിങ്ങൾക്കു വേണ്ടപ്പെട്ടവളൊ?' എന്നു ചോദിച്ചുകൊണ്ടു ഞാൻ എന്റെ കൈപ്പിടിയിൽ നിന്നും വേർപെടുത്തുവാൻ വേണ്ടി ശക്തിയാംവണ്ണം പിന്നോക്കം വലിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം പിടി ഒന്നുകൂടി ബലപ്പെടുത്തി. വിഷാദാത്മകമായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അപ്പോഴത്തെ മുഖഭാവം കണ്ടു എനിക്കു നിലവിളി വന്നുപോയി.

അദ്ദേഹം വീണ്ടും വൈവശ്യത്തോടെ ആരംഭിച്ചു. 'സതു' നമ്മുടെ ജീവിതകാലം മുഴുവൻ ഇങ്ങിനെ വ്യർത്ഥമായി കലാശിക്കുമോ? ഞാൻ മാത്രമാണൊ ആ അബദ്ധം പ്രവർത്തിച്ചതു്? എല്ലാവരും ഭഗവാൻ, ഭഗവാൻ എന്നു പറയുന്നുണ്ടല്ലൊ. അങ്ങിനെ ഒരാൾ യഥാർത്ഥത്തിൽ ഉള്ളപക്ഷം യാതൊരപരാധവും ചെയ്തിട്ടില്ലാത്ത എന്നെ ഈ കഠിനദുഃഖത്തിനു എന്തിനാളാക്കണം? അദ്ദേഹം

വാസ്തവത്തിൽ ഇല്ല. ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ നീ എന്തു കൊണ്ടു ഇങ്ങിനെ വേറൊരാൾക്കടിമപ്പെട്ടു?"

'മതി, മതി. ഇതൊക്കെ ഇനി എന്തിനാണു് പറയുന്നതു്" ഞാൻ വളരെ അസുഖത്തോടെ പറഞ്ഞു.

അതുകേട്ടു നരേന്ദ്രൻ ഒന്നു നടുങ്ങി "നീയെങ്കിലും സൌഖ്യമായും സമാധാനമായും കഴിഞ്ഞുകൂടിയിരുന്നുവെങ്കിൽ എനിക്കു ആശ്വാസമാകുമായിരുന്നു. എന്നാൽ, അതും ഇല്ലല്ലൊ. ഈ ദുരവസ്ഥയിൽ എനിക്കെങ്ങിനെ ജീവിച്ചിരിക്കാൻ കഴിയും. അദ്ദേഹം അസ്വാസ്ഥ്യത്തോടെ ചോദിച്ചു. ഇതു പറയുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണുകളിൽനിന്നും അശ്രുക്കൾ പ്രവഹിച്ചിരുന്നു. എന്റെ കൈ പിടിച്ചുയർത്തി ആ കണ്ണുനീർ തുടച്ചശേഷം 'ഇങ്ങിനത്തെ അധമ്മങ്ങളൊക്കെ ഏതു സമുദായത്തിനുള്ളതാണു്? സ്ത്രീജന്മമായാലെന്താണു്? അവർക്കു ജീവനും ഹൃദയവുമില്ലെന്നുണ്ടോ? ഇഷ്ടമില്ലാത്ത ഒരുവനുമായി കെട്ടിപ്പിണച്ചു ജീവിതം മുഴുവൻ നരകമാക്കിത്തീർക്കുവാനുള്ള അധികാരം ആർക്കാണുള്ളതു്? മറ്റു രാജ്യങ്ങളിലെ സ്ത്രീകളായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഈ മാതിരി ബന്ധത്തെ വലിച്ചെറിഞ്ഞു അവരവരുടെ ഇഷ്ടംപോലെ നടക്കുമായിരുന്നു.' എന്നിങ്ങിനെ പറഞ്ഞു.

ഈ വേദാന്തമൊക്കെ സംസാരിക്കുവാൻ എനിക്കും നല്ലവണ്ണമറിയാം. അമ്മാമന്റെ വീട്ടിലായിരുന്നപ്പോൾ സമത്വം, സ്വാതന്ത്ര്യം മുതലായതുകളെപ്പറ്റി ഞാനും വളരെയൊക്കെ പ്രസംഗിച്ചവളാണു്. എങ്കിലും നരേന്ദ്രന്റെ മമ്മദ്ദേഹങ്ങളായ ഈ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ

എന്റെ ഹൃദയത്തിലും എന്തൊക്കെയോ ചില വികാരങ്ങളും അങ്കുരിച്ചു വശായി. 'അങ്ങിനെയാണെങ്കിൽ ഞാൻ എന്തു ചെയ്യണമെന്നാണ് നിങ്ങളം പറയുന്നതു?' ഞാൻ ചോദിച്ചു.

'സതു! നീ ഒന്നും ചെയ്യേണമെന്നു ഞാൻ പറയുന്നില്ല ഞാൻ രോഗശയ്യയിൽനിന്നും എഴുന്നേറ്റദിവസം മുതൽ നിന്നെ ഒരു നോക്കു കാണുവാനുള്ള അവസരത്തേയും പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടേയിരുന്നു. ആശാഭംഗത്താൽ ഞാൻ ഈ ലോകംവിട്ടു മറഞ്ഞു എന്ന് നിനക്കൊരിക്കൽ കേൾക്കാനിടവരുമെന്നു മാത്രമേ എനിക്കു പറയുവാനുള്ളൂ. ഇതാ ഞാൻ അവസാനമായി പറയുകയാണ്. സതു! ഞാൻ ജീവിച്ചിരുന്നിട്ട് എന്താണു പ്രയോജനം? ജീവിതത്തിൽ യാതൊരു സുഖവും ഞാൻ കാണുന്നില്ല. ഞാൻ മരിച്ചശേഷമെങ്കിലും നീ എനിക്കുവേണ്ടി തെല്ലു കണ്ണുനീർ വീഴ്ത്തുമൊ? ആത്മാവെന്നു പറയുന്ന ഒരു വസ്തു എനിക്കുണ്ടെങ്കിൽ അപ്പോൾ മാത്രമെ അതു ശാന്തിയടയുകയുള്ളൂ.' അദ്ദേഹം ഹൃദയത്തുടിപ്പോടെ പറഞ്ഞു.

എന്റെ കൈ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൈക്കുള്ളിൽ തന്നെ ബന്ധിച്ചിരിക്കയായിരുന്നു. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതൊക്കെ ഞാൻ മൌനത്തോടെ കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. പെട്ടന്നിങ്ങിനെ ഒരു മനുഷ്യന്റെ ബുദ്ധി പതറിപ്പോകുമെന്നു എനിക്കു ലേശമെങ്കിലും അറിവുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞാൻ അപ്പോൾതന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിടിയിൽ നിന്നും കൈ വേർപെടുത്തി ജനൽകതകുകളും അടച്ചുകളയുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കുകളും എന്റെ ചെ

വിയിൽ പെടുവാൻതന്നേയും ഞാൻ ഇടകൊടുക്കുമായിരുന്നില്ല. മാത്രമൊ? നല്ല ചൂടുവാക്കുകളാൽ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ നിലവിളിപ്പിച്ചും വിടുമായിരുന്നു. എന്തുകൊണ്ടാ ഞാൻ അങ്ങിനെയൊന്നും ചെയ്തില്ലെന്നു ഇപ്പോൾ മാത്രമാണ് എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നതു്. ശക്തിമത്തായ നദീപ്രവാഹത്തിൽ തീരത്തുള്ള മുളംക്കൂട്ടങ്ങൾ തുള്ളുന്നതുപോലെ എന്റെ ശരീരവും വിറപൂണ്ടു നരേന്ദ്രന്റെ അഞ്ചു വിരലുകളിലൂടേയും പ്രവഹിച്ച വിദ്യുത്പാതനമേറ്റിട്ടെന്നപോലെ ഞാൻ നിശ്ചേതനയായി. അന്നു് ആ ജനവാതിൽ കമ്പികളൊന്നുമില്ലാതിരിക്കുകയും അതുവഴിക്കു നരേന്ദ്രൻ തൂക്കിയെടുത്തു കൊണ്ടുപോകയും ചെയ്തിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞാൻ ഒരക്ഷരംപോലും ശബ്ദിക്കാതെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിമതത്തിനു കീഴ്പെട്ടുപോകുമായിരുന്നു. എന്റെ ബുദ്ധി അന്നു് അത്രക്കു കലങ്ങിമറഞ്ഞുപോയിരുന്നു. എത്രസമയം ഞങ്ങൾ ഇങ്ങിനെ അവിടെ നിന്നു എന്നു എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല.

9

'എടീ സതൂ! നിങ്ങളുടെ സംസാരം ഇനിയും തീന്നിട്ടില്ലേ?' എന്നൊരു ചോദ്യം ആരിൽനിന്നോ പുറപ്പെട്ട കേട്ടപ്പോഴാണ് എനിക്ക സ്മരണയുണ്ടായതു്. ശിരസ്സിൽ അശനിപാതമേറ്റാൽക്കൂടിയും ഇത്ര സംഭ്രമം എനിക്കുണ്ടാകുമായിരുന്നുവൊ എന്ന സംശയമാണു്. ഞങ്ങൾ രണ്ടു പേരും പരിഭ്രാന്തരായിരുന്നു. നരേന്ദ്രൻ എന്റെ കൈ വിടുത്തി ജനലിന്നു താഴത്തായി ഇരുന്നു. ഞാൻ പിൻതിരിഞ്ഞു നോക്കിയപ്പോൾ എനിക്കഭിമുഖമായി വരാന്തയിൽ എന്റെ അമ്മാവി നില്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. 'സതൂ! ഈ നാട്ടുകാരെല്ലാം വെറും മാടുകളാണെന്നാണ് നീ കരുതുന്നതു്. വള്ളിപടപ്പിന്റെ മറവിൽ ബാബു നില്ക്കുന്നതും നീ ഇങ്ങിനെ കണ്ണുനീർ വാർക്കുന്നതും ആരെങ്കിലും കണ്ടാൽ അവർ എന്തൊക്കെയാണു് വിചാരിക്കുക. ബാബുവിനെ അകത്തെവിടെയെങ്കിലും കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടുപോയി ഇരുത്തി

സമാധാനത്തോടെയിരുന്ന സംസാരിച്ചുകൂടെ?' അമ്മാവി ചോദിച്ചു.

ഞാൻ മറുപടി പറയുവാൻ വായ ചലിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ എന്റെ നാവ് പൊന്തിയില്ല. അമ്മാവി പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു 'സതു! കണ്ടതു ഞാൻ പറഞ്ഞു. ഞാൻ ഇങ്ങിനെ നിങ്ങളുടെ രസച്ചരട് പൊട്ടിച്ചതിൽ എന്നോടു പരിഭവം തോന്നുന്നുണ്ടോ? എത്ര നേരമായി സംസാരത്തിൽ മുഴുകി നില്ക്കുന്നു. സമയം ഉച്ചതിരിഞ്ഞതു കണ്ടില്ലെ? ബാബുവിനു ചായ കൊണ്ടുവന്ന കൊടുക്കേണ്ടേ? ചായ തയാറാക്കി വച്ചിരിക്കുന്ന അകത്തുവന്നു കുടിക്കുകയാണൊ അതോ പുറത്തേക്കു കൊണ്ടുപോയി കൊടുക്കണമൊ എന്നു അദ്ദേഹത്തോടു ചോദിക്കുക' എന്നു പറഞ്ഞു.

ഞാൻ വളരെ പണിപ്പെട്ടു മനസ്സടക്കിക്കൊണ്ടു 'അമ്മാ! നിങ്ങൾ ഒരു ദിവസംപോലും വിടാതെ എന്റെ മുറിയിൽ എന്തൊക്കെയാണ് നടക്കുന്നതെന്നു ഒളിഞ്ഞു നോക്കുന്നുണ്ടല്ലൊ. ഇതു നിങ്ങൾ ഒരു പതിവാക്കി വച്ചിരിക്കുകയാണൊ?' എന്നു ചോദിച്ചു. 'ഇല്ല, ഇല്ല അതിനു എനിക്കെപ്പോഴാണ് സാവകാശം? ഈ കുടുംബത്തിനു വേണ്ടി പാടുപെടാൻതന്നെ സമയം തികയുന്നില്ല. ഇതാ നീതന്നെ കാണുന്നില്ലെ? ഞാൻ വായുമുട്ടൽകൊണ്ടു ക്ലേശിക്കുന്നതു? എല്ലാവരും കണ്ടില്ല കേട്ടില്ലെന്നു കരുതി വെറുതെയിരുന്നാൽ ചായ തയാറാക്കാൻ ഞാൻതന്നെ പോകേണ്ടെ അടുക്കളയിലേക്ക്? ഞാൻ ഇവിടെ നില്ക്കുന്നതുകൊണ്ടു ബാബുവിനു സങ്കോചമുണ്ടാകുമൊ എന്തോ!

ഇതാ ഞാൻപോയി ചായ കൊട്ടത്തയക്കാം' എന്നു പറഞ്ഞു ഒരു പരിഹാസച്ചിരിയോട്ടക്രുടി അവർ അവിടെ നിന്നും കടന്നുപോയി.

അവരുടെ വാക്കിലും പെരുമാറ്റത്തിലും എനിക്കു എന്തെന്നില്ലാത്ത വിദ്വേഷമുണ്ടായി. തന്നെയല്ല, എനിക്കടക്കവഹിയാത്ത ലജ്ജയും സങ്കടവും ജനിച്ചു. ഞാൻ അവിടെ നിലത്തുതന്നെ കണ്ണുമടച്ചുകിടന്നു. എന്റെ ശരീരം ഉടനീളം വിയത്തു നിലംക്രുടി നനഞ്ഞു. എന്നാൽ എനിക്കൊരു സമാധാനമുണ്ടായിരുന്നു. അന്നു രാത്രി ഭത്താവ് വരികയില്ലെന്നായിരുന്നു എന്റെ വിശ്വാസം. നടന്ന സംഭവങ്ങളൊന്നും അദ്ദേഹത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുവാനുള്ള സന്ദർഭം ലഭിക്കുകയില്ലെന്നു ഞാൻ സ്വയം സമാധാനിച്ചു.

പ്രതികൂലമായൊന്നു സംഭവിക്കുകയില്ലെന്നു പ്രതീക്ഷയോടും വീട്ടുകാര്യങ്ങൾ എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാമെന്ന വിചാരത്തോടുംക്രുടി ഞാൻ എഴുന്നേറ്റിരുന്നു. എന്നാൽ, എന്നെക്കൊണ്ടു കഴിഞ്ഞുവെങ്കിലല്ലെ!.....നേരം അസ്തമിച്ചു. എന്റെ മുറിയിൽ വിളക്കുവയ്ക്കുവാൻ ആരും വന്നില്ല.

രാത്രി ഏതാണ്ടു സമയം എട്ടുമണിയായിരിക്കും. താഴത്തു എന്റെ ഭത്താവിന്റെ ശബ്ദം കേട്ടു. അപ്പോൾ എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ രക്തപരിവാഹം നിലച്ചിരിക്കുന്നതുപോലെ എനിക്കു തോന്നി. അദ്ദേഹം പരിചാരകനെ നോക്കി. "എടാ പങ്കു! നരേന്ദ്രബാബു എന്താണു പെട്ടെന്നുപോയതു?" എന്നു ചോദിക്കുന്ന ശബ്ദം എന്റെ ചെ

കിട്ടിൽ പതിച്ചു. അതിനു പരിചാരകൻ പറഞ്ഞ മറുപടി ഞാൻ കേട്ടില്ല. അപ്പോഴും അദ്ദേഹം തന്നത്താനെ 'ഒരുപക്ഷേ ഞാൻ പക്ഷികളെ വേട്ടയാടരുതെന്നു പറയുകയാൽ പോയതായിരിക്കുമോ ആവോ! അതിനു ഞാൻ എന്തുചെയ്യട്ടെ!' എന്നു പറഞ്ഞു അവിടെനിന്നും അദ്ദേഹം അകത്തേക്കു കടന്നപ്പോൾ അമ്മാവി അദ്ദേഹത്തോട് ഇവിടേക്കു വരു ഘനശ്യാമാ. ഒരു വാക്കു കേട്ടിട്ടുപോകൂ" എന്നു പറഞ്ഞു ക്ഷണിച്ചു.

ആ രാക്ഷസി ഒരു നിമിഷംപോലും ക്ഷമിക്കുന്നവളല്ലെന്നും വിവരങ്ങളൊക്കെ ഒന്നിനു പത്താക്കി അദ്ദേഹത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കാതിരിക്കയില്ലെന്നും ഞാൻ ഭയപ്പെട്ടു. അല്പനേരത്തിനുശേഷം അദ്ദേഹം മുകൾത്തട്ടിലേക്കു കയറിവന്നു. എന്തുവന്നാലും വരട്ടെ എന്നു ധൈര്യത്തോടെ ഞാൻ നില്ക്കുകയായിരുന്നു. എന്നാൽ, എന്തൊരതിശയമെന്നു പറയട്ടെ! അദ്ദേഹം എന്നോടു യാതൊന്നും പറയുകയോ ചോദിക്കുകയോ ചെയ്തില്ല. വസ്ത്രം മാറിയുടുത്തിട്ടു സന്ധ്യാവന്ദനത്തിനായി അദ്ദേഹം താഴത്തേക്കിറങ്ങിപ്പോയി. വീട്ടിൽ പ്രത്യേകിച്ചൊന്നും നടക്കാത്തമാതിരി എന്റെ അമ്മാവിയും അപ്പോൾ ഒന്നും സംസാരിക്കാതെ മൌനമായിരുന്നു. ഭക്ഷണശേഷം അദ്ദേഹം സാധാരണ പതിവുപോലെ കിടക്കുവാനായി മുറിയിലേക്കു വന്നു.

അന്നു രാത്രി അദ്ദേഹം ഒരക്ഷരംപോലും എന്നോടു ശബ്ദിച്ചില്ല. പിറേദിവസം പ്രഭാതത്തിൽ ഞാൻ എന്റെ അസ്വാസ്ഥ്യങ്ങളെയെല്ലാം ഒരു തരത്തിൽ സഹി

ച്ചുകൊണ്ട് എഴുന്നേറ്റു അടുക്കളയിലേക്കു പോയി. ഞാൻ അടുക്കളയിൽ കടന്നുചെന്നപ്പോൾ എന്റെ അനുജത്തി 'ഇന്നു നിങ്ങൾക്കിവിടെ ചെയ്യേണ്ട പണികളൊന്നുമില്ല. എല്ലാം ഞാൻതന്നെ നോക്കിക്കൊള്ളാം." എന്നുപറഞ്ഞു.

"നീ ഉണ്ടെന്നു കരുതി ഞാൻ ഒന്നും ചെയ്യുകൂടെന്നുണ്ടോ?" എന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചു.

'അങ്ങിനെയൊന്നുമില്ല ജ്യേഷ്ഠത്തി! എന്നാൽ, നിങ്ങളെക്കൊണ്ടു യാതൊന്നും ചെയ്യിക്കേണ്ടെന്നു അമ്മ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു' എന്നു പറഞ്ഞു അവൾ മുഖം തിരിച്ചിരുന്നു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. അതിന്റെ കാരണം എനിക്കു നിശ്ചയമില്ലാതില്ല. എന്നാൽ, ഞാൻ അവളുമായി തുടർന്നു സംസാരിച്ചില്ല. കുറച്ചുനേരത്തോളം ഞാൻ അവിടെത്തന്നെ സ്തംഭിച്ചു നിന്നശേഷം എന്റെ മുറിയിലേക്കു പോയി. വീട്ടിലുള്ള എല്ലാവരുടേയും മുഖം ഇരുളടഞ്ഞിരുന്നു. എന്നാൽ എല്ലാവരുടെ മുഖത്തേക്കാളും ആരുടെ മുഖം കൂടുതൽ ശ്രദ്ധിച്ചു നോക്കണമോ? ആ വദനത്തിൽ മാത്രം യാതൊരു വികാരവും പ്രകാശിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നത്തേയുംപോലെതന്നെ അന്നും എന്റെ ഭർത്താവു് പ്രസന്നവദനനായിരുന്നു.

'പ്രഭോ! ഈ മഹാപാപി ഏറ്റുപറയുന്ന കുറ്റങ്ങൾ സ്വീകരിച്ചു് ഇവളെ അങ്ങയുടെ കൈകളാൽതന്നെ ശിക്ഷിച്ചുകൊള്ളുക. അല്ലാതെ, ഈ വീട്ടിലുള്ളവരുടെ ഭർത്സനങ്ങളും വെറുപ്പും അനുഭവിച്ചിരിപ്പാനുള്ള കഴിവെനിക്കില്ല. അതു ഞാൻ സഹിക്കുകയുമില്ല' എന്നിങ്ങിനെ ഞാൻ എന്റെ ഹൃദയത്തിലുള്ള എല്ലാറ്റിനേയും അദ്ദേഹത്തോടു് തുറന്നു പറഞ്ഞുകൂടെ?

എന്നാൽ ഞാൻ എന്തുചെയ്യട്ടെ! അതൊന്നും പറയുവാനുള്ള കെല്പ് അപ്പോഴെനിക്കില്ലായിരുന്നു. ഞാൻ എന്റെ പാപങ്ങളേയും പേറിക്കൊണ്ടു ആ വീട്ടിൽ തന്നെ ദിവസങ്ങൾ കഴിച്ചുവല്ലൊ. ഇതെല്ലാം എന്റെ ബുദ്ധിമോശംകൊണ്ടു സംഭവിച്ചവകളല്ലെ? പുത്രൻ നഷ്ടപ്പെട്ട മാതാവിന്റെ ശോകം കാലക്രമത്തിൽ നശിച്ചു പോകുന്നു. അതുപോലെതന്നെ എന്റെ ഹൃദയത്തെ വ്യാകുലപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന പാപഭാരവും കാലത്തിന്റെ പ്രയാണത്തിൽ ലയിച്ചുപോകുമെന്നതിൽ അതിശയിപ്പാനില്ല. പക്ഷെ, എന്റെ കുറ്റത്തിന്നു ഈ ശിക്ഷ അനുഭവിപ്പാൻമാത്രം എനിക്കു ക്ഷമയും കഴിവുമുണ്ടായില്ല. ഹാ! ഈ മനുഷ്യരുടെ ഹൃദയം എന്തുകൊണ്ടാണാവൊ നിർമ്മിച്ചിരിക്കുന്നതു്.

ഈവിധ പശ്ചാത്താപത്തോടെ ഞാൻ എങ്ങിനെയോ ഒരാഴ്ച കഴിച്ചുകൂട്ടി. എന്റെ പേരിലുള്ള കുറ്റത്തെക്കുറിച്ചു എന്റെ ഭാർത്താവു് ഒരക്ഷരംപോലും ചോദിക്കാതെ എന്നെ ഇങ്ങിനെ മൌനനിലയിൽ ശിക്ഷിക്കുമെന്നു ഞാൻ സ്വപ്നേപി കരുതിയിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹവും അവരൊന്നിച്ചു ചേർന്നുകൊണ്ടു ഇങ്ങിനെ ചെയ്യുകയാണെന്നു എനിക്കു തോന്നി. ഞാൻ ബുദ്ധിസ്വാധീനമില്ലാതെ അങ്ങിനെയൊക്കെ തെറ്റിദ്ധരിക്കയാണു് ചെയ്തതെന്നു ഇപ്പോൾ എനിക്കു തോന്നുന്നു.

അന്നരാവിലെ താഴത്തുനിന്നും അമ്മാവി "നീ വന്നുവോ മുക്തേ! അഞ്ചുദിവസത്തിനകം തിരിച്ചുവരാമെന്നു പറഞ്ഞല്ലേ നീ പോയതു്? പിന്നെ എന്താണിത്ര വൈ

കിയത്?" എന്നു ചോദിക്കുന്ന ശബ്ദം എന്റെ ചെകിട്ടിൽ പെട്ടു. അവൾ—വേലക്കാരി ഇതു പെട്ടെന്നു എന്തിനായിട്ടായിരിക്കും പോയതെന്നു ഞാൻ ചിന്തിച്ചു. ഞാൻ കുളത്തിൽ കുളിക്കാനായി പോയപ്പോൾ മുകുന്ദ പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു് അരികിൽ വന്നു ഒരുകടലാസുകഷണം എന്റെ പക്കൽ തന്നു. അതു സ്പർശിച്ച മാത്രയിൽ അഗ്നികണക്കെ എന്റെ കൈ പൊള്ളിപ്പോകുന്നതുപോലുള്ള ഒരനുഭവമുണ്ടായി. അതിനെ കഷണം കഷണമായി കീറി വലിച്ചെറിയുവാൻ എനിക്കു തോന്നി. എന്നാൽ, അതു നരേന്ദ്രൻ എഴുതിയ കത്തല്ലെ; വായിക്കാതെ ചീന്തിക്കളഞ്ഞാൽ അതിലെ ഉള്ളടക്കം ഞാൻ എങ്ങിനെ അറിയും? കുളക്കരയിൽ ആരുമില്ലാത്ത സമയം നോക്കി കല്പടിയിൽ ഇരുന്നു കാൽ വെള്ളത്തിലേക്കിട്ടുകൊണ്ടു് സാവധാനത്തിൽ അതു നിവർത്തിനോക്കി. വളരെ നേരത്തോളം എനിക്കതിൽ ഒരക്ഷരംപോലും വായിക്കുവാനുള്ള കെൽപ്പുണ്ടായില്ല. അതു പുവപ്പു മഷികൊണ്ടാണു് എഴുതിയിരുന്നതു്. ആ രക്താക്ഷരങ്ങൾ ഓരോന്നും എന്നെ തുറിച്ചുനോക്കി ഭയപ്പെടുത്തി. കുറച്ചുനേരത്തോളം എന്റെ തല പുഴുന്നതുപോലെ തോന്നി. അവസാനം ഞാനതു വായിച്ചുനോക്കി. മൂന്നുപ്രാവശ്യം ഞാൻ വീണ്ടും വീണ്ടും അതു വായിച്ചു. അനന്തരം, അതു നന്നെ ചെറിയ കഷണങ്ങളാക്കി ചീന്തി ജലത്തിലെറിഞ്ഞശേഷം ഞാൻ മടങ്ങിപ്പോന്നു. അതിൽ എന്താണെഴുതിയിരുന്നതു്? എന്റെ പാവനമായ ദാമ്പത്യജീവിതത്തെ വ്യർത്ഥമാ

ക്കിത്തീർക്കുന്ന നീചകർമ്മങ്ങളും ആചരിക്കുവാനുള്ള പ്രേരണകളും.

അലക്കാനുള്ള അഴുക്കുവസ്ത്രങ്ങൾക്കായി അലക്കുകാരൻ വീട്ടിൽ വന്നു. അവൻ മുറിക്കു പുറത്തുനിന്നുകൊണ്ടു 'അമ്മാ! ബാബുവിന്റെ വസ്ത്രങ്ങൾ എടുത്തുതരിക.' എന്നാവശ്യപ്പെട്ടു. ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുപ്പായങ്ങൾ എടുത്തു പോക്കറ്റിൽ വല്ലതും, കിടപ്പുണ്ടോ എന്നു പരിശോധിക്കുമ്പോൾ ഒരു പോസ്റ്റ് കാർഡ് കിട്ടുകയുണ്ടായി. ഞാൻ അതെടുത്തു പരിശോധിച്ചു. എന്റെ പേർക്കു അമ്മ എഴുതിയിരുന്ന കാർഡായിരുന്നു അതു്. തീയതി പരിശോധിച്ചു. അതു വന്നിട്ടു അഞ്ചുദിവസങ്ങൾക്കു മേലായിരുന്നു. ഇതേവരെ അതു് എന്റെ കൈക്കൽ കിട്ടീട്ടില്ലല്ലൊ. എന്തൊരതിശയമാണു്. ഞാൻ അതു വായിച്ചുനോക്കി. അയ്യയ്യോ! എന്തൊരക്രമം! അടുക്കളമുറി ഒഴിച്ചു വീടു് മുഴുവൻ കത്തി എരിഞ്ഞുപോയെന്നും വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടു ആ ചെറിയ അടുക്കളക്കുള്ളിലാണു് അമ്മ കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നതെന്നുമുള്ള വ്യസനകരമായ വർത്തമാനമായിരുന്നു അതിലെ ഉള്ളടക്കം. എന്റെ ശരീരം മുഴുവൻ കത്തി എരിയുന്നതുപോലെതോന്നി. എന്നാൽ, എന്റെ കണ്ണിൽ ഒരു തുള്ളി ജലമെങ്കിലും പൊടിയണമല്ലൊ; അതുണ്ടായില്ല. ഞാൻ ഉന്മാദിനികണക്കെ എത്രനേരം ആ ഇരുപ്പിൽ ഇരുന്നു എന്നു എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല. അലക്കുകാരൻ ഉച്ചത്തിൽ വിളിച്ചപ്പോൾ മാത്രമാണു് എനിക്കു സ്മരണയുണ്ടായതു്.

ക്ഷണത്തിൽ അഴുക്കു തുണികളെല്ലാം വാരി പുറത്തേക്കെറിഞ്ഞുകൊടുത്തിട്ടു ഞാൻ കിടക്കമേൽ ചെന്നു

വീണു. ഈപ്പാവശ്യം എന്റെ കണ്ണുനീരിനാൽ തലയിണ മുഴുവൻ നനഞ്ഞു. 'ഇതാണൊ എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ ഈശ്വരവിശ്വാസത്തിന്റെ ലക്ഷണം? എന്റെ അമ്മ എത്രയും ദരിദ്രയാണ്. ഒരുപക്ഷെ, ഈ ആപൽ ഘട്ടത്തിൽ ഞാൻ അവക്കെന്തെങ്കിലും സഹായം ചെയ്യണമെന്നു പറഞ്ഞേക്കുമെന്നു കരുതിയായിരിക്കുമൊ അദ്ദേഹം ഈ എഴുത്തു എന്നെ കാണിക്കാതെ ഒളിച്ചുവെച്ചിരുന്നത്. ഛീ! എന്തൊരല്പത്തരം! നാസ്തികനായിരുന്നുവെങ്കിലും എന്റെ അമ്മാവൻ ഈ മാതിരി കാപട്യം പ്രവർത്തിക്കുമായിരുന്നില്ല' ഇങ്ങിനെ പലതും അപ്പോൾ എന്റെ ചിന്തയെ തുടിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

10

അന്ന് അദ്ദേഹം മുറിയിലേക്ക് കടന്നുവന്നയുടനെ 'ഞങ്ങളുടെ വീട് തീപിടിച്ചു നശിച്ചുപോയോ?' എന്ന ഞാൻ ചോദിച്ചു.

'നീ എങ്ങിനെ അറിഞ്ഞു?' അദ്ദേഹം എന്റെ മുഖത്തേക്ക് തുറിച്ചുനോക്കിക്കൊണ്ട് പ്രതിവചിച്ചു.

ഞാൻ ആ പോസ്റ്റ്കാർഡെടുത്ത് വലിച്ചെറിഞ്ഞു കൊടുത്തശേഷം തുടർന്നു:— അലക്കുകാരന്റെ അങ്ങയുടെ കുപ്പായം എടുത്തു കൊടുക്കുമ്പോൾ അതിന്റെ പോക്കറ്റിൽ നിന്നും ഇതെനിക്ക് കിട്ടി. ഞാൻ ഈശ്വരനെ വിശ്വസിക്കുന്നില്ലെന്ന അങ്ങെന്നെ പഴിക്കാറുണ്ടല്ലോ. ഇപ്പോൾ എനിക്ക് യോഗ്യതകളൊക്കെ മനസ്സിലായി. അന്യർക്ക് വരുന്ന എഴുത്തുകൾ മറച്ചുവെക്കുക; ചെകിടോർത്ത് പിൻതുടരുക; ഇതൊക്കെയാണോ നിങ്ങളുടെ വീട്ടുകാരുടെ തൊഴിൽ?'

മഹാപാപങ്ങൾ ആചരിച്ചുപോയ ഒരുവളുടെ വായിൽനിന്നും വരുന്ന വാക്കുകളാണോ ഇവ? എന്നാൽ, സംശയം കൂടാതെ പറയുകയാണ്. എന്റെ ഭർത്താവല്ലാതെ മറ്റാരെങ്കിലുമായിരുന്നെങ്കിൽ ഈവക വാക്കുകൾകേട്ട് അക്ഷമരായി ചെകിട്ടത്തു രണ്ടു തരുമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ശക്തിയായി വിശ്വസിച്ചുപോരുന്ന ആ ചിൽ ശക്തിയുടെ അനുഗ്രഹം രാപകൽ ഒരു രക്ഷാകവചമെന്ന വണ്ണം അദ്ദേഹത്തെ കാത്തുപോരുന്നു. എന്റെ നാവ് എയ്ത ക്രൂരമുകൾ ആ കവചം തുളഞ്ഞുകയറി.

അദ്ദേഹം ഒരിളിഞ്ഞ ചിരി ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു. 'സതു ഓമ്മപ്പിശകാൽ ആ കാർഡു നിനക്കു തരാൻസാധിക്കാതെ പോയതാണ്. എനിക്കു മാപ്പുതരിക.' എന്നെ അദ്ദേഹം 'സതു' എന്നു വിളിക്കുന്നതിതാദ്യമാണ്.

'വെറും നുണ. എനിക്കുവന്ന എഴുത്തു് എന്റെ പക്കൽ തരുവാനെന്തു മറവിയാണ്? എന്തുദ്ദേശ്യത്തിന്റെ പേരിലാണ് അതൊളിച്ചു വെച്ചതെന്നെനിക്കറിയായ്കയില്ല.' എന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞു.

'നീ വ്യസനിക്കുമെന്നു കരുതിയാണതു ഞാൻ തരാതിരുന്നതെന്നു പറഞ്ഞാൽ വിശ്വസിക്കുമോ? യഥാർത്ഥം അതുതന്നെയാണ്. അല്പദിവസം കഴിഞ്ഞു നിന്നോടു് ഈ വിവരം സമാധാനമായി പറയാമെന്നാണു് ഞാൻ വിചാരിച്ചിരുന്നതു്.'

'വളരെ 'നന്നായിരിക്കുന്നു. നാഡിപിടിച്ചു മനുഷ്യരുടെ അന്തർഗ്ഗതങ്ങൾ അറിയുന്ന അങ്ങയുടെ രഹസ്യം

ഇതാണോ? വീട്ടിലുള്ളവരെ എന്റെ രഹസ്യങ്ങൾ കണ്ടുപിടിക്കുവാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന വസ്തുതയും ഇപ്പോൾ എനിക്കു മനസ്സിലായിക്കഴിഞ്ഞു. വെള്ളക്കാരികളായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഇങ്ങിനെയുള്ള പുരുഷന്മാരുടെ മുഖത്തുനോക്കുകപോലും ചെയ്യുകയില്ല; അറിയാമോ?'

ഈ ഘട്ടത്തിൽ എന്റെ ഹൃദയം എന്നോടു പറയുന്നതുപോലെ തോന്നി.

'എടീ ഭാഗ്യഹീനെ! നിന്റെ നാവിന്റെ അഹമ്മതിക്കു ഒരതിരുമില്ലെന്നുണ്ടോ?—ഉം പറയൂ; പറയൂ;..... നിന്റെ നാവിൽ വരുന്നതൊക്കെ പറഞ്ഞുതീർക്കു. നിനക്കുവേണ്ടി കാത്തിരിക്കുന്ന ഭയങ്കരശിക്ഷകൾ എവിടേക്കും പോകില്ല. അതു നിന്നെ കടന്നാശ്ലേഷിക്കുവാൻ തക്കംനോക്കി ഇരിക്കയാണ് അതു നിനക്കൊമ്മയുണ്ടായിരിക്കട്ടെ.'

എന്റെ ഭർത്താവു നിശ്ചേതനായിരുന്നു. ഞാൻ ചോദിച്ചതിന്നു മറുപടിയും ഉണ്ടായില്ല. ഇങ്ങിനെ എല്ലാം ക്ഷമിക്കുന്ന ഒരു മനുഷ്യൻ ലോകത്തു വേറെ ഉണ്ടോ എന്നു് എനിക്കപ്പോൾ തോന്നി. എങ്കിലും എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ കൂടികൊണ്ടിരുന്ന ക്രോധവും അപമാനവും ശക്തിമത്തായി തീർന്നിരിക്കുന്നു. അവ അവസാനം ഏതൊരു പ്രതിരോധത്തേയും കൂട്ടാക്കാതെ ബഹിർഗ്ഗമിച്ചു. എന്നാൽ, ഞാൻ തെല്ലു സമാധാനപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് 'ഞാൻ ഇന്നു അടുക്കളയിലേക്കു കടന്നുചെന്നപ്പോൾ..... എന്നാരംഭിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഒന്നു നടുങ്ങി 'ആ പഴയ ലഹളകളല്ലേ? എന്റെ ഭക്ഷണകാര്യത്തിൽ എന്തിനുവേണ്ടി

യാണ് വീണ്ടും ഈ ഒച്ചപ്പാടൊക്കെ ഉണ്ടാക്കിത്തീർക്കുന്നത്?' എന്നു വളരെ ശാന്തസ്വരത്തിൽ ചോദിച്ചു.

'ഈ മാതിരി ദുഷിച്ച സംസാരത്തിൽ അകപ്പെട്ട ഞാനൊരുത്തി മാത്രമാണോ കിടന്നു നരകയാതന അനുഭവിക്കുന്നത്? ബങ്കാളികുടുംബത്തിൽപ്പെട്ട ഓരോ സ്ത്രീയുടേയും അനുഭവം ഇതുതന്നെയാണ്. എന്നാൽ, ഇനി നിങ്ങളെന്നെ ഇങ്ങിനെ ഹിംസിക്കുന്നതു സഹിച്ചിരിപ്പാൻ ഞാൻ തയാറില്ല. അതു നിശ്ചയമാണ്. എന്റെ അമ്മാവന്റെ ഗൃഹം വെന്തു നശിച്ചുപോയെങ്കിലും അവിടെ എനിക്കു തങ്ങുവാൻ ഒട്ടും സ്ഥലമില്ലാതില്ല. അടുക്കളപ്പുരയെങ്കിലും ഒന്നു ബാക്കി ശേഷിച്ചിട്ടുണ്ട്. നാളെത്തന്നെ ഞാൻ പോകുന്നതാണ്.' എന്നു ഞാൻ ഗർവ്വിഷ്ഠയായി പറഞ്ഞു.

'നീ പോകുന്നതിൽ തടസ്സമൊന്നുമില്ല. എന്നാൽ, നിന്റെ ആഭരണങ്ങളും ഇവിടെ തന്നിട്ടുവേണം പോകാൻ.' എന്നു ഭർത്താവു പറഞ്ഞു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഈ വാക്കുകേട്ട ഞാൻ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടുപോയി. ഇത്ര ഹീനവും സങ്കുചിതവുമായ ബുദ്ധിയോടുകൂടിയ ഒരാളുടെ പത്നിയാണോ ഞാനെന്നുപോലും ശങ്കിച്ചുപോയി. എന്റെ തുടുത്ത മുഖത്തു പുഞ്ചിരിയുദിച്ചു. 'അതുംകൂടി അപഹരിക്കണമെന്നോ? തരാൻ എനിക്കു സമ്മതവും സന്തോഷവുമാണ്. ഭയപ്പെടേണ്ട. ഞാൻ അതുമായി ഓടിപ്പോകയില്ല' ഞാൻ ആവേശത്തോടെ ജല്പിച്ചു.

മുറിക്കുള്ളിൽ എരിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്ന നിലവിളക്കിന്റെ പ്രകാശത്തിൽ എന്റെ ഭർത്താവിന്റെ മുഖം വിളറി വെളുത്തിരിക്കുന്നതു ഞാൻ വ്യക്തമായികണ്ടു 'തെറ്റിദ്ധരിക്കരുതു് സതു! ഞാൻ നിന്റെ എല്ലാ ആഭരണങ്ങളും ആവശ്യപ്പെട്ടന്നില്ല. ചിലതുമാത്രം തന്നാൽ മതിയാകും. എനിക്കു കുറച്ചു പണം അത്യാവശ്യമായി വേണ്ടിയിരിക്കുകയാൽ അവ പണയംവച്ചു വാങ്ങുമെന്നു കരുതിയാണു് ചോദിച്ചതു്.' എന്നദ്ദേഹം ശാന്തമായി പറഞ്ഞു.

എന്റെ കഷ്ടകാലമെന്നേ പറയേണ്ടൂ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വാക്കുകളിൽ എനിക്കു വിശ്വാസം തോന്നിയില്ല. 'പണയം വയ്ക്കുകയോ വിറ്റു നശിപ്പിക്കുകയോ എന്തു വേണമെങ്കിലും ചെയ്യുന്നതിൽ എനിക്കു വിരോധമില്ല. ഈ ആഭരണങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഞാൻ മരിക്കാൻ പോകുന്നില്ല' എന്നു പറഞ്ഞശേഷം ഞാൻ എഴുന്നേറ്റു പോയി. പെട്ടിതുറന്നു അദ്ദേഹം എനിക്കുണ്ടാക്കിത്തന്നിരുന്ന എല്ലാ ആഭരണങ്ങളും എടുത്തു കിടക്കയിലേക്കു വലിച്ചെറിഞ്ഞുകൊടുത്തു. അമ്മ എനിക്കുണ്ടാക്കിത്തന്നിരുന്ന രണ്ടു വളകളൊഴിച്ചു ബാക്കി എന്റെ ശരീരത്തിൽ അണിഞ്ഞിരുന്ന വളകളും അഴിച്ചു വലിച്ചെറിഞ്ഞു. ഇതുകൊണ്ടൊന്നും എനിക്കു മനസ്സമാധാനമുണ്ടായില്ല. വിവാഹനിശ്ചയകാലത്തു അദ്ദേഹം തന്നിരുന്ന പുടവക്രുടി ഞാൻ എടുത്തു പുറത്തുവച്ചു.

അദ്ദേഹം മൌനമായിരുന്നു എന്റെ എല്ലാ പ്രവർത്തികളും സൂക്ഷിച്ചു. വെറുപ്പും വൈരാഗ്യവുംകൊണ്ടു

എന്റെ ഹൃദയം വിഷമയമായിതീർന്നിരുന്നു. ആ മുറിയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്നതുപോലും എനിക്കസഹ്യമായി തോന്നി. പുറത്തിറങ്ങി വരാന്തയുടെ ഒരൊഴിഞ്ഞ കോണിൽ വസ്ത്രം വിരിച്ചു ഞാൻ കിടന്നു. അപ്പോഴും കതകിന്റെ പിന്നിൽക്കൂടി ആരോ ബദ്ധപ്പെട്ടു കടന്നുപോകുന്നതുപോലെ എനിക്കു തോന്നി. വന്ന നിലവിളി ഞാൻ പെട്ടെന്നടക്കിക്കളഞ്ഞിരുന്നില്ലെങ്കിൽ അന്നു ആ വീട്ടിൽവെച്ചു എന്റെ സകല അഭിമാനവും അന്തസ്സും നശിച്ചുപോകുമായിരുന്നു.

എന്റെ കണ്ണടഞ്ഞതു് എപ്പോഴായിരുന്നു എന്നു എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല. ഉറക്കമുണർന്നെഴുന്നേറ്റപ്പോൾ പൂർവ്വദിക്കിൽ സൂര്യൻ നല്ലതുപോലെ പ്രകാശിച്ചുയർന്നിരുന്നു. മുറിയിൽ ചെന്നു നോക്കിയപ്പോൾ കിടക്ക ശൂന്യമായികണ്ടു. രണ്ടു ആഭരണങ്ങൾ ഒഴിച്ചു ബാക്കിയെല്ലാം എപ്പോഴാണു് എടുത്തു കൊണ്ടുപോയതെന്നറിഞ്ഞില്ല.

അന്നു പകൽ അദ്ദേഹം വീട്ടിലേക്കു് വന്നില്ല. രാത്രി മണി പതിനൊന്നടിച്ചു. എന്നിട്ടും വന്നുകണ്ടില്ല. ഞാൻ കിടക്കമേൽ കയറി കിടന്നതു മാത്രം എനിക്കറിയാം. പെട്ടെന്നുറങ്ങിപ്പോയി.

എനിക്കു പതിവു ഉറക്കം പിടിച്ചിരിക്കും. സമയം അർദ്ധരാത്രിയായിരിക്കണം. തോട്ടത്തിന്നഭിമുഖമായുണ്ടായിരുന്ന ജനൽകതകിന്മേൽ ആരോ 'ടക്, ടക്' എന്നു തട്ടുന്ന ശബ്ദംകേട്ടു ഞാൻ ഉറക്കത്തിൽനിന്നും ഞെട്ടിയുണർന്നു. അതു നരേന്ദ്രനാണെന്നു എനിക്കു മനസ്സിലായി. അന്നുരാത്രി അദ്ദേഹം വരുമെന്നു എനിക്കെങ്ങിനേയോ

ഒരു തോന്നലുണ്ടായിരുന്നു. അന്നു വീട്ടിൽ എന്റെ ഭർത്താവില്ലെന്ന് മുകുന്ദൻ പറഞ്ഞയച്ചറിയിച്ചിരിക്കും. ആ സന്ദർഭം പാഴാക്കരുതെന്നു കരുതി അദ്ദേഹം വന്നതായിരിക്കണമെന്നു ഞാൻ ഊഹിച്ചു. പിന്നീട്, എന്റെ മാനഭംഗപ്പെടുത്തുവാൻവേണ്ടി അദ്ദേഹം അടുത്തെവിടേയോ ഒളിഞ്ഞിരിക്കയായിരിക്കുമെന്നും ഞാൻ ഓർത്തു. നരേന്ദ്രനമാത്രം എന്നിൽ സംശയമില്ലായിരുന്നു. അദ്ദേഹം എത്രയും സുലഭമായി എന്റെ ഹൃദയം അപഹരിച്ചുകൊണ്ടു 'സതു! നേരം താമസിപ്പിക്കാതെ. ഇപ്പോൾ ധരിച്ചിരിക്കുന്ന വേഷത്തിൽതന്നെ പോന്നുകൊള്ളുക. മുകുന്ദൻ പടിവാതിൽ തുറന്നിട്ടുകൊണ്ടു കാത്തുനില്ക്കുന്നു' എന്നു ബദ്ധപ്പാടോടെ പറഞ്ഞു.

എന്റെ വിധിയെ എനിക്കെങ്ങിനെ മാറ്റാൻ സാധിക്കും? ആ അർദ്ധരാത്രിയിൽ ആരും അറിയാത്ത വിധം ഞാൻ പുറത്തിറങ്ങിച്ചെന്നു അവിടെ തയാറാക്കി നിർത്തിയിരുന്ന വണ്ടിയിൽ കയറി നരേന്ദ്രനൊന്നിച്ചു പോയി.

ഭൂദേവി ഇതൊക്കെ ഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അപ്പോൾതന്നെ അവൾ വെടിഞ്ഞ ഞങ്ങളെ ആ വണ്ടിയോടുകൂടിത്തന്നെ വിഴുങ്ങിക്കളയാമായിരുന്നില്ലെ? അങ്ങിനെ ചെയ്തിരുന്നുവെങ്കിൽ ഈ ലോകം ഒരു ഭയങ്കര കളങ്കത്തിൽനിന്നും മുക്തമായി പരിശുദ്ധിയടയുമായിരുന്നു.

11

കല്ക്കത്തയിൽ ബോബസ്സാറിലുള്ള ഒരു ചെറിയ വീട്ടിൽ ഞാൻ വന്നിറങ്ങി. അപ്പോഠം രാവിലെ എട്ടു മണി സമയമായിരുന്നു. എന്നെ അവിടെ വിട്ടിട്ടു നരേന്ദ്രൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വീട്ടിലേക്കു പോയി. പരിചാരിക ഒരുത്തി മേൽത്തട്ടിലുള്ള ഒരു മുറിയിൽ എനിക്കു വേണ്ട കിടക്കസാമഗ്രികഠം ഒരുക്കി. ഞാൻ ക്ഷീണിച്ചാടി കിടക്കമേൽ ചെന്നു കിടന്നു.

"അമ്മാ! കുഴൽവെള്ളഠം കില്ക്കാൻ പോകുന്നു. വേഗം എണീറ്റു കുളിക്കുക." എന്നു പരിചാരിക എന്നോടു പറഞ്ഞു.

ഞാൻ കുളികഴിഞ്ഞു മടങ്ങിവന്നു. അപ്പോഴേക്കും ഒറിയാബ്രാഹ്മണൻ എനിക്കിലവച്ചു് വിഭവങ്ങളൊക്കെ വിളമ്പി ഒരുക്കിയിരുന്നു. എനിക്കപ്പോഠം ഭക്ഷണമേ വേണ്ടതില്ലായിരുന്നു. ലോകവും ജീവിതവുമൊക്കെത്തന്നെ ഞാൻ വെറുത്തുപോയിരുന്നു. കഷ്ടിച്ചേ രണ്ടുമൂന്നുരുളകഠം മാത്രം ഞാൻ ഭക്ഷിച്ചശേഷം എഴുന്നേറ്റു. എന്നാൽ,

കൈ കഴുകുമ്പോഴും അതും മാറ്റിച്ചു പുറത്തുപോയി. എന്റെ തല ചുറ്റുന്നതുപോലെ തോന്നി. ഞാൻ ക്ഷീണിച്ചു കിടക്കമേൽ ചെന്നു കിടന്നു. എനിക്കതുമാത്രം അറിയാം. പെട്ടെന്നുറങ്ങി. അപ്പോഴാം, അയ്യയ്യോ! ഞാൻ എന്തൊരു ഭീകരസ്വപ്നമാണ് കണ്ടതു്!

ഞാൻ എന്റെ ഭർത്താവുമായി ഗംഭീര ലഹളയടിക്കുന്നു. എന്റെ കൊടുംവാക്കുകളൊക്കെ സഹിച്ചുകൊണ്ടു അദ്ദേഹം ശബ്ദിക്കാതെ ഇരിക്കുന്നു. ഞാൻ എന്റെ ശരീരത്തിലുണ്ടായിരുന്ന ആഭരണങ്ങളാം ഓരോന്നോരോന്നായി ഊരി അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേർക്കു വലിച്ചെറിയുന്നു. എന്നാൽ ഞാൻ വലിച്ചെറിയുന്ന ഓരോ ആഭരണവും വീണ്ടും എന്റെ ശരീരത്തിൽ യഥാസ്ഥാനങ്ങളിൽതന്നെ വന്നുചേരുന്നു. എന്നിട്ടും അവ ഊരി അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേർക്കെറിയുന്നതിൽ അമാന്തം വരുത്തിയില്ല. കൈമേൽ കിടന്നിരുന്ന വള ഊരി എറിഞ്ഞപ്പോഴാം അതു അദ്ദേഹത്തിന്റെ നെറ്റിത്തടത്തിൽ ചെന്നു കൊണ്ടു. അപ്പോഴാം അദ്ദേഹം കണ്ണുമടച്ചുകൊണ്ടു കിടക്കമേൽ ചെന്നു വീണു. നെറ്റിയിൽനിന്നും രക്തം ഇടതടവില്ലാതെ പ്രവഹിച്ചിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ ഈ ദുഃസ്വപ്നം കണ്ടുകൊണ്ടു ഞാൻ എത്രസമയം കിടന്നിരിക്കുമെന്നു എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല. ഉറക്കം തെളിഞ്ഞു നോക്കിയപ്പോഴാം എന്റെ കണ്ണുനീരാൽ തലയിണ മുഴുവൻ നനഞ്ഞിരിക്കുന്നതായി കാണപ്പെട്ടു. ഞാൻ കണ്ണുകാം നല്ലവണ്ണം തുറന്നുനോക്കി. നേരം വളരെ പുലർന്നിരുന്നു. നരേന്ദ്രൻ അടുത്തിരുന്നു് ശരീരത്തിൽ തട്ടിക്കൊണ്ടു് എഴുന്നേല്ക്കാൻ നിർബ്ബന്ധിച്ചിരുന്നു.

"നീ വല്ല സ്വപ്നവും കണ്ടുവോ? എന്തിനാണ് നില വിളിക്കുന്നത്?" എന്നു ചോദിച്ച അദ്ദേഹം തന്റെ വസ്ത്രാഞ്ചലത്താൽ എന്റെ കണ്ണുകളും കവിൾത്തടവും തുടച്ചു.

ആ സ്വപ്നം എന്നെ വിട്ടകന്നുപോയല്ലൊ എന്ന ആശ്വാസത്തോടെ ഞാൻ ഒന്നു നിശ്വസിച്ചശേഷം വളരെ നേരത്തോളം സ്തബ്ധയായി ഇരുന്നു. അനന്തരം ഞാൻ എന്റെ ചുറ്റുപാടും പരിശോധിച്ചപ്പോൾ എതിരിൽ മേശപ്പുറത്തു ഒരു വലിയ കടലാസ്സുപൊതി ഇരിക്കുന്നതായി കാണപ്പെട്ടു.

"അതെന്താണ് ആ പൊതിയിൽ?" ഞാൻ നരേന്ദ്രനോട് ചോദിച്ചു.

'നിനക്കുവേണ്ട പുടവകളും ഞാൻ വാങ്ങിക്കൊണ്ടു വന്നതാണ്.'

'നിങ്ങൾ എന്തിനാണ് എനിക്കു പുടവ വാങ്ങിയതു്.'

നരേന്ദ്രന്റെ മുഖത്തു പെട്ടെന്നൊരു സ്തോഭമുണ്ടായി.

'ഞാൻ വാങ്ങിയില്ലെങ്കിൽ വേറെ ആരാണ് വാങ്ങുക?'

ഞാൻ വാവിട്ട നിലവിളിച്ചു. അതു ഭയനീയവും ഭാരുണവുമാംവിധം ഞാൻ ഒരിക്കലും നിലവിളിച്ചിട്ടില്ല.

'സതു! എഴുന്നേല്ക്കുക. ഞാൻ യഥാർത്ഥമായി പറയുകയാണ്. നീ എന്നെ അന്യഥാ ധരിക്കേണ്ട ഞാൻ നിന്റെ നിന്റെ സ്വന്തം സഹോദരനായിട്ടാണ് ഭവിക്കുന്നതു്. നിന്റെ ഭർത്താവു നിന്നെ ശരിക്കു നോക്കാത്ത പക്ഷം ഞാൻ നിന്നെ വേണ്ടതരത്തിൽ സംരക്ഷിക്കുന്നതാണ്.'

'വേണ്ട, വേണ്ട നിങ്ങൾ എന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാല്ക്കൽ കൊണ്ടുചെന്നു തള്ളിയിട്ടു പോന്നുകൊള്ളുക. അതാണ് നിങ്ങൾ എനിക്കു ചെയ്യുന്ന ഏറ്റവും വലിയ സഹായം. നരേന്ദ്രജ്യേഷ്ഠ! പിന്നെയൊക്കെ ദൈവനിശ്ചയംപോലെ നടന്നുകൊള്ളട്ടെ. ഇന്നലെ മുഴുവൻ ഞാൻ അദ്ദേഹത്തെ ദർശിച്ചിട്ടില്ല. അതേ വിചാരത്താൽ എന്റെ ഹൃദയം ദഹിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തെ കാണാത്തപക്ഷം എന്റെ ജീവൻ എന്നെ വേർവിട്ടുപോകും. ജ്യേഷ്ഠാ!' ഞാൻ കണ്ണുനീർ തൂകിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു. വിയോഗത്താൽ തുടിക്കുന്ന എന്റെ ഹൃദയസ്ഥിതിയെക്കുറിച്ചു ഞാൻ എങ്ങിനെ വർണ്ണിക്കും?

പരിചാരിക വന്നു മുറിയിൽ വിളക്കു കത്തിച്ചുവച്ചിട്ടുപോയി. നരേന്ദ്രൻ എന്റെ അരികിൽനിന്നും എഴുന്നേറ്റു വളരെ ദൂരത്തൊരിടത്തു ചെന്നിരുന്നുകൊണ്ടു 'മുകുന്ദ എന്നോടു എല്ലാ വിവരങ്ങളും വിവരിച്ചു പറഞ്ഞു .....എന്നാൽ, നീ അദ്ദേഹത്തെ ആത്മാർത്ഥമായി സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടോ?' എന്നു ചോദിച്ചു.

"നിങ്ങൾ എനിക്കു ജ്യേഷ്ഠനെപോലെയാണ്. അതുകൊണ്ടു ആ വിവരങ്ങളൊന്നും നിങ്ങൾ അറിയേണ്ട" എന്നു ഞാൻ തെല്ലു ലജ്ജയോടെ പറഞ്ഞു.

നരേന്ദ്രൻ കുറെനേരം മൌനം പൂണ്ടിരുന്നശേഷം 'ഇന്നുതന്നെ നിന്നെ നിങ്ങളുടെ വീട്ടുവരെ കൊണ്ടുവന്നു വിടുവാൻ എനിക്കു സാധിക്കും.....എന്നാൽ, അദ്ദേഹം നിന്നെ സ്വീകരിക്കുമോ? സ്വീകരിക്കാത്തപക്ഷം

ആ നാട്ടിൽ അതിനുശേഷം നിന്റെ അവസ്ഥ എന്തായിരിക്കും ?'

അദ്ദേഹം ഇതു പറയുമ്പോൾ എന്റെ ഹൃദയത്തെ ഏതോ രണ്ടു കൈകൾ വന്നു കുത്തിപ്പിളർക്കുന്നതുപോലെ ഒരു വേദനയുണ്ടായി. എന്നാൽ ഞാൻ തൽക്ഷണംതന്നെ ധൈര്യമവലംഭിച്ചുകൊണ്ട് 'അദ്ദേഹം എന്നെ സ്വീകരിച്ചില്ലെങ്കിലും എനിക്കു മാപ്പുതരും. അതിൽ എനിക്കു തെല്ലും സംശയമില്ല. എത്ര വലിയ കുറ്റമായാലും സത്യമുണ്ടെങ്കിൽ മാപ്പുതരികതന്നെ ചെയ്യും. ക്ഷണത്തിൽ എന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാലടികളിൽ കൊണ്ടുചെന്നു തള്ളുക. ജ്യേഷ്ഠാ! ഈശ്വരൻ നിങ്ങൾക്കു സകല ഐശ്വര്യങ്ങളും പ്രദാനം ചെയ്യും. ഞാൻ ഹൃദയം തുറന്നു പറയുകയാണ്.' എന്നു പറഞ്ഞു.

കണ്ണുനീർ പുറപ്പെടുവിക്കാതിരിപ്പാൻ ഞാൻ എത്രതന്നെ ശ്രമിച്ചിട്ടും സാധിച്ചില്ല. അതു ധാരധാരയായി ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ഏതാനും നിമിഷങ്ങൾ നരേന്ദ്രൻ എന്തൊക്കെയോ ആലോചിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അനന്തരം അദ്ദേഹം എന്നെ നോക്കി 'സതു! നീ യഥാർത്ഥത്തിൽ ഈശ്വരനെ വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ടോ?' എന്നു ചോദിച്ചു.

കഠോരമായ ദുഃഖത്തിൽ ആണ്ടിരുന്ന എന്റെ ഹൃദയത്തിൽനിന്നും ആ പരമസത്യം ഞാൻ അറിയാതെതന്നെ വെളിപ്പെട്ടു.

"വിശ്വസിക്കുന്നു. അദ്ദേഹം ഒരുവൻ ഉണ്ടെന്നു വിശ്വാസത്തിന്റെ പേരിലല്ലേ എന്റെ ഭർത്താവിനെ

പ്രാപിക്കുവാൻ സാധിക്കുമെന്ന വിശ്വാസം എനിക്കുണ്ടാകുന്നതു്? അല്ലെങ്കിൽ ഈ ക്ഷണത്തിൽതന്നെ ഞാൻ കഴുത്തിൽ കുടുക്കിട്ടു മരിക്കുമായിരുന്നില്ലെ?'

'എന്നാൽ ദൈവം ഉണ്ടെന്നുള്ള വിശ്വാസം എനിക്കുണ്ടാകുന്നില്ലല്ലോ' എന്നു പറഞ്ഞു നരേന്ദ്രൻ.

'നീങ്ങളും ഒരിക്കൽ വിശ്വസിക്കതന്നെ ചെയ്യും'

'അപ്പോൾ കണ്ടുകൊള്ളാം? എന്നു പറഞ്ഞു നരേന്ദ്രൻ വികാരഭരിതമായ മുഖത്തോടുകൂടി മിണ്ടാതെയിരുന്നു. എന്നാൽ, എനിക്കു ഇരിപ്പുറച്ചില്ല. എന്റെ ഭർത്താവിനെ പ്രാപിക്കുവാൻ മനസ്സു കൂതിച്ചു പാഞ്ഞു. ദൈവം എനിക്കു ചിറകുകൾ തന്നിരുന്നുവെങ്കിൽ, ഞാൻ പറന്നു പോകുകതന്നെ ചെയ്യുമായിരുന്നു. എന്റെ ദുഃഖം അതിക്രമിച്ചു കൊണ്ടുതന്നെ വന്നു. 'ജ്യേഷ്ഠാ! എന്നെ എപ്പോഴാണ് കൊണ്ടുപോയി വിടുന്നതു്?' ഞാൻ അക്ഷമയായി ചോദിച്ചു.

നരേന്ദ്രൻ എന്നെ ഒന്നു നിവർന്നു നോക്കിയശേഷം ശാന്തസ്വരത്തിൽ 'അദ്ദേഹം നിന്നെ ഒരിക്കലും സ്വീകരിക്കയില്ല. നീ എന്തിനാണിങ്ങിനെ ആവശ്യമില്ലാതെ വേദനിച്ചു മരിക്കാൻ തുടങ്ങുന്നതു്?' എന്നു പ്രതിവാദിച്ചു.

'അപ്പോൾ നിങ്ങൾ എന്തുചെയ്യാമെന്നാണ് കരുതുന്നതു്? എന്നെ സ്വീകരിക്കുന്നതും സ്വീകരിക്കാത്തതുമൊക്കെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇഷ്ടമാണ്. അദ്ദേഹം നിശ്ചയമായും എനിക്കു മാപ്പുതരുമെന്നു ഞാൻ ബലമായി പറയുന്നു.'

'മാപ്പോ? സ്വീകരിക്കാതെ മാപ്പുതരുന്നതും തരാത്തതും ഒന്നുതന്നെയാണ്. അതിനുശേഷം നീ എവിടേക്കുപോകും? നിന്റെ അവസ്ഥ നാട്ടുകാർ പൊട്ടിച്ചിരിക്കുക എന്നതായിരിക്കും. സതു! ഞാൻ പറയുന്നതു നല്ല വണ്ണം ആലോചിച്ചുനോക്കുക.'

എന്റെ ഉദ്ദേശ്യങ്ങൾ നിറവേറാതെ പോയേക്കുമോ എന്ന ഭയം എനിക്കുണ്ടായി. വീണ്ടും അളവില്ലാത്ത ദുഃഖം എന്നെ ബാധിച്ചു. ഞാൻ കുറെ നേരം നിലവിളിച്ചു. 'ജ്യേഷ്ഠാ! അതേക്കുറിച്ചൊന്നും നിങ്ങൾ ആലോചിക്കേണ്ട. അങ്ങിനെ ഏതെങ്കിലും അപവാദം എന്റെ പേരിലുണ്ടാകുന്നപക്ഷം അതിൽനിന്നും അദ്ദേഹം എന്നെ രക്ഷിക്കും.' എന്ന ഞാൻ പറഞ്ഞു.

നരേന്ദ്രന്റെ മുഖത്തു ശങ്കയുടെ തീവ്രജ്വാലകൾ നൃത്തംവച്ചു. കുറച്ചു നേരത്തേക്ക് അദ്ദേഹം ഒന്നും ശബ്ദിച്ചില്ല. അതിനുശേഷം 'സതു! നിന്നെ രക്ഷിക്കും—എന്നാൽ എന്നെ ആരു രക്ഷിക്കും?' എന്നു ചോദിച്ചു.

അതിനു എന്തു മറുപടിയാണ് പറയേണ്ടതെന്ന് എനിക്കറിവില്ലാതെ കുഴങ്ങി. 'ഇതുനിമിത്തം അങ്ങേക്കെന്താപത്താണ് വരാനുള്ളതു?' എന്നു ഞാൻ ചോദിച്ചു.

നരേന്ദ്രൻ വളരെ പ്രയാസപ്പെട്ട പ്രസന്നത നടിച്ചുകൊണ്ടു 'ആപത്തോ.....? വലുതായിട്ടൊന്നുമില്ല അഞ്ചൊരുവർഷത്തെ തടവുമാത്രം. ഇങ്ങിനെ എന്നെ അവസാനം പട്ടുകുഴിയിൽ തള്ളിക്കളയുമെന്നു അറിഞ്ഞിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞാൻ നിന്നോടു യാതൊരുവിധത്തിലും സഹ

കരിക്കയില്ലായിരുന്നു. ഛീ! നിനക്കു സ്ഥിരമായ ഒരു ബുദ്ധിയില്ല. ഇതെല്ലാം വെറും കളിയാണോ?' എന്നു തെല്ലു രൂക്ഷ സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു.

ഞാൻ പരിഭ്രാന്തയായിത്തീർന്നു. എന്റെ ബുദ്ധി ഒന്നിലും ഉറയ്ക്കാതെ ത്വരിതഗമനം തുടർന്നു.

അനന്തരം ഞാൻ പറഞ്ഞു: 'അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദത്തിൽ പ്രണമിച്ചു ഞാൻ ആചരിച്ചുപോയ തെറ്റുകളൊക്കെ ഏറ്റുപറയാതിരുന്നാൽ എന്റെ ജീവൻ നിലനില്ക്കുന്നതല്ല.'

നരേന്ദ്രൻ ഇരിപ്പിടത്തിൽനിന്നും എഴുന്നേറ്റുനിന്നു 'സതു! നീ നിന്റെ കഷ്ടപ്പാടുകളെപ്പറ്റി ചിന്തിക്കുന്നു. എനിക്കു വരാൻപോകുന്ന അത്യാപത്തിനെപ്പറ്റി നീ തെല്ലും ഓർക്കുന്നില്ല. ഒട്ടും ആലോചിക്കാതെ എന്തുകാര്യം ചെയ്യാനും എന്നാൽ സാധ്യമല്ല' എന്ന് എന്നോട് പറഞ്ഞു.

എന്റെ കണ്ണും അടഞ്ഞു. എനിക്കു നിലവിളിവന്നു.

'നീ പോകുകയാണല്ലോ.....പിന്നീടത്തെ എന്റെ ഗതി?' നരേന്ദ്രൻ വീണ്ടും ആവർത്തിച്ചു.

എനിക്കു ദ്വേഷ്യവും ദുഃഖവും ഒന്നായി വരികയാൽ എന്റെ തല ചുറ്റുവാൻ തുടങ്ങി. ഞാൻ നിന്ന നിലയിൽ താഴത്തേക്കു വീണ് തലതല്ലി നിലവിളിച്ചു. അശ്രുക്കൾ അനർഗ്ഗളമായി പ്രവഹിച്ചു. 'നിങ്ങൾക്കു വയ്യെങ്കിൽ എന്നെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുക്കലേക്കു കൂട്ടിക്കൊണ്ടു

UNIVERSITY

പോകേണ്ട.....ഞാൻ തനിയെ പൊയ്ക്കൊള്ളാം. അതി നെങ്കിലും വേണ്ട ഏഷ്ടകഠം ചെയ്യുക. അയ്യയ്യോ! ഞമൻ ഒരു തെറു ചെയ്തതിനു് എത്ര പേക്കാണു് ബദ്ധ പ്പാടു്. ഞാൻ നിമിത്തം നിങ്ങഠംക്കു യാതൊരാപത്തും നേരിടുന്നതല്ല. ഈ കളങ്കത്തെ ഞാൻ ഒരുത്തിയല്ലേ വഹിക്കുന്നതു്. ജ്യേഷ്ഠാ! ഞാൻ നിങ്ങളുടെ കാലുപിടി ക്കുന്നു. എന്നെ നിങ്ങഠം വിട്ടയക്കുക. എന്റെ ജീവി തത്തെ മുഴുവൻ പാഴാക്കാതിരിക്കുക' ഞാൻ പ്രലപിച്ചു കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

12

എന്റെ ദുഃഖം തെല്ലു ശമിച്ചു. ഞാൻ തലയുയർത്തി നോക്കിയപ്പോഠം മുറിയിൽ ആരുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. നരേന്ദ്രനെ അവിടെയെങ്ങും കാണ്മാനില്ലായിരുന്നു. ഞാൻ വാതലിന്നരികിൽ ചെന്നു നോക്കി. അതു പൂട്ടിയിരിക്കുന്നതായി കാണപ്പെട്ടു. ഞാൻ ശക്തിയായി തള്ളിനോക്കി. അതനങ്ങിയതേഇല്ല. അപ്പോഴത്തെ എന്റെ അവസ്ഥാന്തരത്തെപ്പററി ചിന്തിച്ചു നോക്കുക. ഈ അവസരത്തിൽ പരിചാരകൻ പുറമെ നിന്നുകൊണ്ടു് 'അമ്മാ! മുറി പൂട്ടിതാക്കോൽ ബാബു കൊണ്ടുപോയിരിക്കയാണു്. നാളെ രാവിലെ വന്നു തുറക്കും.' എന്നു പറഞ്ഞു.

ഞാൻ വിവശയായി ആ കട്ടിംനിലത്തു വീണു കിടന്നു പുരണ്ടു.

'ഈശ്വരാ! ഞാൻ അങ്ങയെ ഒരിക്കലും സ്മരിക്കയുണ്ടായിട്ടില്ല. ഇതാ ഞാനിപ്പോഠം അങ്ങയെ വിളിക്കുന്നു. ഈ പാപി അനുഭവിക്കുന്ന ദുഃഖത്തെ ശമിപ്പിക്കുകയില്ലേ? അങ്ങേക്കെന്നിൽ കരുണ ഉദിക്കയില്ലെ?' എന്നിങ്ങിനെ

പലതും പുലമ്പി കണ്ണുനീർ തൂകി. എന്റെ പ്രാർത്ഥന യുടെ ശക്തി എത്രത്തോളമെന്നു പിന്നീടു മാത്രമാണ് എനിക്കു മനസ്സിലായതു്. ഈശ്വരൻ എന്നെ തിരസ്കരിച്ചില്ല. ഈശ്വരൻ ഉണ്ടെന്നുള്ളതു വാസ്തവംതന്നെ.

ഇങ്ങിനെ ഒരാഴ്ച കഴിഞ്ഞു. ചില ദിവസങ്ങളിൽ വൈകുന്നേരം ഞാൻ തെല്ലു മനഃശ്ശാന്തിക്കുവേണ്ടി എന്റെ മുറിയിലുള്ള ജനലിന്നു സമീപംചെന്നു വെളിപ്രദേശങ്ങളിലേക്കു നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുമായിരുന്നു. പകൽ മുഴുവൻ അദ്ധ്വാനിച്ചിട്ടു് ഓരോരുത്തരും തങ്ങളുടെ വീട്ടിലേക്കു തിരിച്ചുപോകുന്നതു് അവിടെയിരുന്നു നോക്കിയാൽ കാണാമായിരുന്നു. അവരുടെ എളിയ കുടുംബജീവിതം എന്റെ ഭാവനയിൽ ഉദിച്ചുയരും. പണിയെടുത്തു ക്ഷീണിച്ചു തങ്ങളുടെ ഭർത്താക്കന്മാർ വരുന്നതു കണ്ടു് അവരുടെ സഹധർമ്മിണികൾ ആദരപൂർവ്വം ഉപചരിക്കുന്നതും, അവർക്കു രുചികരങ്ങളായ ഭക്ഷ്യപദാർത്ഥങ്ങൾ കൊണ്ടുചെന്നു കൊടുക്കുന്നതുമെല്ലാം ഞാൻ സങ്കല്പിച്ചു ചിന്തിക്കുമ്പോൾ എന്റെ ഹൃദയത്തിൽ അടക്കിയാലും അടങ്ങാത്ത ഒരു വേദന അനുഭവപ്പെടും. ഇങ്ങിനെതന്നെയല്ലെ അതു് അദ്ധ്വാനം ചെയ്തശേഷം അന്തിയാകുമ്പോൾ അദ്ദേഹവും വീട്ടിൽ വന്നുചേരാറുള്ളതു്. എന്നാൽ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഹധർമ്മിണി എവിടെ? അയ്യോ! അദ്ദേഹത്തിനു വെള്ളം എടുത്തു കൊടുക്കുന്നതാര്? സ്നേഹപൂർവ്വം ഭക്ഷണം കൊടുക്കുന്നവരാര്? ആ ഗൃഹത്തിൽ ഒരു ജീവിക്കെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിൽ അനുഭാവമോ ആദരവോ

ഇല്ലല്ലോ. എന്റെ അനുജത്തി വല്ലപ്പോഴും നല്ല മനസ്സു തോന്നി അദ്ദേഹത്തിനു വല്ലതും കൊടുത്തുവെങ്കിൽ ഭാഗ്യം. ഒരു പക്ഷെ, അവൾ മറന്നുവെന്നു വരാം. എന്തുകൊണ്ട് ഞാൻ ഇപ്പോൾ അവിടെ ഇല്ല.

ഈവക ചിന്തകളാൽ എന്റെ ഹൃദയം പതറി. 'ഇതു അലക്ഷ്യമായി പെരുമാറിയിട്ടും ആ പരമസാധു ആരോടെങ്കിലും മുഖംകറുത്തു സംസാരിക്കുകയോ കോപിക്കുകയോ ചെയ്യുകയില്ലല്ലോ. മഹാപാതകി! ഇങ്ങിനെയുള്ള മഹാത്മാവിന്റെ നേരെയാണോ നീ നീതിവിരുദ്ധമായി പെരുമാറിയതു്? എടീ! ദുഷ്ടേ! നിനക്കു ആ ജനൽകമ്പികളിൽ തലതല്ലി മരിച്ചുകൂടെ? അതോടെ നിന്റെ പാപവും തുലഞ്ഞു പോകുമായിരുന്നുവല്ലോ? എന്നിങ്ങിനെ എന്റെ അന്തരാത്മാവു എന്നെ പഴിച്ചു.

പെട്ടന്നു ആരോ വാതിൽ തുറക്കുന്ന ശബ്ദം കേട്ട ഞാൻ ബദ്ധപ്പെട്ടെഴുന്നേറ്റു കണ്ണുനീർ തുടച്ചശേഷം കിടക്കമേൽ ചെന്നു കിടന്നു. മുറിയുടെ വാതുക്കൽ നരേന്ദ്രനും മുകുന്ദയും വന്നു നില്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അന്നു പോയ നരേന്ദ്രൻ അപ്പോൾ മാത്രമാണ് തിരിച്ചുവന്നതു്. എന്റെ മനസ്സുപോയ വഴികളെക്കുറിച്ചൂഹിച്ചിട്ടോ എന്തോ അദ്ദേഹം ആ ഭാഗത്തേക്കു കാലെടുത്തു വച്ചിട്ടില്ല. ആ സ്ഥിതിയിൽ എന്റെ ഭർത്താവിനെക്കാളും എനിക്കു സഹായം ചെയ്യാൻ പ്രാപ്തൻ വേറെ ആരുമില്ലെന്നു അദ്ദേഹത്തിനു ഭ്രമോദയമുണ്ടായിരിക്കുമോ? അതുകൊണ്ടായിരിക്കുമോ വന്നു മുഖംമാത്രം കാട്ടുന്നതു്? ഒരുപക്ഷെ, അദ്ദേഹം എന്നിൽ കോപിക്കുന്നുണ്ടായിരിക്കുമോ? അതുമല്ല, എന്റെ

നിബ്ബന്ധബുദ്ധി കണ്ടിട്ട പരിഭ്രമിച്ച പോയിരിക്കുമോ? .....മുക്തയും അദ്ദേഹവും വന്ന എന്റെ ശരീര സ്ഥിതി നോക്കി അത്ഭുതപ്പെട്ട നിന്നു. 'സതു! ഇത്ര അവശമായ നിലയിൽ കിടക്കുകയാണെന്ന വിവരം ആരെങ്കിലും പറഞ്ഞയച്ച എന്നെ അറിയിക്കാമായിരുന്നില്ലേ? പരിചാരകന്റെ എന്റെ വീട്ടമേൽവിലാസം നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്നുവല്ലോ' നരേന്ദ്രൻ അത്യന്തം സഹതാപത്തോടെ പറഞ്ഞു.

അപ്പോഴും അടുത്തുനിന്നിരുന്ന പരിചാരിക 'വെറും വെള്ളംമാത്രം കുടിച്ചുകൊണ്ടു കിടന്നാൽ ശരീരം ഇങ്ങിനെയാകുന്നതിൽ എന്താണ് കുറ്റം? അമ്മ രണ്ടുനേരവും ചോറുണ്ണാറില്ല. ഒന്നുരണ്ടുരുള വീതമെങ്കിലും കഴിച്ചെങ്കിലല്ലെ ശരീരത്തിനു ബലമുണ്ടാകൂ.' എന്നു പറഞ്ഞതു കേട്ട മുക്തയും നരേന്ദ്രനും എന്നെത്തന്നെ ഉറുനോക്കിക്കൊണ്ടു സ്തംഭിച്ചുനിന്നു.

❖❖❖❖❖❖❖❖❖❖

13

അന്നു വൈകുന്നേരമായപ്പോൾ നരേന്ദ്രൻ എന്റെ അരികത്തുനിന്നും എഴുന്നേറ്റു തന്റെ പാപ്പിടത്തിലേക്കു പോയി. മുക്ത ഏകാകിയായപ്പോൾ ഞാൻ അവളെ അരികിൽ വിളിച്ചു പിടിച്ചുണച്ചുകൊണ്ടു പലതും പുലമ്പി. 'അദ്ദേഹം എങ്ങിനെ കഴിയുന്നു?' എന്നു ഞാൻ അവളോട് ചോദിച്ചു. അവൾക്കും സഹിക്കവഹിയാത്ത വ്യസനമുണ്ടായി. 'എല്ലാം കാലത്തിന്റെ പ്രേക്രുത്തുകളെന്നോ പറയേണ്ടൂ. അങ്ങിനത്തെ യോഗ്യനായ ഭർത്താവൊന്നിച്ചു കഴിഞ്ഞുകൂടുവാനുള്ള ഭാഗ്യം നിങ്ങൾക്കു ലഭിച്ചില്ലല്ലോ. അതു നിങ്ങൾ ചെയ്ത മഹാപാപത്തിന്റെ ഫലമാണ്.' എന്നവൾ പറഞ്ഞു.

'മുക്തേ! ഞാൻ അദ്ദേഹമൊന്നിച്ചു ജീവിക്കാതിരിക്കുവാൻ നീ കൂടി സഹായിച്ചുവല്ലോ' എന്നു ഞാൻ ഇടറിയ സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു.

മുക്ത കണ്ണുനീർ തുടച്ചുകൊണ്ടു തുടർന്നു:—'എന്റെ ഹൃദയം മിടിക്കുന്നു. ഞാൻ മഹാപാപം ചെയ്തവളാണ്. നിങ്ങൾ രണ്ടുപേരേയും തമ്മിൽ വേർപിരിച്ച ദോഷത്തിൽ എനിക്കും ഒരു പങ്കുണ്ട്. നിങ്ങളുടെ ഭർത്താവൊഴിച്ചു ആ വീട്ടിലുള്ള മറ്റെല്ലാവരും അമ്മയുടെ വീടു തീപ്പിടിച്ച വർത്തമാനമറിഞ്ഞു ഭർത്താവിനോടു ദ്വേഷ്യപ്പെട്ടു നരേന്ദ്രബാബുവൊന്നിച്ചു നിങ്ങൾ മാതൃഗൃഹത്തിലേക്കു പോയിരിക്കയാണെന്നാണു് വിശ്വസിച്ചിരിക്കുന്നതു്. തന്റെ സമ്മതം ചോദിക്കാതെ പോയതിനാലാണ് അമ്മാവിക്കു നിങ്ങളിൽ ദ്വേഷ്യം. തന്നിമിത്തം അവർ നിങ്ങളുടെ ഭർത്താവിനോടു സംസാരിക്കുന്നതുപോലും നിർത്തിയിരിക്കയാണു്. അവർ ഒരു സ്ത്രീയാണോ? വെറും പിശാചെന്നുവേണം പറയുവാൻ. ഞാൻ എന്തു പറയട്ടെ. അവർ ബാബുവിനോടു ചെയ്യുന്ന ദ്രോഹങ്ങൾ കണ്ടാൽ കല്ലുപോലും നിലവിളിച്ചുപോകും. അദ്ദേഹത്തോടു നിങ്ങൾ കലശൽ കൂടിയല്ലോ!'

'മുക്തേ ഞാൻ ഇനി ഒരിക്കലും അങ്ങിനെ ചെയ്യുകയില്ല. ഞാൻ അതിൽ എത്രകണ്ടു പശ്ചാത്തപിക്കുന്നു എന്ന പരമാർത്ഥം എനിക്കു മാത്രമേ അറിഞ്ഞുകൂടൂ.' എന്നു പറയുമ്പോഴേക്കും എനിക്കു ശ്വാസം മുട്ടിപ്പോയി. അമ്മയുടെ വീടു പുതുക്കിപ്പണിയെടുപ്പിക്കുന്നതായും അദ്ദേഹം തന്നെയാണു് അതിനുവേണ്ട എല്ലാവക ചിലവുകളും ചെയ്യുന്നതെന്നും ഞാൻ മുക്തമൂലം അറിഞ്ഞു. ഇതിലേക്കു വേണ്ടിയായിരുന്നു കൈയിൽ പണമില്ലാതിരുന്നതിനാൽ

പണയം വെയ്ക്കുവാനായി എന്റെ ആഭരണങ്ങളും ആവശ്യപ്പെട്ടതു്. പെൺബുദ്ധി എപ്പോഴും വിൺബുദ്ധിയാണെന്ന അഭിജ്ഞവചനം എത്രയോ പരമാർത്ഥമാണ്.

'മുക്കേ! എല്ലാ വർത്തമാനങ്ങളും എന്നെ വിസ്തരിച്ചു കേൾപ്പിക്കു. എന്റെ ഹൃദയം പിളർന്നുപോകുന്നതായിരുന്നാലും പറയാൻ മടിക്കേണ്ട. എന്നിൽ അനുതാപം പൂണ്ട നീ ഒന്നുംതന്നെ എന്നിൽനിന്നും മറച്ചുവെയ്ക്കരുതു്.' ഞാൻ അവളോടു നിർബ്ബന്ധിച്ചു പറഞ്ഞു.

'ഈ വീട്ടുവിലാസംപോലും അദ്ദേഹത്തിനു നിശ്ചയമുണ്ടു്.' അവൾ ഇതു പറഞ്ഞുകേട്ടപ്പോൾ എന്റെ ശരീരം വിറച്ചുതുടങ്ങി. 'എങ്ങിനെ മനസ്സിലാക്കി?' ഞാൻ ചോദിച്ചു.

'ഈ വീടു നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി നരേന്ദ്രബാബു വാടകയ്ക്കു വാങ്ങുവാൻ പോകുന്ന വിവരം എനിക്കു മുൻക്രൂട്ടിത്തന്നെ അറിയാമായിരുന്നു.'

'പിന്നീടു്?'

ഒരുദിവസം ഞാൻ നരേന്ദ്രബാബുവുമായി പുഴക്കടവിൽനിന്നു രഹസ്യമായി സംസാരിക്കുന്നതു് അദ്ദേഹം കാണുകയുണ്ടായി.'

'അതിനുശേഷം?' ഞാൻ ജിജ്ഞാസയോടെ ചോദിച്ചു.

'ഞാൻ ഇവിടേക്കു വരുമ്പോൾ എല്ലാ വിവരങ്ങളും അദ്ദേഹത്തെ പറഞ്ഞു കേൾപ്പിച്ചു.'

പെട്ടെന്നു ഞാൻ അവളുടെ മടിയിൽ മുഖം മറച്ചു കിടന്നുകൊണ്ടു വിങ്ങിവിങ്ങിക്കരഞ്ഞു. ഞാൻ വളരെ നേരത്തോളം അതേകിടപ്പിൽ കിടന്നു.

'അമ്മാ!' മുക്ത എന്നെ വിളിച്ചു.

ഞാൻ പിടഞ്ഞെഴുന്നേറ്റിരുന്നുകൊണ്ടു 'എന്താണ്, മുക്തേ?' എന്നു ചോദിച്ചു.

'ഒരുപക്ഷേ, നിങ്ങളെ കൂട്ടിച്ചുകൊണ്ടുപോകാനായി അദ്ദേഹം വരുന്നു എന്നു വിചാരിക്കുക.....' അവൾ പകുതി പറഞ്ഞു നിർത്തി.

എന്റെ ശരീരം ദുർബ്ബലമായിരുന്നുവെങ്കിലും ഈ അത്ഭുതകരമായ വാക്കുകൾ എനിക്കു എന്തെന്നില്ലാത്ത ശക്തിയെ നല്കി. ഞാൻ എഴുന്നേറ്റു മുക്തയുടെ കപോലത്തിൽ തലോടിക്കൊണ്ടു 'അങ്ങിനെ സംഭവിക്കുമോ? ഊഹും. സംഭവിക്കുകയില്ല. എന്റെ ദുഃഖമെല്ലാം ഞാൻ തന്നെ അനുഭവിച്ചു തീരണം. എനിക്കീ ആശ ജനിപ്പിച്ചിട്ട് നീ എന്നെ ഭ്രാന്തത്തിയാക്കുകയാണോ? ഞാൻ ചെയ്യാനാഗ്രഹിക്കുന്ന പ്രായശ്ചിത്തത്തിനു തടസ്സം വരുത്താതിരിക്കുക.' എന്നു ഞാൻ അവളോടു പറഞ്ഞു.

മുക്ത അന്നു മാത്രമാണ് ഹൃദയം തുറന്നു സംസാരിച്ചതു്. 'ഞാനും പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യേണ്ടവൾതന്നെയാണ്. പണത്തെ മോഹിച്ചു ഞാൻ ഈ ദുഷ്പ്രവൃത്തിയിൽ പങ്കുകൊണ്ടു. ആ പരിശുദ്ധാത്മാവിന്റെ ഹൃദയത്തിനു ഇതുമൂലം വേദനയുണ്ടാക്കിവെച്ച മഹാപാപത്തിന്റെ ഫലം ജന്മജന്മാന്തരങ്ങളിൽക്കൂടി ഞാൻ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരും.' എന്നവൾ പറഞ്ഞു.

ഇങ്ങിനെ അവൾ എന്റെ ഭർത്താവിനെ ആത്മാർത്ഥതയോടെ സ്തുതിക്കുന്നതു് എനിക്കു അമൃതപാനം ചെയ്യുന്നതുപോലെ തോന്നിപ്പിച്ചു. ഏതോ ഒരുതരം പാരവശ്യ

ത്താൽ എന്റെ കണ്ണുകൾ മെല്ലെ അടഞ്ഞു. അപ്പോൾ ഈ ലോകം മുഴുവൻ എന്റെ ഭർത്താവിനാൽ പ്രശോഭിക്കുന്നതുപോലെ എനിക്കു തോന്നി.

'മുക്തേ! ഈ ലോകം കപടമല്ല. വെറുപ്പും വിദ്വേഷവും ജനിപ്പിക്കുന്ന സ്ഥലവുമല്ല. ആകാശപുഷ്പമെന്നു ചെവികൊണ്ടു കേട്ടിട്ടുള്ളതല്ലാതെ അതു വികസിച്ചു ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല.'

ഒരു മണിക്കൂർ കഴിഞ്ഞു മുക്ത താഴത്തുപോയി ഊണുകഴിഞ്ഞു തിരിച്ചുവന്നു. അപ്പോൾ രാത്രി മണി പത്തടിച്ചിരുന്നു. വന്ന ക്ഷണത്തിൽ, സന്തോഷംകൊണ്ടു വികസിതമായ മുഖത്തോടെ അവൾ "വേഗം എഴുന്നേല്ക്കുക. ശിരോവേഷ്ടനമൊക്കെ ശരിയാക്കിയിട്ട്. അതാ ബാബു വരുന്നുണ്ട്." എന്നു വളരെ ബദ്ധപ്പാടോടുകൂടി പറഞ്ഞശേഷം പുറത്തേക്കിറങ്ങിപ്പോയി.

അവൾ പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥം എനിക്കു മനസ്സിലായില്ല. 'നരേന്ദ്രൻ ഈ അസമയത്തു് എന്തിനായിട്ടാണ് വരുന്നതു്?' എന്നാലോചിച്ചുകൊണ്ടു് ഞാൻ പെട്ടെന്നു വസ്ത്രങ്ങളെല്ലാം യഥാസ്ഥാനങ്ങളിൽ ശരിയാക്കിയശേഷം എഴുന്നേറ്റുനിന്നക്ഷണത്തിൽ വാതുക്കൽ അദ്ദേഹം പ്രത്യക്ഷനായി. നരേന്ദ്രനല്ല—എന്റെ ഭർത്താവു്.

8/2/64

'സതു! എനിക്കെല്ലാം മനസ്സിലായി. നീ എന്റേതു തന്നെയാണ് വരു വീട്ടിലേക്കു പോകാം.' എന്നാദ്ദേഹം സ്നേഹവിവശനായി പറഞ്ഞു.

അപ്പോഴത്തെ എന്റെ ഹൃദയാവസ്ഥ നിങ്ങൾ ക്രൂഹിക്കുവാൻ കഴിയുമോ? ആനന്ദാവേശത്താൽ പുളകി തഗാത്രയായ ഞാൻ 'ഭഗവാനേ! അങ്ങെനിക്കു ഇത്ര വലിയ മഹാഭാഗ്യം ദാനം ചെയ്യുവല്ലോ. ഞാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാദപത്മങ്ങളിൽ തെല്ലുനേരത്തോളം എന്റെ ശിരസ്സു ണയ്ക്കുംവരെ എന്നെ താങ്ങി[illegible] സവ്വേ ശ്വരനോടു ഭക്തിപൂവ്വം പ്രാ[illegible]

MUL
227403

—: ശുഭം :—

UNIVERSITY LIBRARY
27 AUG 1964
MADRAS

227403
032:3M961:16
J7

W = 5, G = 4

$$\frac{{}^5C_2}{{}^9C_3} + \frac{{}^4C_1}{{}^9C_3}$$

$$\frac{{}^5C_2 + {}^4C_1}{{}^9C_3}$$

$$\frac{{}^5C_2}{{}^9C_2} + \frac{{}^4C_1}{{}^9C_1} \qquad \frac{9 \times 8 \times 4}{1 \times 2}$$

$$\frac{10}{36} + \frac{4}{9} = \frac{10+16}{36}$$

Indic Digital Archive Foundation

032.3N016-11 H9 NEENDA NIZHAL MEENAKSHI AMMA

032.3N016
91:196

gpura.org